Yeni

MUHİT

Sene 1

Resimli Aylık Aile Mecmuası

№ 11, Eylûl 1929

NUSHASI 50 KR.

Müvezzilerden Elbise kalıbını isteyiniz.

"Muhit,,e abone bulanlara

Aşağıdaki Hediyeler Verilecektir.

Müteşebbis gençler ve çocuklar, sınıflar, klüpler bundan kolayca istifade edebilirler, hem de mecmuaların gittikçe daha büyük bir tekâmül vücude getirebilmesini temin etmiş olurlar.

6 AYLIK | abone bulana: Klüp renkli kol düğmesi

SENELİK

1 abone bulana: Hokka takımı. Meşin mahfaza dahilinde jilet makinası. Bir şişe Piver kolonyası. Renkli bir vaporizatör. Mürekkepli kalem. «Muhit»in üç aylık abonesi. Lâstik Klüp kemeri.

2 abone bulana: Mürekkepli kalem (erkek için). Mürekkepli kalem (kadın için) Manikür için sedef kadın çakısı, «Muhit»in altı aylık abonesi. İpek Klüp kemeri. Klüp forması: Fanila ve çorap.

4 abone bulana: Ev ve mektep için ufak duvar saati. Madenî kol saati. Tahta portatif kamp karyolası «Muhit»in bir senelik abonesi. Futbol ayakkabısı.

5 abone bulana: Bir futbol.

6 abone bulana: Bir volibol takımı: Ağ ve top. Çocuklar için küçük Singer dikiş makinası.

8 abone bulana: Kol saati (teminatlı), gümüş. Büyük duvar saati. Demir ve somyeli portatif karyola. Bir korkey takımı.

10 abone bulana: Bir raket.

11 abone bulana: Bir basketbol takımı: iki sepet ve bir top.

15 abone bulana: Bir Radyo ahizesi (mürsile merkezlerinden 15 kilometre dahili için). «Kinoptikon» markalı projektör (sinema filmleri ve cam göstermek için) her türlü ışıkla kullanılabilir).

18 abone bulana: Bir takım klüp forması: 11 fanila ve 11 çift çorap.

25 abone bulana: «Gramola» markalı «His Master's Voice» Sahibinin Sesi mamulâtı, masa gramofonu. «Deka» markalı portatif gramofon.

30 abone bulana: «Stoewer» markalı dikiş makinası.

45 abone bulana: Portatif «His Master's Voice» gramofonu.

48 abone bulana: Singer dikiş ve brödöri el makinası.

50 abone bulana: «Spalding» markalı bir hokey takımı: 11 sopa ve bir top.

70 abone bulana: «Royal» veya «Corona» markalı portatif yazı makinası.

75 abone bulana: Singer dikiş ve brodöri ayak makinası.

95 abone bulana: Motörlü büyük sinema makinası (110 volt için).

100 abone bulana: «Super Baby» Radyo cihazı

110 abone bulana: «Royal» markalı büyük yazı makinası.

MUHİT

Resimli Aylık Aile Mecmuası

Sene 1 | Eylûl, 1929 | № 11

TÜRKÇÜLÜK

Muhterem Dahiliye Vekilimiz Şükrü Kaya Beyefendinin Nutku Münasebetiyle

Şark vilayetlerimizde bir teftiş seyahati yapmakta olan muhterem Dahiliye vekilimiz Şükrü Kaya Beyefendi Elazizde, Türk Ocağı binasında Türkçülük hakkında gayet mühim bir nutuk iyrad etmiştir. Bundan evel, miletsevenlik hakkında yazdığımız bir makalede şunları söylemiştik.

"Türk milletsevenliği samimi ve ateşin bir inkılapçılık ruhiyle yoğurulmuştur. Türk milletsevenliği ileriye ve yukarıya uçmak için can atıyor. Türk milletsevenliği Türk milletinin istiklâli ve hakimiyeti uğrunda fedakârane çalışıyor.„ Bundan başka bizim milliciliğimizin harice karşı olan cephesi iyzah edilerek "Türk milletsevenliğinde yabancının hukukuna riayet ve yabancıya hörmet esastır.

Gazinin kendi suretinde yarattığı Türk nasyonalizmini bu cümlelerle tasvir ettiğimiz zaman bütün milleti bir ve yekvucut olarak mülahzsa ediyorduk. Şükrü Kaya Beyefendinin Elazizde söyledikleri nutuk nasyonalizmimizin tamamiyle dahili cephesine taallûk eder.

Türkçülük Türk milliciliğinin en esasi umdesi (prinçipi) dir; bu milli mefkûre saltanatın osmanlıcı siyasetine taban tabana zıttır. Saltanat esas iytibariyle muhtelif râya unsurların istismarı üzerine kurulmuş bir istibdat idi. Türk Cumhuriyeti ise istismar edilecek râya unsurlar ne tasavvur eder ne de kabul. Beynelmilel medeniyet âlemi içinde, milli —yâni tamamiyle umumi— bir istiklal ve hakimiyet altında, en büyük medeni inkişafa mazhar olmak Türk Cumhuriyetinin siyasi umdesidir. Her medeni inkişafın ve kuvetli taazzinin temel şartı milli birlik mefkûresidir.

Fransada Bretonlar, Basklar vs. bulunabilir, fakat siyasi bir breton veya bask meselesi yoktur. Tek bir Fransa milleti, tek bir Fransa medeniyeti vardır. Türkiye Cumhuriyetinin göklere yükselen müşterek kubbesi altında da, tek bir Türk milleti olabilir. Türk kaniyle yoğurulmuş temeller üzerine yükseltilen Türk Cumhuriyeti binasının içinde yaşayan her fert için Türkçülük mefkûresi yegâne terakki inkişaf, saadet ve şeref yoludur. Avrupanın Kırk bucağından Şimali Amerikaya hicret etmiş Sakson, Germen, Latin, İskandinav vs. ırklarına mensup milyonlarla insanlar ayrı ayrı koloniler halinde yerleşmiş, birbirleriyle rekabet ve husumet halinde yaşamış olsaydı bugünkü muazzam Amerika medeniyeti doğabilimiydi?

Her kuvvetin menbaı birlik ve kardeşliktir, bütün Türkiyelileri birleştirecek esas da ancak Türkçülüktür.

Yalnız imperyalistlerdir ki insanların üstüne tehakkümlerini sağlamlaştırmak için onları ırkî, kavmi, veya kabilevi manialarla ayırmağa çalışırlar. Hür Türk Cumhuriyeti bütün Türkiyelileri ancak yirminci asır medeniyetine lâyık milli mefkûre ile Türk kardeşliği altında birleştiriyor, beynelmilel medeniyet ve inkişaf mefkûresiyle de insanlığa kavuşturuyor.

İmperyalistlerin vasiyliği altında parçalanan araplık bizim için ibrettir. Bolşeviklerin riyakâr müsavatperverliği ile kabiyle inkısamına uğrayan Şark türklüğü bizim için ibrettir. Her Türkiyeli için yalnız bir şan ve şeref yolu, yalnız bir rafah ve saadet yolu vardır, o da Türkçülük yoludur.

Bütün Türkiyeliler için yalnız bir ve müşterek vatan vardır, o da Türkiyedir. Yalnız bir ve müşterek milliyet vardır, o da Türklüktür.

Yirminci asrın milliyet rabıtaları orta çağların ve daha evelki devirlerin din, ırk, kabiyle, aşiret, ve hanedan akîdelerini iptal ediyor. Temelleri Türk kaniyle örülen Türk Cumhuriyeti Türkiyelilere işte bu medeni ve ulvi milli rabıtayı, Türk hemşeriliğini hazırlamıştır. Bu da ancak türkçülük mefkûresiyle kazanılabilir. Türkçü olmıyan Türk hemşehrisi (çitvayeni) de olamaz. **A. C.**

Büyük Türk İnkılâbına dair

Yazan: AHMET CEVAT

5

Neşredilen kısmın hülâsası: İytilaf Devletleri, mutarekeye muhalif olarak, memleketimizin her tarafını işgal ve silahlarımıza vaz'iyet etmeye başlamaları üzerine her tarafta M. H. M. ve R. İ. cemiyetleri teşekkül etmiş, İstanbulda M. K. toplanmıştı.

Ordu müfettişi olarak Anadoluya geçen Büyük Rehber bütün askeri ve mülki kuvetleri ve milli teşkilatları milli istiklâl gayesi etrafında toplamağa teşebbüsle, Şark vilayetleri namına toplanacak olan Erzurum Kongresine giderken, Amasyada umum milleti temsil edecek olan Sıvas Kongresini tertip ederek her tarafa ve bütün teşekküllere dâvetnameler göndermişti, Erzurumda da hükûmete istiyfasını vererek aleni isyan haline geçmişti. Bu muhim devrede kendisiyle bazı önsaf mücahitleri arasında ihtilaflar ve muhalefetlerfzuhur etmiştir: 1) Sıvas Kongresinin luzumunu anlamıyanlar, mevkilerini İstanbula karşı muhafaza edemeyenler, 2) Büyük Rehberin reisliğine muhalefet edenler, 3) Aleni kongrelerle milletin iytimadını kazanmak ve iymanını kuvetlendirmek yerine herkesi tehlis edecek gizli cemiyetler tertibine teşebbüs edenler olmuştu.

Bir millet mevcudiyet ve istiklalini têmin için tesavvuru mümkün olan teşebbüs ve fedakârlığı yaptıktan sonra muvaffak olur. Ya muvaffak olmazsa demek, o milletin ölmüş olduğuna hükmetmek demektir. Binaenaleyh, Millet berhayat oldukça ve fedakârane teşebbüslerine devam ettikçe muvaffakiyetsizlik mevzuubahs olamaz.

Gazi (Nutuk, S. 103)

Memleketimize takım takım bolşevikler girdiğini ve harekâti-milliyenin bolşevik harekâtı olduğunu resmen iylan ve işaa eden bu bedbahtlardır (Ferit paşa hükûmeti).

Necip ve nezih harekâti-milliyemizin, ittihatçıların harekâti-mezbuhanesi olduğunu ve ittihatçıların parasiyle tedvir olunduğunu resmen ve alenen cihana, ecnebi gazetecilerine söyleyen bu gafillerdir.

Anadoluda şuriş olduğunu ajanslarla resmen iylan eden ve mütareke maddei mahsusasına nazaren-muazzez vatanımızı düşman işgaline mâruz brakmak isteyen bu cahillerdir:

Malatya ehalii-islamiyesi ile Sıvas ehalii-islamiyesini birbiriyle mukateleye sevketmek isteyen bu zavallılardır.

Harekâti-milliyenin önüne geçeceğim diye Sıvasın ve hassasiyeti-milliyenin görüldüğü her yerin ecnebiler tarafından işgalini isteyen bu hainlerdir.

Gazi (Nutuk, SS. 106-107, Abdül-Kerim paşa ile telgraf muhaberesinden).

İhtilâflar, Muhalefetler

4) İcraatın mahiyetini takdir etmeyenler, şiddetinden tevahhuş edenler

Büyük Türk İnkilâbının en büyçk vasfı *tesadüfi olmamak* tır. Büyük Rehber daha baştan, İnkilâbımızı, *nihayete kadar hiç değiştirilmeyen, değiştirilmesine lüzum görülmeyen bir plan dairesinde sevk ve idare etti.* Bu plânın ilk büyük çizgisi daha haziran ayında, Erzurum kongresine giderken, Amasyada, Sıvas kongresinin dâvetnameleriyle çekilmişti. Bu müstakbel kongreden çıkması lâzım gelen umumi program B. Rehberin kendi şuurunda taşınmış, Erzurum kongresine iytiraz kabul etmez şiarlar halinde umuma kabul ve tasdik ettirilmişti.

Bu programdan, Tarihte, *Milli Miysak* namiyle meşhur olan büyük ahitname çıkacak, İytilâf Devletlerinin Lozanda önüne başeğmesiyle inkilâbımızın müsellah kurtuluş safhasını kâmilen dolduracaktı.

Erzurum kongresinde kararlaştırılan bu proğramı nutukta şu suretle hülâsa edilmiş buluyoruz:

1) Milli hudutlar dahilinde bulunan bilcümle vatan aksamı bir küldür. Yekdiğerinden infikâk kabul etmez. [Beyanname, madde 6, Nizamname m. 3 tafsilatı].

2) Her türlü ecnebi işgal ve müdahelesine karşı ve Osmanlı hükûmetinin inhilali halinde millet müttehiden müdafaa ve mukavemet edecektir [Niz. m. 3; Beyan. m. 3]

3) Vatanın ve istiklâlın muhafaza ve têminine hükûmeti merkeziye muktedir olamadığı takdirde, têmini maksat için, bir hükûmeti-muvakkate teşekkül edecektir. Bu hükûmet heyeti Milli Kongrece intihap olunacaktır. Kongre mün'akit değilse bu intihabı heyetitemsiliye yapacaktır [Niz. m. 4, beyan. m. 4].

4) Kuvayı-Milliyeyi âmil ve iradei-milliyeyi hâkim kılmak esastır [beyan. m. 3].

5) Anasırı-hristiyaniyeye hakimiyeti-siyasiye ve müvazenei-içtimaiyemizi ihlâl edici imtiyazat iyta olunamaz. [beyan. m. 4].

6) Manda ve himaye kabul olunamaz [Beyan. m. 7].

7) Meclisi-Millinin derhal içtimaını ve icraatı-hükûmetin meclisin mürakabesine vaz'ını têmin etmek için çalışılacaktır [beyan. m. 8].

Bu proğramın içinde Cumhuriyetin iylânını da bulabiliyorsunuz: " İradei-Milliyeyi hakim kılmak „ şiarı "Cumhuriyet iylân etmek„ dusturundan farksızdır; ancak o devirde Cumhuriyet sözü ağza alınamazdı, meş-

rutiyelin alıştırmış olduğu *Hakimiyeti-Milliye* söylenebilirdi.

Aynen ve umum vatana teşmilen Sivas Kongresinde de kabul edilen bu program vuzuh ile olacağı görüyor, takip edilecek yolu çiziyordu: Vatanın ve istiklalin muhafazasına ve teminine hükûmeti-merkeziye muktedir olamıyacak, Sıvas Kongresinin (veya heyeti-temsiliyesinin) intihabiyle bir *hükûmeti-muvakkate* teşekkül edecektir.

Hükûmeti-merkeziyenin iktidarsızlığı ne vakit ve nasıl anlaşılacaktı? Hareketi-Milliyenin hergün yaratmakta olduğu büyük milli kuvetleri eşkıya sayan, mücadelei-milliye hareketini şuriş ve iğtişaş addeden, var kuvetini vatanın mudafaasına değil, o mudafaayı temin edecek olan Milli kuvetlerin imhasına tahsis eden bir hükûmetin —istiklâl temini şöyle dursun— doğrudan doğruya vatana ve istiklâle hiyaneti sabit olmaz mı? Anadolunun ortasında toplanıp *Milli kuvetleri âmil ve Milli iradeyi hâkim kılmak* umdesini esas ittihaz eden bir heyetin birleştirdiği bütün teşkilat için takip edilecek yolun ancak inkilabi olması lâzım gelmez mi?

İttihaz edilen karlarla hükûmeti-merkeziyeye isyanın meşru olduğu kongrece kabul edilmiş bulunuyordu. Artık ilk fırsatı kollamak, hattâ böyle bir fırsatı hazırlamak icap etmez miydi?

Büyük Rehber ilk Şapkayı giydikleri gün

Bu fırsat İstanbul hükûmetinin Milli harekete karşı aldığı müsellah tertibat ile kendiliğinden zuhur etmişti. Nutukta *Ali Galip bey mes'elesi* namı verilen bu vak'a padışahın ve hükûmetinin ecnebilerle müştereken resmi vesikalarla müspet bir vatan hainliğidir.

Ferit paşa hükûmeti —padişahın iradesiyle— Sıvas Kongresinin toplanmasına mani' olmak için Malatya Valisi Ali Galip beyi kürt aşiretlerini tahrike mêmur ediyor; Malatyaya da bir İngiliz zabitiyle beraber kürtçülük propagandacıları gönderiyor. Vakit ve zamaniyle sezilen bu hainane tertibat ancak iki kolordunun ve muhtelif fırkaların ve suvari alaylarının mesaisini birleştirmek ve şiddet göstermek sayesinde önü alınabilmiştir.

Bu ehemmiyetli hadise üzerine elde edilen resmi vesikalar kongreye merkezi hükûmeti protestoya ve vatan hainliğiyle alenen ithama müsaade ediyordu. Büyük Rehberin irşadiyle, valiler, mütasarrıflar, kumandanlar ele geçen vesikaların ispat ettiği hiyanetten haberdar edilerek Dahiliye ve Harbiye nazırlarına iytimatsızlık telgrafları çektirildi. Dahiliye nazırı Adil beyin bu protesto üzerine Sıvas Valisine verdiği cevabın sonunda: "elbette iradei-seniyei-cenabı-hilâfetpenahi hükmü-âlisine mutavaat lüzumunu takdir edersiniz„ deniliyor, bu suretle padişahında Milli mücadeleyi imha etmek hususunda hükûmetle aynı fikir ve maksatta bulunduğu bildiriliyordu.. Birkaç gün sonra Abdulkerim paşa ile cereyan eden muhabere den de padişahın Milli mücadele aleyhinde olduğu ve hiyanet tertibatına iştirâk ettiği, paşanın şahadetiyle de sabit oluyordu.

Vatandaşlar arasında kan dökülmesini mucip olan bu hadisenin mahiyeti şu idi: Padişah ve hükûmeti Milli mücadeleye karşı müsellâh muharebe açmış vatanı parçalamağa müstait bir kürtçülük tahrik edilmiş; galebe ise Milli mücadele taraftarlarında kalmıştı. Bunun fili ve aleni neticesi mutlaka İstanbul hükûmetinin sukutu olmalıydı. Ancak o zaman gelecek hükûmete saraydan ziyade Kongre hâkim olabilecekti.

Hükûmeti iskate ttirmek için istiyfaya icbardan veya padişah iradesinden başka vasıta yoktu. Hükûmet Mahadisesinde mağlup olmağla beraber, hattâ valilerden ve kumandanlardan iytimatsızlık telgrafları aldığı halde, istiyfa etmeyordu. O halde padişah iradesi ile düşürülmesi lâzımdı. Halbuki irtikâp olunan vatan hainliğinin içinde padişah da vardı. Kendisine şimdi ne suretle müracaat edilerek "hareketlerini tasvip ve emrettiğim hükûmetini azlet„ denilecekti?

Büyük Rehber ittihaz olunan tabyayı şöyle izyah ediyor:

"Ali Galip vak'asının padişahı ve Ferit paşa hükûmetinin ve ecanibin müşterek bir teşebbüsü olduğuna, arzettiğim vesaika muttali' olduktan sonra, şüphe ve tereddüt edenler kalmaz, zannederim. Bu hiyanetin müşterek müteşebbislerine karşı, alınması lâzım gelen vaziyet sarihtir. Ancak mukabil teşebbüste mümkün olduğu kadar cephe hücumundan sarfınazar etmek, o günün icabatı olmağla beraber teşebbüs kuvvetini muhtelif hedeflere tevcihten içtinap ile bir noktada temerküz ettirmek ihtiyata muvafık idi. Biz de hedef olarak yalnız Ferit paşa hükûmetini tespit ettik ve padişahın zimethal olduğuuu bilmemezlikten geldik. Ferit paşa kabinesinin, padişahı hakayıktan haberdar etmeyip iğfal etmekte olduğu tezini tuttuk."

Bunun için sadrazamın tevvasutu olmaksızın doğrudan doğruya padişaha hakîkatı arzetmek teşebbüsüne girişildi. Padişahe verilmek üzre hazırlanan telgrafta:

"Hükûmetin bilmuharebe Kongreyi basmak suretiyle beynelislam kan dökülmesine tesaddi ettiğinden, ve kürdistanı ayaklandırmak suretiyle vatanı parçalatmak planını para mukabilinde taahhut etmiş oldukları vesaik ile tehakkuk ettiğinden, . . . bu cinayetleri tertip eden hükûmetümerkeziyeye milletin iytimat ve emniyetinin münselip olduğu zikredildikten sonra, namuslu zevattan mürekkep bir heyeti cedidei—hükûmetin teşkili ile bu casus şebekesi hakkında tahkîkat ve icraatı-seriai-âdilanenin icrası talep ve bir heyeti-âdilei-hükûmetin teessüsüne kadar hükûmetle bir veçhile muhabere ve münasebette bulunmamağa karar vermiş olan milletten ordunun ayrılamayâcağı" kolordular kumandanları tarafından arzediliyordu.

Kolordular tarafından padişaha çekilmesi tensip edilen bu telgrafın mabeyne bilavasıta verilmesine mani' olmamak lüzumu da sadrazama ihtar edildi.

Eylülün 11nci günü ve 11/12nci gecesi her tarafta kol ordu kumandanları telgraf merkezlerini işğal ederek İstanbulla muhabereye çalışıyordu. Sadrazamın bilavasıta padişah ile muhabereye müsaade etmemesi üzerine kendisine gayet şiddetli bir ultimatum verildi.

(11/12 Eylul, 1335-1919)

Ferit paşanın mumanaatta temerrüdü Büyük Rehbere, Kongre namına, İstanbulla bütün Anadolu telgraf muhaberatını — bir saat mühletle — kat'etmek fırsatını verdi. Aynı gecede kk: 20,15,13,3 kumandanlıklarına: "Kongrenin atebeimülukânenye olan mâruzatına İstanbul telgraf başmüdürlüğünce mumanaat olunmuştur. Bir saat zarfında mabeyne yol verilmezse tekmil Anadolunun İstanbulla telgraf muhaberesi kesdirileceği mezkûr müdürlüğe tebliğ ettirilmiştir. Kongrenin bu meşru' matlabına muvafakat cevabı alınamadığından tebliğ anından iytibaren Ankara, Kastamoni, Diyaribekir telgraf merkezleriyle Sinopta telgraf muhaberatının tâtili, yâni Kongrenin iş'aratından mâda hiç bir telgrafın İstanbula geçirilmemesi ve İstanbuldan kabul olunmaması ve Garbi Anadolu ile muhaberemize mani' olmıyacaksa Geyve Boğazı cihetindeki hattın dahi tutulması veya muvakkaten kat'i ve icraat neticesinin iş'arı rica olunur. Bu tâlimata mumanaat edecek telgraf mêmurları mehallerinde derhal divaniharbe verilecek, haklarında en ağır ceza tatbîk olunacaktır. İşbu tebliğatın infazı 20nci, 15nci, 13 ve 3ncü kolordu kumandanlıklarından rica edilmiştir. Vusulunun iş'ar buyurulması. Sıvasta Umumi Kongre heyeti" emri tebliğ ediliyordu. Diğer tertibat da alınmıştı.

Eylulün on ikinci günü hükûmetin Anadolu ile — yâni idare ettiğine zahip olduğu umum memleket —ile her nevi' muhaberesi ve irtibatı kesilmişti. İstanbul artık Anadoluya emredecek hiç bir vasıtaya malik değildi. Anadoluya ondan iytibaren yalnız Kongre hakim olabilirdi. Kongre bu suretle, kendiliğinden, memleketin yegâne meşru' ve sahibi-iktidar mercii kalıyordu.

Büyük Rehber Kongrenin bu müstesna iktidarını hazırlar hazırlamaz göreceği en mühim vazifeyi de gösterdi: en mühim vazife mebusan intihabatını tâcilen têmin ederek hakîki ve inkılâpçı bir millet meclisi hazırlamaktı. Eylulün 13ncü günü bütün kolordu ve fırka kumandanlıklarına, vilayetlere, müstakil sancaklara, belediyelere, M.H.M. cemiyetlerine, heyetitemsiliye namına, intihabat hazırlıklarının kanundaki asgari müddet zarfında icra ve ikmali emredilmişti.

Büyük Rehber dakîka fevtetmeden Kongreyi meşru' bir hükûmeti-muvakkate haline getirmeyi düşünüyor, ve aynı günün gecesinde (13/14 9 1335-1919) *"emir tarzında"* tebliğat ile, ve sırf kendi imzalariyle, kolordu kumandanlaklarından, birkaç saatlik mühletle, mutalâa soruyor, ve ondan sonra heyetiumumiyece tezekkür olunarak mevkiitatbika konacağı bildiriliyordu.

Emir tarzındaki bu mühim tebliğat şunlardır:

1.— Namınamii-hazreti-padişahiye olarak kavaninimevzua dairesinde umur ve muamelati-devlet kemakân tedvir ve temsiline devam olunacaktır. Bilatefrikî-cinsumezhep ehalinin can, mal ve ırzı ve her türlü hukuku tahti-têminde bulundurulacaktır.

2.— Mêmuriyni-hükûmetin vazifei-mevdualarını *milletin* âmali-meşruasına tevfikan icra eylemeleri tabiidir. Maahaza iyfâivazifeden istinkâf eyleyenlerin mâzeretleri istiyfa makamında kabul olunarak yerlerine münasipleri tevkil olunacaktır.

3.— Esnâyıvazifede âmal ve cereyani-milli hilafında hareketleri tezahür ve tahakkuk edeceklerin selametidir ve millet namına bir suretişediyde de tecziyeleri kat'ıdır.

4.— Mêmurini-mustâfiye ve ehaliden herkim olursa olsun mukarrerati-milliyeye muhalif harekât ve telkînatimefsedetkâranede bulunanlar dahi şediden duçarı-mucazat olacaktır.

5.— Mülkümilletin selamet ve saadeti adlühakaniyet, dahili-memlekette emnüasayişin têminiyle kabildir. Bu bapta iycap eden her türlü tedabirin ittihazı kolordu kumandanlariyle vali ve mustakil mutesarrıflıklardan muntazırdır.

6.— Milletin mâruzatı zatışahaneye arz ve iblağa muvaffak olunup da emnüiytimadimilliyi haiz bir hükûmetimeşruanın teşekkülüne kadar mercii-muhaberat Sıvasta Umumi Kongre heyetitemsiliyesi olacaktır. İşbu mukarrerat bilcümle teşkilatı-milliye merkezlerine tevdi' ve iylan olunacaktır.

"Mustafa Kemal"

On gün zarfında, Kongrenin ilk küşat günü olan 4 Eylûl ile 14 Eylûl arasında, bu kadar mühim hadiseler cereyan etmiş, Kongre böyle, birdenbire, memleketin ye-

gâne meşru' ve muta' mercii oluyordu. Padişahın ve hükûmetinin Anadolu üzerine zerre kadar nüfuz ve iktidarı kalmıyordu.

Büyük Rehberin bu inkılapçı hamlesi o kadar seri' ve cür'etli idi ki, milli mücahede merkezleri, hattâ önsaf mücahitleri, önünde irkildiler, o vakita kadar padişah namına kendilerine verilen emirleri itirazsız icraya alışmış olanların, şimdi milli âmal namına hükûmet icra edecek bir heyetin emirlerini icradan evel düşünmek lüzumunu hisediyorlar; bazıları ise muhalefet ve tehdit alâmetleri izharına kadar ileri gidiyorlardı. Bu hareket sırhna başka bir zorlu suvarinin bindiğini hiseden atın deprenmesini andırıyordu. Bu seri' ve inkılabi icraattan tevahhuş edenlerin ettikleri itirazlar arasında: "mêmur ve askerin maaşatı ve iaşe masarifatı için menba' ve tedbir düşünüldü mü?" gibi sualler var; yegâne iktisadi ve mali menbaın, İstanbul değil, Anadolu olduğunu anlamayanlar bile var demekti. En ziyade zihinleri tethiş eden cihet İngilizlerin padişah ve hükûmetiyle birleşerek Anadoluda daha vasi' bir işgal teşebbüsünde bulunması ihtimali idi. "Hilafete karşı aleni isyan!" da hazmedilemiyordu. Nizamnameye uydurmak bütün heyetimerkeziyelerin muvafakatını almak gibi bir formalizm arkasında cesaretsizliklerini saklayanlar da görülüyordu. Fakat muhalefetin en şiddetlisi Trabzon ve Erzurum mıntakasında görülmüştur. Heyetitemsiliye âzasından olduğu halde Sıvasa gitmekten imtina' eden Servet beyle k. 15 kumandanı müşterek bir muhalefet planı tâkîp ediyorlardı. Protestolarına "Erzurum Kongresi ahkâmı haricinde yapılacak muameleye iştirâk edemeyiz" cümlesiyle nihayet veriyorlardı. Bununla da Erzurum mukarreratının hakikî mânasını kavramadan altına imzalarını koymuş olduklarını gösteriyorlardı.

K. 15 kumandanı Sıvas Kongresinden sonra Şark vilayetleri Kongresinin heyetitemsiliyesinin (yâni Sıvasa gitmeyen üç dört âzasının) müstekil olarak harekete salahiyetdar kalması dâvasında ısrar ediyordu. "Heyetitemsiliye teklifatından birden beşe kadar olan maddelerine gelince, bunların değil sorulmasını, hattâ beyanname halinde veya bir temenni şeklinde bile neşrini fazla görürüm" mutalâası milli inkılapçılıktan tamamiyle müçtenip olduğunu göstermektedir.

Bu itirazlara Büyük Rehber tarafından verilen cevaplar şu birkaç noktada hülâsa edilebilir:

1) Alınan tedbirler zatışahaneye doğrudan doğruya arzıhale yol bulmak ve meşru' bir kabinenin mevkii-iktidara getirilmesini istirham etmek maksadına mâtuftur:

(Bu tabyada nekadar isabet edildiği saltanat ve hilafet hukukunun muhafazası hususunda gösterilen büyük hassasiyetten sonra kolayca anlaşılır).

2) Hükûmeti-merkeziye ile kat'ımuhaberat mukarreratımızın dördüncü maddesinin haricinde değil dahilinde ve hattâ o zaman varidihatır olmıyan hiyanetkârane esbaba müstenit mahiyettedir.

4) Sıvas Kongresi Erzurum Kongresinin mukarrerat ve teşkilatını aynen, fakat bittabi' teşmilen kabul eylemiştir.

4) Sıvas umumi Kongresi Erzurum Kongresinin heyetitemsiliyesini tamamen iytimat ederek aynen Anadolu ve Rumeli Müdafai Hukuk cemiyeti için heyeti-temsiliye olarak kabul eylemiştir; eski heyeti-temsiliye beş âzası yeniden altı âza ile takviye edilmiştir.

5) Buna nazaren Sıvas Umumi Kongresinin kararları başka, Erzurum Kongresinin kararları başka, Şarkî Anadolu M.H.C. nin H.T. başka ve Anadolu ve Rumeli M.H.C. nin H.T. başka gibi başkalıklar ve ayrılıklar elbette mevzuubahs olamaz... Bu takdirde birbirini ilga eden H.T. ler olmadığı gibi birine dahil olunca diğerinden istiyfası talep edilecek âzalar da mevcut değildir.

6) Umum Anadolu ve Rumeliyi şamil olan Cemiyetimizin Sıvasta bulunan yegâne H.T. Erzurum Kongresinde muntahap 9 zattan beşinin huzuriyle iyfayı-vazifeye devam etmektedir. (Bu suretle Şarkın hikmeti anlaşılmayan müstakil hareket salahiyeti ve ayrılmacılığı kat'i olarak reddolunuyordu).

7) Hukuk ve salahiyeti ve menafii Şarkî Anadoludan hiç bir veçhile az olmayan Garbî Anadolunun muhîk ve meşru' olan mutalâat ve tekliflerine ehemiyet vermeyerek onları tabi' vaz'izetinde bulundurmağa kalkışmak bizim aklımızın bir türlü kabul edemediği hususattandır.

8) Biz, cihetitatbikîyede rêyimuvafakatımızın istihsali teşebbüsü bir vazife addettik. Muvafekat edip etmemek, sizce takdir olunacak bir keyfiyettir. Yalnız şunu da arzedeyim ki, bugün, bütün Anadolu ve Rumelinin müttehiden harekete mecbur olduğu bir istikamette, ekalliyetin değil ekseriyetin muvafakatına tabi' olmak ve ekalliyetleri bu tabiiyete irca' etmek mecburiyeti-kat'iyesi vardır.

Trabzon T. bir çok istiyzahlardan başka diğer vilayetlere Sıvas icraatı (yâni Büyük Rehberin sevk ve idare ettiği icraat aleyhine telgraflar çekmek gibi muhalefetlerden çekilmemiştir. Fakat Trabzon halkının H.T. demek olan belediye heyeti az zaman içinde İstanbulun hiyanetini anlayarak 1/×/1335-1919 tarihiyle sadrazama şu telgrafı çekiyordu.

"Bugüne kadar Anadoludan yükselen feryadı-milliyi Trabzon kendisine mahsus vakar ve sekinetle tekkîk ve tâkîp etti. Memleketin, bu vaz'iyete tahammülü yoktur. Mahabbeti vataniyeniz varsa artık terki-mevki' ediniz, Pş. hz."

Halkın sedası böylece, fevri olarak yükseliyor, Büyük Rehberin tabyasını takviye ediyordu.

BÜYÜK DÖN

24 - 31 Ağustos 1925

Büyük Rehberin Milleti İçtimaî-Medeni İnkilaba götürmeğe doğru ilk mühim hamleyi yapması bu günlere tesadüf ediyor.

Millet Şapkayı Nasıl Giydi?

Kastamonuda geçen tarihi büyük günün heyecan dolu bir lavhasından aldığı intibaları TALAT MUMTAZ B. anlatıyor.

Hiç unutmam:

(Gazi) nin Kastamoniye şeref verecekleri gün, 24 Ağustos günü idi.

Havada yakıcı ve bunaltıcı bir sıcak vardı. Bütün halk, sevgili halaskârı karşılamak için şehri boşaltmış, onun geleceği, geçeceği yollara dolmuştu. Bu halk arasında kadın, erkek, çocuk, sarıklı, fesli, cübbeli, şalvarlı herkes vardı.

Gazinin otomobili gözüktü.

Bir alkış tufânı, Milli zaferler kahramanını milletin ruhundan kopan bir sevinç infilâkı halinde tâ uzaktan karşıladı.

Gazi, temiz nâsiyesi ve altın başı ile milletini selamladı. Fakat bu selam, her vakit, her zaman olan selamlara benzemiyordu.

(Halaskâr) ın başı açıktı. Elinde beyaz ve hasırdan bir serpuş tutuyordu. Kastamoni âfâkını inleten alkış ve "Yaşa Gazi„ nidâlarına o, mültefit bakışlariyle ve başını eğerek mukabele ediyordu.

Bu.., Kastamoni gençliği, Kastamoni halkı için bir irşat ve bir işaret vaziyfesi gördü.

Kastamonililer anladılar... anladılar ki Büyük Rehberleri kendilerine ve bütün millete yeni bir hedef daha gösteriyorlar.

Ve... O zaman halk, sanki çarpan bir tek kalp, düşünen bir tek dımağ gibi hiç bir işaret ve hiç bir telkin almadan ellerini başlarına götördüler.

Bir an içinde başlarda bulunan fes, kalpak, tâkke, külah, sarık gibi renk renk, çeşit çeşit serpuşlar çıkmış ve mâzinin gayrı medeni ağırlığından kurtulan başlar, açık olarak ulu Gazinin önünde eğilmişti.

Harp cephelerinde Gazisinin arkasından ayrılmayan, onun gittiği yolda hiç düşünmeden, tereddüt etmeden yürüyen Türk milleti bu sefer medeni inkılap cephesinde de hedefini görmüş ve (yürü!.) emri verilmeden yürümüştü.

Çünkü Türk milleti bir tek kalpti ve bu kalp *Mustafa Kemal* için çarpıyordu.

Türk milleti tek bir dımağdı. Bu dımağ bütün feyzini, kudretini onun dımağından alıyordu.

Çünkü *Mustafa Kemal* bir dımağdı ve bu dımağ yalnız Türk milletini, yalnız Türk milletinin saadetini düşünüyordu.

Esasen ulu Gazi dememişmi idi ki:

"Bizim ilham menbâımız Türk milletinin vicdanı olmuştur.„

* * *

Gazinin Kastamoniye şeref veren kısa misafiretleri esnasında bütün halk terzi dükkânlarına koşmuş kıyafetini medenileştirmiş, başlarındaki eski ve köhne mâzi tamgalı serpuşları atarak yerlerine nasıl kumaş bulabildilerse ondan yapılmış şapkaları giymişlerdi.

* * *

Büyük Rehber Kastamoniden İneboluya haraket etmişlerdi.

Milli mücadele esnasında oldukça ağır bir vaziyfe yüklenen ve bu vaziyfeyi şerefle başaran İnebolu, Yuca Münciyi Kastamoni halkı gibi candan gelen, yürekten kopan samîmiyet ve hörmetle karşıladı:

Gazi, ilk nutkunu gece, kendi şereflerine fener alayı yapan halka iyrat buyurdular. Kısa fakat ikinci hitabeye bir başlangıç mahiyetinde olan bu nutukta (Halaskâr) hülâsatan şu irşatta bulundular:

"Medeniyet için, terakki ve refah için, Milletin selâ-

BİR YIL ÜMÜ

metini têmin için daha çok çalışacağız. Sizi şimdiye kadar yanlış yolda yürütmedim. Bundan sonra da yürütmeyeceğim. Benim ve arkadaşlarımın tuttuğumuz yol milletimizi medeni bir millet, memleketimizi müreffeh bir memleket yapmaktır. Her defa olduğu gibi bu defada sizinle, Milletimle temasımdan çok kuvvet ve selâhiyet aldım. Bunu milletin menfaatı için kullanacağım.„

Gazinin bu sözleri de gösteriyor, ihsas ediyordu ki O, yeni bir inkîlap, medeni bir inkîlap yapmak üzere idi.

Halkın başından fesi çıkarmak için bir işaret kâfi gelmişti

Bunu derhal hisseden İnebolu gençliği, Türk ocağını teşrif eden Gaziye, ocaklı bir genç lisanı ve bütün kalbi ile:

— Sevgili Gazi.. dedi. Bizden ne isterseniz ona hazırız. Gösterdiğiniz yolda bir lâhza tereddüt eder ve ya geri dönersek vebali üstümüze olsun..

Halâskâr, Kastamonide başlayarak İneboluda devam eden milletin tezahüratından ve son olarak da ocaklı gencin sözlerinden teheyüce gelerek o beliğ ve tarihî nutuklarının iyrat buyurdular.

Hanım ve bey arkadaşlarım!

Bana nezih huzurumuzda söz söylemek fırsatını bahşettiğinizden dolayı çok bahtiyarım. Bunun için size sureti mahsusuda teşekkür ederim.

Samiymi arkadaşlar!

Bu havaliyi yakından görmek benim için mukaddes bir emel halinde idi. Bu emel şüphesiz memleket ve millet vezâifini vukufla iyfa noktai nazarından aynı zamanda bir vaziyfe idi. Onun için vilayet namına Ankaraya gelen hey'eti muhteremenin vuku bulan dâvetine memnuniyetle derhal icabet ettim. Bu noktada güzel ve yüksek bir tecelliyi ifade etmek benim için çok medarı iftihar olacaktır. Mühim bir vaziyfemin iyfasında benden evel müteşebbis millet olmuştur. Benim şu veya bu sebeple têhir ettiğim mühim bir vaziyfeyi millet bana ihbar etmiş ve yaptırmıştır.

Bunu, milletimin hassasiyetine, bunu milletimin müşterek ruhundaki ulviyyet irşadına parlak bir misal olarak zikretmeliyim.

Efendiler!

Bu seyyahatım ne isabet oldu. Vâsi ormanlarıyla, mütaaddit ve mütenevvi mâdenleriyle Türkya cumhuriyetinin en muhim servet menbâlarını ihtiva eden bu mın-

tıkayı yakından görmek benim için ne kadar istifadeli oldu. Fakat çok yüksek seda ile ifade edeyimki bundan daha çok ve daha kıymetli istifade bahşolan bu mıntıka halkına yakından temas etmek oldu. Bütün meşhudatım, her noktai nazardan beni çok bahtıyar etmiştir.

Çankırıdan Kastamoniye, Ankaradan İneboluya kadar bütün bu üç yüz elli kilometrelik yolda ve bu gün burada samiymi huzurlarıyla şerefyap olduğum muhterem İnebolularda gördüğüm yüksek zihniyet, inkişaf derecesi cidden iftihara şayestedir.

Güzel kalpli kardeşler!

Bu bâriz hakîkatın aksini iddia edenlerin mevcudiyetini düşündükce müteellim oluyorum. Bu gibiler millete milletin istiydadına, milletin yüksek âmaline ne kadar biygânedirler. Bu gibiler kendi gafletlerini umûmi zanetmek gafleti amiykasındadırlar.

Kendi dar zihniyetlerini vahidi kıyasi tutarak milleti her türlü yüksek teceddütten mahrum etmeğe kalkışırlar. Milletin medeniyet ve insanlık yolundaki uzun hatvelerini durdurmak için âdeta çırpınırlar. Fakat o gibiler ne için düşünmiyorlarki buna artık imkân kalmamıştır.

Ey milletini seven ve memleketi, milleti için hayatını tedadan çekinmemiş bulunan kıymetli vatandaşlar! Hep beraber bütün cihana sarih olarak ifade edelimki bunca inkîlabatın şuurlu kahramanı olan bu millet, medeniyet güneşinin bütün hararetini almıştır.

Şüphe etmeğe mahal varmıdırki bu hararetin füyuzâtı elbette emri vâki halinde mütecelli olarak fışkıracaktır.

Muhterem arkadaşlar!

Gerçi çok kısa bir zamanda serî ve kesîf denilecek kadar siyasi, idâri, ictimai inkîlablar yaptık. Bu yaptıklarımızın sür'at ve kesafetinden ancak memnuniyetle, bahtiyarlıkla bahsolunabilir.

Çünki bu böyle olmasaydı, kurtuluş ihtimali tehlikeye düşebilirdi. Emniyet etmek muvafıktır ve böyle yapmak zarûreti olduğu içindirki böyle yaptık. Artık bu gün her şeyi anladığına kani olduğum muhterem vatandaşlar, sizlere sûal tarzında bâzı hitaplarda bulunacağım.

Hakimiyetine sahip olan bu milletin başında bir dakika bile olsun bir sultanı bırakmak câiz olabilirmiydi? Bunu sizden soruyorum. (Asla, kattiyen sedaları).

Benim sevgili kardeşlerim!

Fikîr ve idrâk sahibi olduğunu büyük hadisat ile isbat etmiş olan bu millet Allahın gölgesi, peygamberin vekîli olduğunu iddia küstahlığında bulunan haliyfe unvanındaki gafillere, cahillere, riyakârlara, vatanında, vicdanında yer verebilirmi idi? Bunu sizden soruyorum. (Hâşa, katiyyen sesleri).

Gazi Kastamonide Tarihi Nutuklarını îyrat buyururlarken

Ey büyük millet!

Cihan aileyi medeniyetinde mevkii ihtiram sahibi olmaya lâyık Türk milleti evlatlarına vereceği terbiyeyi, mektep ve medrese namında birbirinden büsbütün başka iki nevi müesseseye taksim etmeye hâla katlanabilirmi idi? Terbiye ve tedrisatı tevhit etmedikçe aynı fikirde, aynı zihniyette fertlerden mürekkep bir millet yapmaya imkân aramak abesle iştigal olmazmı idi?

Efendiler,

Türkiye Cumhuriyetini tesis eden Türk halkı medenidir, tarihte medenidir, hakiykatte medenidir. Fakat ben,

sizin öz kardeşiniz, arkadaşınız, babanız gibi haber vermeğe mecburum ki medeniyim diyen Türkiye Cumhuriyeti halkı fikriyle, zihniyetiyle medeni olduğunu isbat ve izhar etmek mecburiyetindedir.

Medeniyim diyen Türkiye Cumhuriyeti halkı, aile hayatiyle, yaşayış tarziyle medeni olduğunu göstermek mecburiyetindedir. Velhasıl medeniyim diyen Türkiyenin hakiykaten medeni olan halkı, baştan aşağıya kadar harici vaziyetiyle de medeni ve mütekâmil insan olduğunu fiylen göstermeye mecburdur.

Bu son sözlerimi çok vâzih ifade etmeliyim ki bütün memleket ve cihan ne demek istediğimi kolaylıkla anlasın.

Bu iyzahımı heyeti aliyenize, heyeti umûmiyeye bir sual tevcihi ile yapmak istiyorum.

Soruyorum! Bizim kıyafetimiz milli midir?

(Hayır.. hayır sesleri)

Bizim kıyatetimiz medeni ve beynelmilel midir?

(Hayır., hayır sesleri)

Ben de size iştirâk ediyorum. Tâbirimi mâzur görün. Altı kaval üstü şeşane diye ifade olunabilecek bir kıyafet ne millidir ve ne de beynelmileldir. O halde kıyafetsiz bir millet! Hiç bu olurmu?

Arkadaşlar! Böyle tavsif olunmağa râzı mısınız?

(Hayır sesleri)

Çok kıymetli bir cevheri çamurla sıvayarak enzârı âleme göstermekte mâna var mıdır.? Cevherin muhafazası için bir mahfaza yapmak lâzımsa onu altından veya platinden yapmak iycap etmez mi?

Bu kadar açık bir hakiykat karşısında tereddüt câiz midir? Bizi tereddüde sevkedenler varsa onların humku belâhatına hükmetmekte hâlamı tereddüt edeceğiz?

Arkadaşlar! Turan kıyafetini araştırıp diriltmeğe mahal yoktur, Medeni ve beynelmilel kıyafet bizim için, çok cevherli milletimiz için lâyık bir kıyafettir. Onu iktisa edeceğiz.

Ayakta iskarpin veya fotin, bacakta pantalon, yelek, gömlek, kıravat, yakalık, ceket ve bittabi bunların mütemmimi olmak üzere başta siperi şemisli serpuş.,

Bunu çok açık söylemek isterim, Bu serpuşun ismine şapka denir, şapka!

Şapkaya iytiraz edenler var. Onlara diyeceğim ki çok gafilsiniz ve çok cahilsiniz.

Onlara sormak isterim:

Yunan serpuşu olan fesi giymek câiz olurda şapkayı giymek neden olmaz?

Ve yine onlara ve bütün millete hatırlatmak isterim ki Bizans papaslarının ve Yahudi hahamlarının kisvei mahsûsası olan cüppeyi ne vakit ve ne için ve nasıl giydiler?

Bu noktai nazara âit beyanatımı bitirmeden evel bir kaç kelime daha söylemek isterim.

Büyük Rehber Kastamoniye girerken

Efendiler!

İçtimâi hayatın esası aile hayatıdır. Aile, iyzaha hacet yoktur ki kadın ve erkekten mürekkeptir.

Kadınlarımız hakkında erkekler hakkında söylediğim kadar fazla iyzahatta bulunmayacağım. Yalnız bir iki kelime söyleyeceğim ve siz söylemek istediğimi kolaylıkla anlayacaksınız.

Seyahatım esnasında köylerde değil, bilhassa kasaba ve şehirlerde kadın arkadaşlarımızın yüzlerini ve gözlerini çok kesif ve iytinâlı kapamakta olduklarını gördüm.

Bilhassa bu sıcak mevsimde bu tarzın kendileri için mutlaka azap ve ıztırabı mucip olduğunu tahmin ediyorum.

Erkek arkadaşlar! Bu bir az bizim hotbinliğimizin eseridir. Çok afif ve çok dikkatli olduğumuzun iycabı-

dır. Fakat muhterem arkadaşlar! Kadın arkadaşlarımız da bizim gibi müdrik ve mütefekkir insanlardır. Onlara mukaddesatı ahlakiyeyi kuvvetle telkin etmek, milli ahlakımızı anlatmak ve onların dımağını nur ile, nezâhet ile techiz etmek arzusunda bulunduktan sonra fazla hotbinliğe lüzum kalmaz. Onlar, yüzlerini cihana göstersinler, gözleriyle cihanı dikkatle görebilsinler. Bunda korkulacak bir şey yoktur arkadaşlar. Sûreti mahsusada söyleyorum. Korkmayınız! Bu gidiş zarûriydir. Bu zaruret bizi yüksek ve mühim bir neticeye iysal ediyor. Bu mühim neticeye vusul için lâzım gelirse bâzı kurbanlar da verelim. Bunun ehemiyeti yoktur.

Mühim olarak şunu ihtar ederim ki bu halin muhafazasında taannüt ve taasup hepimizi her an kurbanlık koyun olmak istiydadından kurtaramaz.

Hanım ve bey arkadaşlarım!

Size mâlumunuz olan bir hakiykatı kısa bir cümle ile tekrar arzedeceğim.. Beni mâzur görünüz. Medeniyetin coşkun seyli karşısında mukavemet beyhudedir. O gâfil ve itaatsızlar hakkında çok bı amandır. Dağları delen, semâlarda pervaz eden, göze görünmeyen zerratından yıldızlara kadar her şeyi gören, tenvir eden, tetkîk eden medeniyetin kudret ve ulviyeti karşısında kurûnu vustâi zihniyetle, iptidâi hırafelerle yürümeğe çalışan milletler mahvolmaya, veya hiç olmazsa esir ve zelil olmaya mahkûmdurlar. Halbuki Türkiye Cumhuriyeti halkı mütemeddin ve mütekâmil bir kitle olarak ilelebet yaşamağa karar vermiş, esaret zincirlerini ise tarihte emsali görülmemiş kahramanlıklarla parça parça etmiştir.„

* * *

Büyük Rehber İneboludan Kastamoniye avdet buyurdukları zaman Kastamoni halkına da İneboludaki kıymetli hitabelerini itmam ve tezyin eyleyen şu yüksek nutku iyrat buyurmuşlardır.

Efendiler!

Meşhudatımın en kıymetli kısmı, bu güzel mıntakanın samiymi halkının çok münevver ve çok geniş ve yüksek zihniyet sahibi olmalarıdır.

İytirat etmeliyim ki bu seyahatımdan evelki mâlumatım, meşhudatımın hasıl ettiği kanaatlerden çok başka idi.

Muhterem mebuslarınız Ali Rıza bey ve Mehmet Fuat bey gibi zevat bulunması idiler sizi mümkün olduğu kadar olduğunuzun aksini tanıtmak için çalışanlar ezhanı teşvişte kim bilir nakadar ileri gitmeğe muvaffak olacaklardı.

Âsârı fiyliyesini memnuniyetle görmekte olduğum yüksek telekkiyatınız bittabi bir anda, bir günde tekevvün edemezdi. Böyle bir iddia serdetmek aynı cehalet olur. Şüphe yok, bu havalinin muhterem halkı esasen medeni tekâmülün tabii silsilesi üzerinde ilerlemekte idi ve ilerlemekte dir.

Bu gün ben o tekâmülün tabii tecelliyatının mesut bir şahidi bulunuyorum. Bu hakiykatın aksini ifade ve iyzah ederek teceddüt adımlarımızı felce uğratmağa yeltenen kimseler hükümlerini verirken kendi yarım yamalak ilimlerine, çürük mantıklarına, kifayetsiz akıllarına istinat etmiş olduklarına zâhip oluyorum.

O zavallı hotbinler böyle yapacaklarına halkın hissi selimine müracaat etselerdi, ondan feyiz ve ilham alsalardı kendilerini bugün gülünç, hacil bir vaziyette bırakan bu kadar iğrenç hatalara düşmezlerdi. Fakat hissi selimin akıl, mantık ve mârifetin üstünde hâizi ehemmiyet olduğunu takdir etmek yalancı âlimlerin işine gelmez.

Arkadaşlar!

Milletimizin sağlam bir şuura malik olduğuna, kahramanı olduğu büyük ve fiyli eserler ve hadiselerden sonra kimsenin şüphe etmeğe hakkı kalmamıştır.

Efendiler!

Milletin hakiyki temayülü hilafında zehaplarda bulunanlara iltifat etmedik. Bununla bilhassa bugün çok müftehirim. Bundaki sırrı isabeti iyzah için derhal arzetmeliyim ki bizim ilham menbâımız doğrudan doğruya bütün Türk milletinin vicdanı olmuştur ve dâima da o olacaktır. Bütün hararet, feyzi, kuvveti milletin vıcdanından aldıkca, bu teşebbüsatımızda milletin hissi selimini rehber ittihaz ettikçe şimdiye kadar olduğu gibi bundan sonra da milleti doğru hedeflere götüreceğimize iymanımız kavîdir.

Hakiyki inkîlapcılar onlardır ki terakki ve teceddüt inkîlabına sevketmek istedikleri insanların ruh ve vicdanlarındaki temayüle hakiyki nüfüz etmesini bilirler.

Bu münasebetle şunu da beyan edeyim ki Türk milletinin son senelerde gösterdiği hârıkaların, yaptığı siyasi, içtimai inkîlabın hakiyki sahibi bizzat kendisidir. Sizsiniz! Milletimizde bu istiydat, tekâmül mevcut olmasa idi bunu yaratmağa hiç bir kuvvet ve kudret kifâyet edemezdi.

Efendiler! yaptığımız ve yapmakta olduğumuz inkîlapların gâyesi Türkiye Cumhuriyeti halkını tamâmen asri ve bütün mâna ve eşkâliyle medeni bir heyeti içtimaiye haline koymaktır. Bu hakiykatı kabul etmeyen zihniyetleri târumar etmek zaruriydir. Şimdiye kadar milletin dımağını paslandıran, uyuşturan bu zihniyette bulunanlar olmuştur. Her halde zihinlerde mevcut hırafeler kâmilen tardolunacaktır. Onlar çıkarılmadıkca dımağa hakiykat nurlarını sokmak imkânsızdır.

Efendiler:

İyi bilinizki Turkiye Cumhuriyeti şeyhler, dervişler, müritler, mensuplar memleketi olamaz. En doğru ve en hakikî tarikat "tarikatı medeniyye"dir (Sürekli alkışlar) İneboluda ve diğer bâzı yerlerde söyledim:

Bu günün meselesi gibi mütalaa edilebileceğinden burada bahsetmek istiyorum.

Her milletin olduğu gibi bizimde milli bir kıyafetimiz varmış. Fakat gayri kabili inkârdırki taşıdığımız kıyafet o değildir. Hatta milli kıyafetimizin ne olduğunu bilenler içimizde azdır bile. Mesela karşımda kalabalığın içinde bir zat görüyorum. (Elile işaret ederek başında fes, fesin üstünde bir yeşil sarık, sırtında bir mintan, onun üstünde benim sırtımdaki gibi bir ceket, daha alt tarafını göremiyorum. Şimdi bu kıyafet neder? medeni bir insan alelacayip kıyafete girip dünyayı kendine güldürürmü?

Fen, sıhat noktai nazarından amelî olmak itibariyle her noktai nazardan tecrübe edilmiş medeni kıyafet iktisa edilcektir. Bunda tereddüde mahal yoktur. Asırlarca devam eden gafletin aci derslerini tekrarlamaya tâkat yoktur. Adam olduğumuzu, medeni insan olduğumuzu isbat ve izhar için iycap edeni yapmakta taannüt insanlıkla kabili telif değildir.

Arkadaşlar!

Türk milleti çok büyük vakalarla isbat ettiği gibi müceddit ve inkilapcı bir millettir. Son senelerden mukaddemde milletimiz teceddüt yolları üzerinde yürümeye, ictimai inkilaba teşebbüs etmemiş değildir. Fakat hakîkî semereleri görülemedi. Bunun sebebini araşdırdınızmı? Bence işe esasından, temelinden başlanmamış olmasıdır. Bu hususta açık söyleyim: bir heyeti içtimaiye, bir millet erkek ve kadın denilen iki cins insandan mürekkepdir. Kabilmidirki kitlenin bir parçasını terakkî ettirelim diğerlerini musamaha edelimde kitlenin heyeti umûmiyyesi mazharı terakkı olsun?

Mümkünmüdürki bir camlanın yarısı topraklara zincirlerle bağlı kaldıkca diğer kısmı yükselebilsin? Şüphe yok tarakkı adımları dediğim iki cins tarafından beraber arkadaşça atılmak ve iş, terakki ve teceddüde birlikte katı merahil edilmek lâzımdır. Böyle olursa inkilap münteci muvaffakiyet olur. Memnuniyetle meşhudumuz olmaktadırki bu günki mişvarımız hakîkî icaba takarrup etmektedir. Her halde daha cessur olmak lüzumu aşikârdır.

Bâzi yerlerde kadınları görüyorum ki başına bir yemeni veya peştamal veya buna mumasil birşeyler atarak yüzünü, gözünü gizler ve yanından geçen er-keklere karşı arkasını çevirir. Bu tavrın mâna ve medlulü nedir?

Efendiler:

Medeni bir millet anası, millet kızı bu garip şekle, bu vahşi vaziyete girer mi? Bu hal milleti çok gülünç gösteren bir manzaradır. Derhal tashihi lâzımdır.

Binaenaleyh devlet mêmurlarıda, bütün millet de kıyafetlerini tashih edecektir.

Memlekette mevcut cemiyetlerin milleti tenvir ve irşat hususunda ciddi surette alâkadar olmalarını tavsiye ederim. Milletimle olan temasımdan çok kuvvet aldım. Hakkımda gösterilen muhabbet ve iytimadı hüsnü istiymal etmeğe çök vakit sarfedeceyim.

Gâyem, milleti mesut ve müreffeh ve medeniyet dünyasında evsâfı takdir olunmuş mütekâmil bir millet görmekten ibarettir.„

PANCURLAR

Ben, göğsümü, hafice sabah vakti açılan
Bir eskimiş pancura daima benzetirim;
Kuşlar, girip çıktılar içine zaman zaman...

Bu kadar saadete "Az geliyor" diyen kim?
Bugün akşam olunca kapadım kırılmadan:
Ben, göğsümü, eski bir pancura benzetirim!...

CEVDET KUDRET

SAKSIMIN GÜLÜ

Bir kuşum vardı benim, ufuklar ona dardı;
Gelirdi bâzı bâzı bağçeme bu tek bülbül,
Tehi duran bağçemde benim bir kuşum vardı...

Uğruna yetiştirmek istedi bir gül, gönül;
Fakat kuşum ne çiçek, nede kafes ararda:
Bir kanat darbesiyle kırıldı saksıda gül...

CEVDET KUDRET

Güzel Sanaatlar:

Resim Sergisi

Milli Sanâyi Birliği:

Yerli Mallar Sergisi

İzmir, sepetcilik, çiçekcilik, şapkacılık mektebi sergisi

Ağustos ayı, İstanbul için çok kıymetli hediyelerle dolu bir ay olmuştur. Yazın yakıcı sıcaklarının hayat ve faaliyeti mecburi bir yavaşlık ve durgunluğa sevk ettiği bu mevsim, bu ay, denebilirki baştan sonuna kadar İstanbulu senenin mûtat hareketlerinden büsbütün ayrı bir faaliyet merkezi haline koymuştur.

Büyük Rehberimizin İstanbulu teşrifleri Ağustos içindedir. Kıymetli baş vekilimiz ile muhterem B.M.M. reisimizin şehrimize şeref vermeleri yine bu ayda olmuştur. Spor sahesinde Mısırlıların, İzmirlilerin maçları, Veli efendi at yarışları, Beykoz deniz yarışları, Boks musaraaları hemen hemen hep birbirlerini tâkip etmiştir.

Romen ve Sırp talebelerinin İstanbulu ziyaretleri yine Ağustos içindedir.

Bunlardan başka ve bilhassa bu sütunlar da bahsetmek istediğimİz üç mühim vakıa daha vardır ki bnnların yalnız bir tanesi bile senenin on iki ayından birini tek başına zenginleştirecek mahiyettedir.

Güzel sanâtlar resim sergisi, sanâyi birliği yerli mallar sergisi... İzmir sepet, çiçek şapkacılık mektebi sergisi:

Üç serginin birden ve biri biri arkasına açılması bir memleketin, bir şehrin içtimai, fikri, iktisadi hayatında mühim bir varlık... bir iş demektir.

Resim Sergisi

Galata Saray Lisemizin yukarı katında üç salonun duvarlarını ve koridorlarını dolduran yüzlerce sanatkâr resmi için burada bir sanat kritiki yapmak benim haddim değil.

Güzel sanatların resim şûbesi, mâzinin uzun senelerinden beri mütevâzi köşesinde çalışan dâima eski ve her vakit için aynı olan şöhret ve isimlerin fırçaları ile önümüze çıkmış ve çıkmaktadır.

Eski üstatların yeni eserleriyle her sene süslenen ve bütün seneyi boş geçirmediklerini isbat eden bu sergilerin bizce en kuvvetli noktası güzel sanat mensuplarının her sene fütur getirmeden gösterdikleri azim ve sergiyi devam ettirmelerindeki sebatlarıdır.

Yerli Mallar Sergisi

Milli sanayi birliğinin tertip ettiği bu sergiyi, açıldığının ikinci günü gezmeye gittim.

Her taraf, milli renklerin ruhu okşayan ahengine bürünmüştü.

On iki salonda teşhir edilen her sanaat şubesine âit meşherlerin önünde durmadan, sadece geçmek ve serî bir göz zevki duymak sure tiyleolan ziyaretimiz tam iki buçuk saat sürdü,

Sonra daha iki defa gittim. Daireleri, meşherleri ayrı ayrı, uzun uzuu seyrettim. Seyrettim diyorum. Çünkü her biri hakiykaten seyrine deyer.. doyum olmaz birer manzara.. göğüs kabartan birer bedia idiler.

Kapıdan girer girmez sol taraftaki daire ıtriyatcılara, konservcilere, sanâyii kimyeviye ve gıdaiyeye hasredilmişti.

Burası her taraftan fazla kalabalıktı. Flitoks fıskıyeleri ile israf edilircesine havaya sıkılan Hasan Şevki ve İstanbulda yapılan Piver losyanlarınının latif kokuları içinde yüzen halk, memleketimizde iyi ve teknik bir iylan sistemi kurmakla mâruf (Bioks)un bedava dağıttığı binlerce yelpazeler ellerinde, her meşherin önünde ayrı ayrı durarak milli sanâyiin ümit etmedikleri yüksek inkişâfı karşısında dudakla-

rını takdir hissi ile haraket ettiriyordu. Sıcakta bunalan halkı serinletmek için yerli malı (Eden) nâne şekerleri dağıtılıyor, bisküvitcilerimiz, şekercilerimiz nefis mâmulatlarını cömertlikle tevzî ediyorlardı.

Çikolatacılarımızın yanında Nestle markası, yalnız kakaosunu hariçten getirdiği ve diğerleri tamâmen yerli malı olan mevadı iptidaiyesini teşhir ediyor, çikolatayı nasıl yaptığını, nasıl kâğıtlara sardığını sergiye yerleştirdiği makine ile bilfiyil gösteriyordu.

İpekli mensucat paviyonunda rengâ renk ipek sütunları arasında dolaşan halk ise dükkânlarda Avrupa malı diye fiyatından çok fazla etiketlerle gördüğü ve aldığı malların halis Türk malı olduğunu hayret içinde görüyorlardı.

Evet... Bütün teşhir edilen mallar.. hattâ oyuncaklara varıncaya kadar Beyoğlu magazalarında ve sırf yüksek fiyatla satmak için (Avrupa malı) denilen bizim kendi mallarımızdı.

Perakendeci esnafın yapmakta olduğu bu hiyle ve ihtikâr şunu ispat ediyor. Mallarımız Avrupa malları kadar nefistir ve halk henüz kendi yerli ve milli mallarımızın nefaseti hakkında tam ve doğru bir fikir sahibi değildir.

Serginin bütün paviyonlarını ayrı ayrı anlatmayı nakadar çok isterdim. Fakat buna (Muhit)in hattâ bütün sahifeleri bile kâfi gelmez. Bu iytibarla Milli Sanâyi birliğinin muhtelif sanaat şubelerine dair verdiği iyzahatı yazmakla iktifa edeceğim.

Dericilik Sanayii

Memlekette başlı başına bir mevcudiyet olan dericilik sanayiinin iktisadiyatımızda pek mühim bir mevkii vardır. Yedikule debagat fabrikaları terakkıyatı fenniye dairesinde ve en asri makinalarla mücehhez olarak yapdığı iymalâtla bugün Avrupa fabrikalarıyle rekabet etmektedir.

Hükûmeti Cümhuriyemizin himayekâr kanunları sayesinde pek yakın bir zaman zarfın da Yedikule denilen mahal bir fabrika şehri haline gelmiştir.

Büyük ve küçük fabrika ve iymalâthanelerin mevcudu elliyi mütecavizdir.

Mensucat Sanayii

Memleketimizde mensucat sanayii de bir haylı inkişaf etmiş ve memleket ihtiyacını kısmen têmine muvaffak olmuştur.

İpekli mensucat sanâyimiz, bilhassa memleket mahsulü olan mevadı iptidaiyesi koza ipeğiyle yapılmaktadır. Bu iytibarla yapılan krepdöşin, krepdamûr, krepbirman, krepsatin mâmulâtı metanet noktai nazarından katiyen Avrupa mâmulâtına yaklaşmıştır.

Sanayii Kimyeviye ve Gıdâiye

Kurûnu vüstâyı bir tarzda basit aletlerle komşu hükûmetlerin asri makinelerle mücehhez faprikaları karşısında sukuta mahkûm bir

vaziyette bulunan sabunculuk sanâyii yine bu meşkûr teşviki sanayi kanunu sayesinde inkişaf ederek bugün hariçten memlekete bir kalıp sabun bile ithal ettirmediği gibi ihracat menbâları aramağa başlamış ve muvazenei iktisadiyemizde çok mühim bir mevkii mahsus ihraz etmiştir,

Nebati yağ fabrikaları da ihmal edilemiyecek bir mevkii iktisadi ihraz etmeğe ve harice giden yüz binlerce liramızın önüne geçecek bir vaziyete gelmeye başlamıştır.

Yakın bir zamana kadar memlekette mevcudiyetine tesadüf edilmeyen ve her sene yüz binlerce liramızı harice götüren ve mevadı iptidaiyesi memleketimizde pek mebzul olduğu halde çürümeğe mahkûm olan zebze, meyva, balık, et ve saire konserva sanayiide inkişafı tamma mazhar olmağa ve Avrupa konservalarından daha nefis mâmulat vücuda getirmeğe başlamıştır.

Sanayi birliğinin heyeti umumiye halinde verdiği bu iyzahata hiç bir şey ilâve edecek değiliz.

Yalnız şunu söylemek isteriz. Yerli mallar sergisi çok muvaffak olmuş bir sergidir. Bu sergiden hem müstahsil hem müstehlik memnun olmuştur.

Bu vaziyet karşısında yerli mallar amillerimize mühim ve milli bir vaziyfe terettüp ediyor. İnkar kabul etmez ki bugün fabrikalarımızın ekserisi heuüz tekâmül yolünda ilk adım üzerindedirler. Halktan görecekleri rağbet kar-

şısında oldukları yerde kalmadan dâima makineleşmeğe doğru gitmezlerse, önlerinde açık duran geniş, kazançlı yolda ihtikâra saparlarsa hem kendilerine, hem de memlekete kast etmiş insanlar mevkiine düşerler.

Bu münasebetle birde arzu izhar etmek istermi. Yerli mallar sergisi milli sanayi erbabıyla halkı yakından birbirine tanıtmıştır. Bu sergi eyer şehrin merkezî bir yerinde dâimi bir sergi halinde ipka edilirse her halde çok fayideli olacaktır.

İzmir Şapkacılık, Sepetcilik, Çiçekcilik mektebi sergisi

İzmirde bir mektep var. İsmi ilk defa kulaklarımıza gelen, fakat senelerdenberi İzmir muhitinde tanınmış olan bu mektep Maarif Vekâletine tâbi İzmir sepetcilik, şapkacılık ve çiçekcilik mektebidir.

Bu mektep nedir? Ne yapar, ne okutur?

Bunu Ağustosun ilk haftasında İstanbulda açılan sergide görüp öğreniyoruz.

Hasır örgü oda takımları, masalar, kanapeler, çocuk beşikleri, çeşit çeşit ve insana sahici imiş gibi koklamak arzusu veren sun'i çiçekler, Avrupa markalarına fâik ve rekabet edecek kadar nefis kadın, erkek şapkaları.

İşte şapkacılık.. sepetcilik ve çiçekcilik mektebinin eserleri.

Ayşe Pertev hanım.. ve Hasip bey... İkisi de genç, müteşebbis, Avrupada tahsil görmüş, hayatın her cephesinde el ele vermiş zevç.. zevce..

İşte bu mektebin müessisleri!

İlk önee Lüksenburg sinemasının geniş antresinde, sonra da Galata saray yerli mallar sergisinde mekteplerinin güzel sanât eserlerini teşhir ettiler ve çok sevdikleri (Muhit)in aziz okuyucuları için rica ettiğim iyzahatı verdiler.

Bu iyzahat bize şunu ispat etmiş oluyor: Bir insan, her hangi bir meslek yolunda olursa olsun önüne çıkan manialardan yılmaz ve gayesinde azim, sebatla yürürse er geç muvaffak olur. Buna delil işte Hasip beyin hayatı..

Hasip bey tâ küçük yaşından beri, ilk mektep sıralarında başlayan el işi merakını bir an terketmemiş, bütün hayatî mahrumiyetlere katlanarak ve sırf kendi azim, kendi teşebbüsü ile Paris ve Viyanada sebet örgücülüğu, çiçekcilik ve şapkacılığı öğrenmiştir. Bugün İzmirde, Maarif Vekâletine merbut olan mekteplerini Alamanyada tahsil etmiş olan zevcesi ile beraber idare etmektedir.

Gazi Hazretlerinin arzuları ve teşvikleriyle bir senedenberi müesesede bir kadın ve erkek şapkacılık şûbesi açılmıştır. Bu sene mektepten 34 kişi mezun olmuştur.

Müessesenin husûsî olarak çalıştığı seneler zarfında yetişdiği kız ve erkek gençler, İzmirde, İstaubulda, Rizede, Edirnede maişetlerini êmin etmektedirler ve bunlardan bir kaçı da hâli hazırda mektebin resmî muallimleri meyanındadır.

Çok temenni olunur ki bu faideli müesese lâyık olduğu derecede tevsi olunarak memlekete

bir taraftan mahir sanatkârlar yetiştirmek diğer taraftan atelyelerinin nefis işlerini teksir etmek suretiyle paramızın şapka, çiçek, ve sepet ve hasır mobilye için avuç avuç harice akmasına mani olabilsin.

K. Ş.

Halk Bilgisi Hikâyeleri: **CELALETTİN EKREM**

ARZUHAL

«Hıdırelles" gecesi kimsenin gözüne uyku girmezdi. Murat dilemek için hep o geceyi bekliyen halk, sabahlara kadar beş yaşında bir çocuk saffetiyle oyalanır; sonra da "arzuhal" ını akar suya bırakırdı.

* * *

Mahallenin kızları; kadınları o gece "Şatır oğulları" nın evinde toplanmışlardı. At koşturacak kadar geniş hanayda yer kalmamış, çoluk çocuk merdivenlere dizilmişti.

Bir köşede, çocuğu olmıyan kadınlar ipten salıncak kurmuşlar, yalancı bebek yaparak bu salıncaklara yatırmışlardı. Hem salıncağı sallıyorlar, hem de ninni söyliyorlardı.

Kız isteyenler:

Ben kızımı uyuturum
Edalarla büyütürüm
Nazlı nazlı yürütürüm
Uyusun kızım ninni...

Ninni ninni dalıncaklı
Ayva dalı salıncaklı
Yüzü pembe bürümcüklü
Gelin olsun kızım ninni...

diyerek tatlı tatlı terennüm ediyorlar; bâzıları da erkek evlât özliyorlardı:

Kar yağar saçaklara
Dökülür bucaklara
Nasıl anne doğurmuş
Sığmıyor kucaklara

Uyusun oğlum ninni
Büyüsün oğlum ninni...

Ve böylece sabaha kadar salıncağın ipini elinden bırakmıyan kadınlar senesine muhakkak çocukları olacağına inanıyorlardı.

Diğer bir köşede zengin olmak hülyasını besliyenler kiremit parçalarından yapılmış altınlarını sayıyorlardı.

Böyle parasını sayanlara komşusu soruyordu:

— Ne yapıyorsun?

— Bu sene kazandığım altınları sayıyorum...

Bu sorgu ve cevap üç defa aynı tarzda tekrar ediliyordu.

Ev istiyen evsizler ise bahçeye inip küçük küçük taş parçaları toplıyorlar; ağaçlardan birinin dibinde taştan hane hane ev kuruyorlar; bahçesi büyük olsun diye evlerini geniş bir dıvarla çeviriyorlardı:

— Ne yapıyorsun?

— Beş odalı bir ev yapıyorum?

— Ne yapıyorsun?

— A... bilmiyor musun? Beş odalı bir ev yapıyorum...

Kimisi de müstakbel yavuklularının çamurdan örneklerini yapıyorlardı. Bu mini mini güveylerin mini minicik elleri ve ayakları da vardı.

Okumuş hoca isteyen çamurdan adamın başına sarık sarıyor; kâtip isteyen, güveyin eline baston, çalgıcı istiyen saz tutuşturuyor; zabite varmak istiyen ise heykelin beline bir kılıç sallandırıyordu.

Bazı kızlar da celâlli ve sarhoş koca istedikleri için mustakbel kocalarının eline çamurdan bir kadeh veriyorlardı.

Herkes kocasından ne gibi hediyeler bekliyorsa onu da çamurun bir tarafına ilâve etmeği unutmıyordu. Yüzük isteyenler güveyin parmağına yüzük takıyorlar, bilezik isteyenler koluna bir halka geçiriyorlardı.

— Ne yapıyorsun?

— Yavuklum bana elmas yüzük getirmiş...

. . . . . .

Pırlanta gerdanlık, dizi dizi beşibirlik isteyenler de oluyordu.

* * *

Sabah olmuş, horozların tiz nidâları havada birbirine bağlanmaya başlamıştı. Ortasından su yolu geçen dar sokaklar hafif ve soluk bir ışıkla ağarıyor; keçi ağıllarından tek tük çıngıraklar aksediyordu.

Uykusuz fakat neş'eli ve eğlenceli bir gece geçiren kadınlar, uslu bir sürü halinde "Şatıroğulları" nın evinden çıktılar. "Limoncu" camisinin minaresinde, sesi dillere destan olan "Hacı Allâmi Hoca" nın yanık bir makamla okuduğu sabah ezanını dinliyerek "Ördekli çaya" doğru ilerlediler.

Şimdi, kasabanın ortasından geçen küçük çayın kenarına dizilmişlerdi. Hepsi de Tanrıya verecekleri arzuhalleri ellerinde tutuyorlardı. Bu arzuhaller beyaz kâgıt üzerine yazılmış kargacık burgacık şeylerdi:

"İnşallah bu duanın yüzü suyu hörmetine Allah evlâdımı hapıstan kurtarsın; selâmete çıkarsın..."

"Allah bana seneye kadar bahçeli hamamlı bir ev versin..."

"Hızırla İlyas birbirlerine nasıl kavuşurlarsa ben de hasretime öyle kavuşayım..."

V. S... V. S...

Şerbetcilerin Urkuş Molla bir münâcat okudu. Hazır bulunanlar "Amin!" dediler. Ve herkes hacetlerinin kabulünden emin, arzuhallerini akar suya bıraktılar.

Gazi Hazretleri Dolma Bağçe Sarayında

Büyük Rehberimiz İsmet ve Kâzım Paşa Hz. ile beraber Dolma Bağçe Rıhtımında iken

B. M. M. Reisimiz Kâzım Paşa Hz vapordan çıkarlarken

Reisi Cumhur Hz. Haydar Paşa Garında tirenden endikten sonra

Angarayı İymar için gelen Mütehassıs Professör Nansen Angarada

Avrupa ve Amerika seyahatından avdet eden Sıhhiye Vekili Refik Bey Sirkeci Garında Polis Müdürü Beyle görüşüyor

Abdülhak Hâmit

Şairin ehemiyeti ve kıymeti — Hâmidin edebiyata hizmetleri — Hâmide dair düşünceler ve duygular

"Türk Tecettüt Edebiyatı Tarihi„nden İSMAİL HABİP

«*Fuzuli*»yi elem ve hicranın şiirini inliyen bir deha biliyoruz. «*Bakî*» vakar ve rintliğin şairi oldu. «*Nef'i*» yitantana ve mübahatın coşkun bir seylabesi gibi gördük. «*Nedim*» tarap ve şataretin ruhunu vecde getirmiş, «*Galip*» hayalin mümtaz renklerini seçmişti.

«*Hafız Şirazi*»de şeffaf bir gaze altında saklanmış derin duygular, «*Şeyh Sâdi*» de bir düstur halinde asırlara intikal etmiş sağlam mahfazalı fikirler, «*Firdevsî*»de hurafeleri canlandırarak efsanelere hayat veren engin bir muhayyele, «*Hayyam*»da karanlığı delen bir zıya huzmesi gibi hurafelerin maverasını gören hakîykatın felsefî incilâsı vardı.

«*Korney*»de daima ihtirasa galebe çalan vazifenin şiirini, ve ulviyet ve faziletin ruhlara dolgunluk veren kudretini; «*Rasin*»de en kudretli vazifeleri yenen canlı ve beşerî ihtirasların aşkını ve aşkın dilber zaferlerini görüyoruz. «*Hügo*» da çok feyyaz ve ibdâkâr bir muhayyelenin cuşuhuruşu ve girdaplı bir kâinatın enginlikleri içinde başımız dönmektedir. «*Şekspir*»de uzaklaştıkca daha ziyade heybetleşen büyük dağlar gibi, asırlar geçtikce daha çok yüksek görülen bir azamete şahidiz.

Bütün bu sayılan şairleri birbirine karıştırınız; şark ve garbın, fars ve türkün bütün bu muhtelif şairlerinden muhtelif evsaf ve mezaya alarak onlardan yepyeni, apayrı bir deha yaratınız: İşte *Abdülhak Hâmit* budur!

Onda acemden, fransızdan, ingilizden, türkten, her şeyden her şey var: fakat, O bütün bu muhtelif tesirleri kendi dehasının mümtaz hususiyetinde hazm ve iymâl ederek kendine mahsus bir deha halinde tecelli etti. Onun şiirlerinin bazılarında *Fuzuli*nin o samimi harareti, onun bazı beyitlerinde *Nedimin* o tannan şeffafiyeti, onun bazı hayallerinde *Nef'i*nin o kamaştıran şimşekleri vardır. O bazan *Hafız* gibi derin, *Sâdi* gibi hakim, *Hayyam* gibi mütefekkirdir. Onu «*Eşber*» de bir *Korney* gibi, «*Sefile*»de bir *Hügo* gibi, «*Finten*» de bir *Şekspir* gibi görüyoruz: fakat *Hâmit* gene bunlardan ayrı, başlı başına bir âlemdir.

*Hâmid*e kimisi romantik dedi; çünkü onun, muhayyele denen ankanın hudut tanımıyan kanatlarında uçan eserleri vardır. Onu kimisi natüralist zannetti; çünkü onun rüstaî hayatları samimi bir realist kalemiyle yaşatan eserleri vardır. Onu kimisi lirik bir şair olarak gördü; çünkü onun kalplerden kaynıyan, kalplere akan coşkun şiirleri vardır.

Ona hepimiz bir cepheden bakabiliriz. Herkes ona gördüğü ismi verebilir; fakat bu görüşlerin hiç biri hatalı değilse de hiç biri de tam değildir.

Hâmit şimdi kalplerin içinde yaşıyan bize en yakın bir şairdir; şimdi bulutların üstünde yıldızların arasında dolaşan bize en çok uzak bir siymadır. An gelir, aynen bir edebiyatıkadîme şairi gibi şiir yazar; dem gelir, kendi zamanının değil kendisinden sonraki nesillerin bile hazmedemiyeceği yenilikler yapar. Şimdi elfaza hiç ehemiyet vermiyen, şekli ihmal eden, vezin ve kafiyeyi mühimsemiyen bir maana düşkünüdür; şimdi hurda bir kuyumcu gibi edebiyatıkadimenin en ince san'at oyunlarını işleyen bir nâzımdır.

Her şair için hâkim ve onu en çok gösteren bir sıfat buluruz. Kimisine bedbindir, ve ya nikbindir deriz; kimisine dînî, kimisine lâzühtî deriz. Kimisi hissî, kimisi fikrî, kimisi âsık, kimisi hamasîdir: halbuki *Hamit* te hepsi ve her şey var. Bir şiirinde en büyük bir bedbindir, hiç bir şeye inanmıyan bir reybidir; diğer bir sayfada bakarsın ki o en mütekit bir mümin gibi dua ediyor! Bugün en coşkun bir vatanperver gibi kahramanane şiirler yazar, yarın aşk ve zevkinden başka bir şey düşünmiyen bir havaî gibidir!

Hâmidin ne olduğunu bize dos doğru, *Fikret* in şu mısrai ifade ediyor sanırım:

"Tabiattan büyük bir âlemi-külliyeti-ezdat!"

Hakikaten *Hamit* tıpkı tabiat gibidir. Tabiat gibi onda da şahikalar, uçurumlar, şimşekler, fecirler, baobaplar, menekşeler, kartallar, güvercinler

var; tabiat gibi onda da râtlar görülür, gürlemektedir, seylabeler görülür, coşmaktadır, sarsarlar görülür yıkıp devirmektedir. Sonra da bakarsın saba gibi esiyor, zühre gibi ışıldıyor, bir kuş gibi terennüm ediyor!

Bütün bu tezatların karşısında *Hâmidi* ayrı ayrı birer şahsiyet gibi görmiyoruz: çünkü onda tezatlar var, fakat tenakuzlar yok!

Yazın ortasında raadüberk yapmıyor, kışın içinde çiçek açmıyor, nisan ise Hâmidin şiiri müzehheri dir; güneş çekilmişse o şiirde esmerin bir gaze, sabah ışıldamışsa o sayfada gümüş bir incilâ görürsün: bir kelime ile söyliyelim, *Hâmit* «samimî»dir.

O, her şeyden şüphe ederken samimidir. Saf bir mümin gibi göründüğü zaman samimîdir. «Vatan» derken samimî, «canan» derken samimî, ağlarken de gülerken de hâlikine isyan ederken de dua ederken de hep samimidir. İşte bu samimiyettir ki *Hâmidi* bize bütün tezatlarının içinde yekpare bir çehre ile gösteriyor, ve bu samimîyettir ki onun en büyük kudretidir.

Hepimiz hayatımızda tecrübe ederiz: Her ânımız bir âna benzer mi? *Hâmit* işte her ân neyse olduğu gibi o ânı yaşatmıştır. Halbuki her san'atkâr bunu yapamaz. Tenakuza düşmekten korkarız, mantıksız görünmekten çekiniriz, gülünç olmaktan endişe ederiz. Halbuki *Hâmid* in samimiyeti endişeyi yırtar, mantığı parçalar, tenakuzu tepeler, ve bakarız ki samimiyet her şeyden kahir ve her şeye hâkim ayakta duruyor!

Bunu kolay bir meziyet zannetmemeli; bu, dehanın bir nasibidir. Duygularımızı olduğu gibi, bütün hararet ve kudretini muhafaza ederek harice aksettirebilmek: işte bu işi dahiler yapabiliyor.

Meselâ merhum *Tevfik Fikret*, hususî hayatının tetkîkînden anlıyoruz ki kendi ruhunun içinde belki *Hâmit* ten daha çok heyecanlı idi; şüphesiz ondan daha çok ıstıraplar duyuyordu, bu ıstıraplar kendisini vakîtsiz ölüme götürecek derecede şiddetli idi. Fakat *Fikrette* o heyecanları, içinin o girdaplarını bütün hararet ve kuvetiyle, kelime ve ahenk halinde harice atacak bir deha kudreti yoktu.

İçi çok ateşli olduğu halde menfezinden yalnız duman ve yalnız zayıf kıvılcımlar çıktığını gördüğümüz yanardağlara benziyen şairlere bedel, dahilerin nasibi lavlarını efsanevî bir nefesle semalara püskürtmektir. *Hâmit* işte bu işi yaptı!

*
* *

Eserleri: Hamit B. in «Mektuplar» namiyle tab' edilen iki cilt kitabından, «Cünunuaşk» «Arzîler» gibi henüz tab' edilecek eserlerinden, her halde büyük bir cilt ve ya müteattit ciltler tutacak derecede bereketli bir kitap teşkil edecek olan telfik edilmemiş şiirlerinden mâda otuz bir kadar eseri vardır. Bu otuz bir eserin on yedisi temaşaya aittir. Bu on yedi temaşa eserinden yedisi mensur, onu manzumdur. Mensur tiyatro eserleri şunlardır:

«MacerayıAşk», «Sabır ve Sebat», «İçli Kız», «DuhteriHindu», «Tarık», «İbniMusa», «Finten».

Manzum tiyatro haileleri de şunlardır:

«Nesteren», «Eşber», «Tezer», «Zeynep», «İlhan», «Turhan», «Nazife», «Abdullahı-Sagir», «Liberte», «Sardanapal».

Temaşa haricinde kalan, pek büyük bir kısmı manzum, bir iki tanesi de mensur, diğer on dört eseri de şunlardır: «Sahra», «Belde», «Garam», «Bir sefilenin hasbihali», «Makber», «Ölü», «Hacle», «Bunlar odur», «Tayıflar Geçidi», «Ruhlar», «Validem», «İlhamıVatan», «Yadigârı Harp», «Baladan bir ses».

*
* *

Hâmid in edebiyatımıza yaptığı hizmetleri bir hülasa halinde işaret edelim. 1°, *mücettitliği: Hâmit* edebiyatımızda nazmın inkılâbını yaptı. *Hâmid*e kadar «yeni nesirler» yazılmış, fakat «yeni nazımlar» görülmemişti. İlk defa *Hâmit* tir ki nazmın, eski bir kal'anın surlarını andıran, dıvarlarını devirdi; ve «şekil» ile, «mevzu» ile mahdut kalan, şekil ve mevzuun mahpesi içinde bunalan nazma geniş ufuklar açtı.

2°, *Temaşanüvisliği: Hâmit* edebiyatımıza ilk defa olarak «manzum tiyatro»yu getirdi. Vakıa haileleri sahne hayatına uygun değildır, bunu biliyoruz; fakat gene biliyoruz ki o haileler şiirin lâyemut abideleridir.

3°, *Şiirinin evsafı: Hâmit* şiirimize «hakikî şairliği» getirdi. O şairliği daima engin telâkki etti; ve bize şiirin ufuklarını açtı.

4°, *Vatanperverliği: Hâmid* in çok kıymetli, ve çoğumuzca layıkiyle takdir edilemiyen hizmetlerinden pek mühim biri de edebiyatımıza *Namık Ke-*

mal le beraber «vatan»ı, «vatanperverliği» ve «hürriyet ve ülviyet aşkını» getirmiş olmasıdır. *Kemal* den vatanperverlik bir lav gibi fırladı ve bir lav gibi yaktı. *Hâmit* te vatanperverlik ise bir nur gibi parladı ve bir nur gibi aydınlattı.

5°, *Nesri:* Hâmidin edebiyatımıza en kudretli bir hizmeti de Türk edebiyatına en yüksek nesri vermiş olmasıdır. Nesrimiz *Hâmit* ten sonra çok inceleşti, çok tabiileşti. Fakat iddia edebiliriz ki, hâlâ «Makber mukattimesi»nden daha kıymetli, daha yüksek bir nesir ibda edemedik. Bu nesir, âtiye, şüphesiz, kıymetinden bir zerre kaybetmiyerek bil'akis kıymetini artırarak intikal edecektir. *Cenap Şehabettin* diyor ki: «Edebiyatımız ilk nesrî edebiyi makber mukaddimesiyle gördü!» Hayır, ilk nesri edebiyi değil, edebiyyattaki şekil tahavvüllerinin, üslûp tebeddüllerinin fevkinde kalacak, zaman ve mekânla eskimek bilmez ilk nesri!

***

«*Hâmit*, sana hitap için isminden büyük kelime bulamıyorum!» *Namık Kemal*

«Sırf edebiyat noktasından en yüksek şahika *Hâmit*tir.» *Halit Ziya*

«Şairiâzamımız!» *Süleyman Nazif*

«En çok Hamidi sevdim.» *Halide Edip*

«Makber bütün Türk edebiyatından büyüktür. Fakat asıl *Hâmit* makberdeki *Hâmit* ten de büyüktür.» *Ali Canip*

Putları Kırmak Meselesi

Abdülhak Hâmit, Nedimden beri Türkler arasında yetişen *en büyük şairdir.* Bu hususta ihtilaf eden, aksini söyleyen kimse yoktur. Dâhi midir değil midir? Bu boş bir münakaşadır. Fakat meydana koymuş olduğu eserlere bakılınca, mesela fransızların *Korney (Corneille)* inden, *Racine* inden aşağı kalmaz.

Devamı 876 ıncı sahifede

Asrımızın Büyük bir Terbiyecisi

Sanderson

II

Sandersonun Pedagogisi

Yazan: KÂZIM NAMİ

Sanderson Oundle'a geldiği vakit klâsik ve riyazi dersler ikbal mevkiindeydi. O, böyle sırf sûrî ve nazarî bir tedrisin gençliği alâkadar etmeyeceğine, halbuki hakîkaten ilmî bir tedrisin gençlerin çoğunda alâka uyandıracağına kaniydi. Binaenaleyh mektebinde kendi kanaatına göre tedrisi tanzime teşebbüs etti.

On sekizinci asrın nihayetinde mektep muallimleri anladılar ki bütün çocuklarda bir merak, bir tecessüs, bir bilmek ihtiyacı, öyrenmek arzusu vardır; çocukları terbiyede bu kabiliyetlerinden istifade etmek lâzımdır, ve binaenaleyh tâlim ve terbiyeyi buna göre tâdil ve ıslah etmelidir. Dayağın zecrî muamelesinden, rekabet ve gıptadan terbiyede istifadeye mahal yoktur.

İngilterede bu ıslahatı tahakkuk ettirenlerden biridir. Başlangıçta klâsik (Latince ve Yunanca tedrisat) ile edebiyatı olduğu gibi bıraktı. Buna mukabil makine, daha sonra riyaziyat derslerine yeni bir ceryan verdi. Fennî tedrisat her sene el işi sergilerine meydan verdi. Bu sergilerde büyük talebe, birlikte yaptıkları tecrübelerin koleksiyonlarını arzederdi. Sanderson bu sayede anladı ki müşterek alâka, sınıf birincileri arasında bulunmak arzusundan çok daha necip, çok daha velûttur.

Sandersonun resmî tercümei halini yazanlardan biri şöyle diyor: «Bütün düyük şakirtler bu müşterek işlere iştirâk etmek hakkını haizdi, onlardan istenilen tek meziyet, çalışmak ve eğlencelerinden velev cüz'i bir kısmını feda etmekti».

Sergiler, fizik, mihanik, kimya, biyolojiya ile el işleri şûbelerinden mürekkepti.

Talebenin intihap ettiği tecrübelerden bâzıları haftalarca hazırlanmayı istilzam ediyordu. Sergi ziyaretlerinde talebe, tecrübeleri hakkında arzu edilen tafsilâtı vermeğe tecrübesini tekrarlamağa hazırdı.

Sandersonun arkadaşlarından biri de şöyle yazıyor: «Bu, kelimenin en tam mânasiyle müşterek bir çalışma idi. Ve fevkalâde bir gayret ve faaliyetle yürürdü. İstendiği gibi yaratmak sevinci içinde başka işler muvakkaten bırakılırdı. Hiç umulmayan istiydatlar birdenbire kendini gösteriverdi.»

Hersene vâkî olan bu tecrübe sergileri mektebin (ilmî cemiyet) inin idaresi altında idi.

Cemiyet ders senesi esnasında ya hariçten dâvet ettiği mütehassıslara veya ekseriya bu mektep talebesine konfranslar verdirirdi. Cemiyetin üç ayda bir intişar eden mecmuası bu konferanslara dair mâlûmat verdikten başka talebenin kendi tecrübe ve müşahedelerine müteallik makaleleri ihtiva ederdi.

(1905) te mektepte motorlar, atelyelar, dökümhaneler tesis edildi. Yardımcı motorların çoğunu talebe bizzat iymâl etmiştir. Müsbet ilimler sahasında birlikte çalışmak usûlü mevkî alırken riyazi derslerin tedrisi de değişmeğe başladı. Bu dersler mücerret olmaktan çıktı. Yavaş, yavaş atelyelerde laboratuvarlarda zuhur eden meselelerin haline müncer oldu. O vakît talebe gördükleri lüzum üzerine nazarî riyaziyata kendini veriyordu.

Sanderson Oundele'a yerleşir yerleşmez mûsiki tedrisatına ehemmiyet verdi. O vakîte kadar yalnız istiydatlı talebe mûsikiye çalışıyordu. Yeni müdür bütün talebeyi bu derse iştirâk etmeğe ve alâka göstermeğe sevketti. Müdürlüğünün son zamanlarında mektebin ekser talebesi mûsikiyi çok takdir eder bir hale gelmişlerdi.

Sanderson birlikte çalışmanın ilim sahasında têmin ettiği büyük faideyi klassizm ve edebiyat sahasına da sokmakta gecikmedi. Edebiyat sahasında yaptığı şu idi: Onun fikrince

bir tiyatro piyesi oynanmak içindi. Muallim sınıfta rolları talebeye tevzî eder. Her çocuk kendi temsil ettiği şahsın münasebetar olduğu diğer eşhası da öğrenir. Lisan, nahiv, tefsir mes'eleleri temsil esnasında mevzûu bahistir. Sınıftaki talebe adedi piyesteki eşhastan çok olduğu için her rol talebeden bir takımına verilir. Bu suretle üçdört Otello, üç dört Destemone, üç dört Jago bulunur. Bunlar ya hep bir anda veya birbirini müteakîp oynarlar. Her takım sahnede vaziyetleri tavurları sözlere verilecek kuvveti munakaşa eder. Muallim sahnede. «Sahne vazıı» mevkiini alır.

Takım usulü tarih dersine ve muv ffakıyetle tatbik olundu. Bu eserlerde en büyük menfaatı kütüpane teşkil ediyordu. Tarihte muallim, mesela «asrı hâzır» okuyan sınıfta mevzuunu Fransız inkîlabından evvel Avrupa ahvali, Fransız inkîlabının İngiltere üzerindeki têsiri, sanayi sistemi, büyük iktisadî mes'eleler. vs. gibi devrelere ayırır. Bu devreler o kadar takıma ayrılın talebeye verilir. Muallimin nezareti altında her talebe mevzuu, heyeti mecmuasına göz gezdirdikten sonra takımı tarafından kendine verilen kısmı üç ay, iycabında muallimine de müracaat ederek çalışır. Ondan sonra müşterek iş başlar. Takımlar raporlarını yaparlar. Münakaşa ederler. Haritalar, resimler, şemalar vs. ile tezyin ederler.

Bu usûl sayesinde her çocuk umumî işe iştirak etmek zevkîni tatmin eder. Her takımın işi, nihayet bütün sınıfta münakaşa olunur. Bu suretle bütün sınıf bütün mevzuu tam olarak öğrenmiş olur.

«Erkekler, yalnız kriket ve futbol sahalarında olduğu gibi müşterek çalışma duygusunu elde etmekle kalmamış, belki bir şey elde etmek için değil, bir şey iymal, ifade etmek için çalışmak iytiyadını elde etmişlerdi. Şimdi Kollege'i yaratma ruhu canlandırıyordu».

Sanderson cemiyet ve mektep arasında sıkı, ama pek sıkı münasebet bulunmasını isterdi. Bir nutkunde şöyle der:

«Mektep cemiyetin küçük bir nümûnesi olmalıdır. Ekseriya bâzı mekteplerde kabul olunan usullerin Devlette tatbîk edilmesini istediğimiz usuller olduğunu söyler dururuz. Filhakîka mektebin hayatını o suretle sevk ve idare etmeliyiz ki onu canlandıran ruhu, içtimaî ve sınaî şartları tâdile mâtuf olan bir ruh olsun. Mektep ideal ve usullerinin işcilerin, her günkü hayatı üzerinde icra edebileceği têsire bir misal olsun. Bu anlaşılan bugün bütün facialarin en elimi olan amele işinin neticelerinden biridir. Erkek kadın bir sürü halkın sanâtlarından ileri gelen zihnî kuvvetlerindeki dumurdan bahsetmek isteyorum. Bu ebediyen inkişaftan mahrum olan zekâların faciasıdır. O kadar alışılmış, o kadar umûmidir ki başımızı çevirmeksizin onun yanından geçeriz. Halbuki hangi fabrikaya girilse işçilerin istiydat ve kabiliyetlerinin çok dûnunda işlerle oğraştıkları görülür. Dumur yavaş yavaş geli, yaratıcı sâyın ilhamkârı olan meharet ve heyecan ölür». Dedikten sonra:

«Mektepler bu faciayı tetkik edecek ve her nevi tecrübeler mektepteki kendi tecrübelerini hatırlayarak —bunu ümit etmek hakkımızdır.— yeni iycatlar mükemmelleştirilmiş bir teşkilâtla bu ıstırabı izale etmek çarelerini arayacık adamlar yetiştirilmelidir. İşte, bence yeni devirde mekteplerin teveccüh etmeleri lâzımgelen gaye...»

Ve daha aşağıda:

«Şüphesiz ehemmiyetli kabiliyette bulunan kimselerin o kabiliyeti işletecek en müsâit fırsatları lâzım olmakla beraber ırkın fîli salâhı için ümmilerin ve biyçarelerin karanlıklardan kurtarılması ve halkın vasıtî seviyesinin yükseltilmesi daha fazla ehemmiyetlidir».

Ve nihayet:

«Mektep sâyının geniş sahasında şöyle bir köşede her çocuk mevkiini bulabilir. Ve yaratıcı hayata iştirâk edebilir. Bunu yapmakla kabiliyetlerini inkişaf ettirir. Ve işlemek ihtiyacına tutülarak metanetce, kararca, zekâca, cesaretce ve görüş vüs'atince kazanır». diyor.

Sanderson mümin bir hiristiyandı. Fakat nass (dogme) ile alâkasını kesmiş bir hiristiyandı. Mektepteki vaızlarında nasçıların yaptığı gibi azaptan, cehennemden bahsetmezdi. İncillerde bulunmayan yaratıcı fikir onu daha ziyade işgal ediyordu. Ve bu diyanet kendisini tamamiyle insanî endişelere sevketmiştir. Vaızlarında pek yüksek terbiyevî esaslar vardı. Meselâ bir vâzında şu sözleri okuyoruz:

«Ekseriya bize pek iradî, pek âsi görünen şu talebenin kusurları işlemek, iymal etmek, yaratmak, kendi özünden vermek gibi tatmin olunmamış bir ihtiyacın tazahürlerinden başka bir şey olmadığına kanaattan ibaret azametli bir iymana sahip olmalıyız. Bu iyman, gayretimizin esaslı bir unsurudur.»

Gene bir vâzında:

«Beşer denilen mahlûkun en başlı sevkî-tabiisi yaratmak istemek, keşifler yapmak, büyümek, terakkî etmektir. Herkes şu veya bu şekilde bu yaratmak, bir şeyin büyüdüğünü görmek sevincini tatmıştır. Kanun mümessilleri mücrimlere ceza ararken bu yaratma arzusunun kudretine belki bilmeyerek hürmet göstermişlerdir. Hür yaşatıcı meyelâna manî olmak için (inzibat değirmeni) (1) (hapis) (hizmeti şakka) gibi her nev'i vasıtalarını tehayyül etmişlerdi. Küçük bir mikyas dahilinde mekteplerde zihin tenbelliğini kolaylaştıran mânasız cezalar, aynı temayülü gösterir... Bu cezalar, belki bütün cezalar gibi yaratma sevkî tabiisine karşı kendini müdafaa etmek gibi müphem bir ihtiyactan doğmuştur.

Yaratıcı hayat pek ağır muzaffer oluyor».

Harp esnasında Oundle kollege'i bir mühimmat fabrikası haline girmiş, kimyada çok faydalı teharrilerde bulunmuş, tedrisatı meyanına zıraatı de sokmuş, civarındaki çiftcilere hizmet etmek üzere toprakları ve gübreleri tahlil etmiş, bir çiftlik işletmiş, hülâsa fennî vazifelerini hakkiyle yapmıştır.

«Harp zuhur ettiği vakît Oundle kolleginin mâden atelyeleri derhal mühimmat iymaline müsait olacak aletlere malikti. 1915 senesi kânunusanisinden iytibaren çalışmaktan hiç geri kalmadılar. İlk senede gençler biri sabahleyin sonra —uzun bir fasılayı müteakıp tekrar saat 17 den 19 a kadar, ikincisi zevalden sonra ve akşamleyin 19½ tan 21½ a kadar olmak üzere iki ekip halinde çalışıyorlardı. Daha sonraları başka bir sistem kabul edildi. Bütün bir sınıf bir hafta mütemâdiyen atelyede işleyordu. Bu teşkilât iyi neticeler verdiğinden ipka edildi. Binaenaleyh her şâkirt her üç ayda bütün bir haftayı demirhanede, dökümhanede veya atelyelerden birinde geçirirdi.»

Sanderson, harbın her türlü facialarına pek yakından şahit olduğu için devamlı bir sulhun hakîykî, adil bir sulhun tarafdarı olmuştur. Fakat o yaratan harbi öldüren sulha tercih ederdi.

1918 Nisanında büyük oğlu Lys muharebesinde aldığı yaralardan vefat etti. Zâten harpte sevgili talebesinden ve en sâdık arkadaşlarından bir çoğunu kaybetmişti. Bundan dolayı çok acı çekmişti. Bu sefer de en elim bir mâteme büründü.

Oğlunun vefatı haftasında ettiği bir vaızda şöyle söyleyordu:

«Pantekot'un [1] pazarı — teselli günü — ilham günü — bütün senenin ihtimal en sevinçli zamanı. Bahar evcibâlâsında. Hayatı sulh ruhu sevinç. Her yere sevinç. Kudsî ve ketum bir sevinç. Burada bu kır yerinde mûsikî, ahenkler, tabiatın teneffürleri içinde görünen sevinç sulh ve bir hayat yeniliği. Kuşların terennümleri, cıvıltıları, ötüşleri; birbirini çağırışları, çırpınışları, taze ötüşleri bu taşkın sevinç bu saf sulh, bunlar ruhun dostlarıdır. Hava da —tatlı okşayışı içinde çırpındığı hisolunan hayat sıcaklığı — havada hürriyetvar, hayal var, ilham var: Rüzgâr istediği yere esiyor».

Bu gönülden şiir karşısında bu matemzede bir baba kalbinden yaratıcı hayata karşı yükselen en küziyde, en büyük bir ruhun ifadesiydi.

Sandersonun fikrince insanların miskin, sâdi, dar ruhlu, sükûn bulmaz, kinci, kavgacı, egoist, haris ve hasetçi olmaları, henüz yaratıcı ziyayı görmemelerindendir. «Bu ziya onları tenvir ve onlara hulûl etti mi, hizmet edeni asilleştiren, vereni zenginleştiren, ruhun hakîykî selâmeti olan yaratıcı faaliyete artık iştirâk ederler».

Onca iyi bir mektebin başlıca gayelerinden biri, erkek kız, her şakirdi münevver bir şefkatle sarmak, herbirinin inkişaf edebilmek için her fırsata nail olmasına çalışmaktır.

Mekteplerde yapılacak ıslâhattan bahsederken der ki:

«Mektep hayatiyle cemaatın her günkü faal hayatı arasına bir set koymamamız lâzım geleceği kanaatini göstermekliğime müsaade buyurunuz. Mektep işi, çocuğun evdeki hayatiyle münasebetdar ve cemaat hayatının ayrılmaz bir cüz'ü olmalıdır. Mekteplerin, şehrin hayatiyle sıkı bir temasta bulunması lâzımdır».

Sanderson'ın bütün terbiye sistemi hep yaratıcı hayat üzerine, cemiyetin iktisadî faaliyeti üzerine, insanî idealler üzerine istinat ediyor. Bu büyük terbiyeci aynı zamanda devrinin her türlü elemlerini, ıstıraplarını, faaliyetlerini, mücadelelerini, eğlencelerini, sevinçlerini, hülâsa her şeyini görmüş, ve kendine has bir zihniyet ve bir akîde hasıl etmiş bir filozoftur. Bu suretle her hakîykî, her iymanlı terbiyecide bir filozof ruhunun varlığını ispat etmiştir.

(1) İngiliz hapisanelerinde bir nevi işkence.

[1] Paskalya'dan elli gün sonra gelen bir yortu.

MES'UT YURT

Saatlar yavaşça silinir yine,
Saadet dolaşır bir peri gibi
Bir güneş yavrunun vurur kalbine
Tıbkı annesinin gözleri gibi.

Dağıtır kederi, tüketir yası
Bu sakin odanin ılık havası...

Kilyos Kampında On Gün

SELİM SIRRI BEY Açık Hava Kamplarının Faydalarını ve Kendi Tecribelerinin Semerelerini "Muhit „in Karilerine Anlatıyor:

Bir kere daha inandım ve iyman ettim ki bütün dinlerin öteki dünyada vâdettiği cennetten başka, yer yüzünde de bir cennet vardır, orası da İstanbuldur. Kilyos ise o cennetin bir köşesidir. Yalnız, evet yalnız maalesef o cenneti bizler cehennem haline koymuşuz. Kilyos bundan yarım asır evel beş on haneli bir balıkcı köyü imiş. Beynelmilel tahlisiye idaresi teessüs edince Kilyos bir Stasyon merkezi olmuş. Bir İngiliz muallimin idaresinde tahlisiye memurları köye yerleşince biraz daha kalabalıklaşmış ve elli sene içinde orası yüz kadar evli oldukça mâmur bir yer olmuş. Her gelen muallim orasını îmar etmeyi kendine iş edinmiş, köy ihtiyarlarının ifadesine göre ağaçlar dikmis, bahçeler yapmış. Yollar açmış, evler inşa etmişler. Harbıumûmide her yer gibi orası da tahrîbe uğramaktan kurtulmamış. Ağaçlar kesilmiş, bahçeleri yabâni otlar bürümüş, yollar bozulmuş. Son bir iki sene içinde tahlisiye vazifesini üzerine alan yeni müdürüumûmi ve rüfekası bu ölmek üzere olan köyü canlandırmağa çalışıyorlar.

Kilyos plajı

Fransa sahillerinde *côte d'azur* ü, Baltık sahillerinde Alman plajlarını gördüm. Bunların hiç biri bizim Kilyosumuzun kâbına varamaz. Kabına sığamayan ulu derya, beyaz köpüklü dalgalariyle son nefesini altın renginde kumsala teslim ediyor. O ne tertemiz kumluk! O ne temiz deniz! O ne zevkine doyulmaz yüzme havzu!

İşte bir ay evel bu cennetin bir köşesi denmeye layık köyün methalinin sağ tarafında Galata

saray, sol tarafında Beden Terbiyesi Kursu gençleri çadırlarını kurdular. Temiz havadan, güneşten, denizden istifade ettiler.

Açık havada yaşamanın kîymetini en çok bilen milletlerden biri hattâ birincisi Almanlardır. Şimdi orada artık yalnız mektepler değil, bütün millet yaz tâtilini kamplarda geçiriyor demekte tereddüt etmeyeceğim. Almanyada yazları bir tarafa gitmek, açık havada, ormanda, sahilde yaşamak bir zaruret hali-

ni almıştır. Kampanyaya (sayfiyeye) gidemeyenler bile Cümartesi öyleden sonra trenle şehir haricindeki (garten lavben) lere gidip Pazarı açık havada geçirirler ve Pazartesi şehre dönerler, böylece bütün haftanın fikri ve dimağ yorgunluğunu çıkarırlar.

Fransızların da sahil ve ormanlarda kampları var. Bunlardan birinin müdürünü tanıyorum. On beş yaşından yirmi bir yaşına kadar olan genç kızlara mahsus şimal sahillerinde Dovil kasabasında bir güzel kampı vardır. Müdürü Profesör (Hebert) ahbabımdır; 1924 te kendisini Paris'te görmüştüm. Bana kampını şöyle anlatmıştı:

1913 te (Palestra) ismini verdiğim sıhhat kampını tesis ettim. Kampım Manş sahilinden 200 metro içerdedir. İlk seneleri yalnız çadır kuruyordum. Sonra barakalar da yaptırmak mecburiyeti hasıl oldu. Senenin dokuz ayını dört duvar arasında bir çok nazarî şeyleri bellemekle geçiren çocukların ve gençlerin açık havada biraz serbes nefes almağa ne kadar mühtaç olduklarını takdir edersiniz. Kendi teşebbüssümle kurduğum bu kamp o kadar rağbet gördü ki bir çok müracaatları, yerim bulunmadığından ret etmeğe mecbur oluyorum. Kızların hepsi yalın ayak, başları açık güneşte gezerler. Elbiseleri ise kadim Yunanistanda olduğu gibi basit bir tünikten ibarettir.

Kamp hayatı genç kızlara yalnız sıhhat ve kuvvet kazandırmıyor, onları fikren ve ahlakan da daha yükseltiyor, vazifeşinas, intizamperver, becerikli ve bilhassa geçimli yapıyor. Kamp aynı zamanda bir ruh mektebidir. Sinirli, gevşek, gamkin, betbin gelen kızlar avdetlerinde temâmiyle değişiyorlar.

Sizi temin ederim, ne sayfiyeler, ne seyahatlar muntazam idare edilen bir kampın yerini tutamaz.

Temmuz ayı zarfında Nizamettin Rifat ve Vildan Aşir beylerin idaresinde Beden terbiyesi kursu mezunlarının hayatı, bize açık havada yaşamanın ne büyük bir ihtiyaca cevap verdiğini gösterdi.

Sabahleyin 6 da kalkılıyor, hanımlar Mlle Nermanın, erkekler Vildan beyin refakatinde sahile iniyor. Bir tarafta erkekler, bir tarafta hanımlar vücut mümareselerini yaptıktan sonra şamandıra ile hududu ayrılmış olan denizin bir tarafında hanımlar, bir tarafında erkekler suya dalıp çıkıyor. Bu adeta bir sabah duşu mahiyetinde olduğundan beş dakikada olup bitiyor. 7,15 te çadırlarını düzeltiyorlar. 7,45 te yoklama ve bayrak merasimi yapılıyor. Bu merasim gençleri sevgili sancağımıza bir kat daha bağlıyor. Evvela kız ve erkek muallimler latif bir ne-

şide okuyorlar, müteâkiben muallimin Bak! kumandasıyle gözler bayrağa çevriliyor, al beyaz sancak gelin gibi süzüle, süzüle yükseliyor. 8 de çaylar içiliyor ve 8,30 da ders başlıyor. Bu ders tıpkı yunanıkadim Forumlarında olduğu gibi açıkta veriliyor; talebe mualimlerinin etrafında bir kavs teşkil ediyor. Nazariyat bitince 9,30 da atletizm tatbikatı başlıyor; bir tarafta vücutları jimnastikle yuğrulmuş muallim hanımlar kadın sporları tâlim ederken, diğer tarafta kavi, mütenasip genç muallimler disk veya javelo atıyor. 10,30 da yine sahile gidiliyor. Yine şamandıranın bir tarafında hanımlar diğer tarafında erkekler yüzme tâlimleri yapıyor ve fenni bir şekilde yüzme öğreniyorlar. 11,30 da kampa avdet ediliyor. Müdür kampların nezafet tefitişni yapıyor. 12 de sofraya oturuluyor. Bu da çok dikkata şayandır. Yemekten evel gençler her gün yedikleri yemekler için millete karşı bir şükran duası okuyor. İki saat kadar istirahat ediliyor, saat 3 te izci Ahmet beyin dersleri başlıyor. Ahmet bey, Galata sarayın yetiştirdiği bu yüksek ahlaklı gencin büyük bir feragatle bildiklerini arkadaşlarına öğretmesi takdire layık bir fazilettir. Saat 4 te başlayan oyun ve rontlar bütün kampı canlandırıyor, neşelendiriyor. Güneş on iki saatlik bir ayrılık için kara denize dalarken yine aynı merasimle sancak indiriliyor.

Akşam 8,30 dan 9,30 a kadar aile eylenceleri tertib ediliyor, şarkılar, monoloklar, şiirler söyleniyor, ertesi sabah aynı faaliyet başlamak üzere yatılıyor.

NEDE GÜZEL BİR ŞARKILARI VAR:

Kol sert, bacak kayış, surat meşin gibi....

Filhakîka güneşten hepsi kararmış ve meşin gibi olmuşlar, fakat ona bedel çelikleşmişlerdi. Kamp bende pek güzel bir intibâ bıraktı, zaruri bâzı mahzurlar var ki oda yavaş yavaş düzelebilir.

Kilyos, kamplar için en elverişli bir köydür. Yolları tâmir edilir, muntazam otobüsler işletilir, köylü de orasının bir sefahat yeri olmayıp, bir sıhhat ve kuvvet menbaı olduğunu takdir eder de daima taze tere yağı, günlük yumurta, su katılmamış süt, soğuk ayran bulundurur ve bunları ucuz satarsa daha çok kazanacağına akıl erdirirse az zaman içinde o küçük köy bir İsviçre köyü kadar mâmur olabilir. Kilyosta kamp kuran gençlerin bir gayesi vardır *yükselmek ve yükseltmek.*

BİR GENÇ KIZ

Asri terbiyeyi layıkıyle anlıyan BİR GENÇ KIZIN kendi muhitini nasıl değiştirdiği, aile hayatına nasıl saadet getirdiğini gösteren bir hikâye.

Bir öyle üzeri, Bahrimuhit enginlerini aşan muhteşem bir Transatlantik, İstanbulun parlak bir ilk bahar güneşi altında cıvıldaşan mavi sularına aheste aheste girerken yüzlerce zengin ve müreffeh seyahların hemen hepsi güverteye üşüşmüş, ellerindeki dürbinlerini, narin minareleriyle muazzam kubbeleri altında yanan şirin efsaneler şehrine uzatarak tahassüslerini hemen tatmin etmek tehalükü içinde çırpınıyorlardı.

İçlerinde, beş on gazetenin birden şark havadisini deruhde etmiş genç muhbirler, Piyer Loti tercemelerini okuyarak, İstanbulun esrarengiz sihir ve füsunundan yazacağı esere efsanevî bir mevzu bulmak hevesiyle coşan romancılar, Kadın mecmualarına yazacakları makaleleri têyit edecek yaşmaklı, feraceli Türk kadın fotuğraflarını zaptetmeğe müheyya enstantane kodaklarını omuzlarına asmış, rengârenk çiçek ve tüylerle müzeyyen şapkalarının altından beyaz saçları uçuşan altmışlık, yetmişlik ihtiyar kadın muharrirler, bloknotlarına şimdiden jurnaller yazan eksantrik içtimaiyatcılar, sırî bir kapris için seyahat eden zengin ve tüccarlardan mürekkep kadınlı erkekli bir kafile, grup grup birbirlerine Türkler hakkındaki mâlumatlarını, işittikleri ve okudukları hikâyeleri naklederek vaporun vâsî taraçasında kâh gezinerek, kâh hasır koltuklara uzanarak faaliyet ve hareket içinde kıpırdanıyorlardı.

Kendi işleri, kendi tahassüsleri içinde söyleşen, gezinen mesut insanlar arasında yalnız bir genç kız, nazarı dikkati celp edecek kadar sakit ve sessizdi. Bu, uzun seneler Amerikada bulunarak tahsilini bitiren ve bu seyyah kafilesine katılarak memleketine dönen bir Türk kızıydı.

Neş'e ve tehalük arasında bir kaç saat dostları tarafından kendi haline terk edilen Nermin, taraçanın nisbeten tenha bir köşesindeki balansuvar iskemleye uzanarak on sene evel bıraktığı memleketinin hatıralarını daha vuzuhla kendine yaklaştırıyor ve vapor rıhtıma yanaşırken on senelik gurbetinin nihayetine garip bir heycanla vasıl oluyordu. Genç kız yabancı, müreffeh, medeni ve lakayt bir muhitte geçen, barit ve sıcak rabıtaları donduran uzun senelerin içinde, bu dakikada olduğu kadar derin bir garipliğin inkisarını hissetmemişti. Şimdi kalbini sızlatan bir hüzünle bu güzel ve samiymî şehrin bir köşesindeki bucağını ve orasını sıcak bir yuva haline getiren annesinin şefkatini düşünüyordu.

Dört yaşında babasını kaybeden Nermin çok munis, çok ince duyan annesinin şefik ve sıcak göğsünde babasızlığın ıztırabını duymamıştı. Şehzadebaşında ki yarısı kiraya verilmiş yegâne iratları olan köhne konaklarının eski yadigârlardan ibaret mütevâzi ve kibar döşemeleri arasında münzevi ve samiymî hayatlarının en ince teferruatı bile gözlerinin önünden serî bir filim gibi geçiyordu.

Şimdi onu bekleyen, ne öyle munis bir yuva, nede göğsünün hararetiyle bütün yabancı ve hissiz senelerin brudetini eritecek sıcak ve müşfik bir kucak vardı. Çocuk hayatının unulmaz bir yarısı olan annesinin ölümünden sonra o, sefir amcasının himayesinde ecnebi diyarlarına atılmış ve nihayet son merhalei tahsile Amerikada

nihayet vermişti. Şimdi, elinde küçük valizi kendisiyle alâkadar olmayan keyifli insanların arasında, vaporun merdivenlerinden inerken meçhul bir ye'sin fütûriyle müteredditi ve zayıftı.

. . . . . .

— Nermin! Nermin!

— Handanı tanımadınmı? Amcazaden Handan!

İki genç kız dudaklarının yabancı tebessümü ve ellerinin biygâne hareketiyle selamlaştılar. Kalabalığın arasından, söz bulamamaktan müteşekkil bir sıkıntı ve kıyafetlerinin teşkil ettiği te-

Amerikalı seyahları paylaşan tercemanların ve rıhtımı kaynaştıran kalabalığın arasında çoktanberi işitmediği bir talaffuzun sesiyle çağırıldı. Genç kız ismini sesleyene döndüğü zaman amcasıyla karşılaştı. Zarif ve sivri sakalının siyahları kırçıllaşmış ihtiyar amca, onu alnından öperek yanındaki müstehzi tavırlı çok şik bir genç kıza doğru itti:

zatla ağır, ağır yol açarak ilerleyorlardı. Nermin düz ve iytinasız kostümünün içinde ne kadar sade görünürse sivri ökçeli ince iskarpinlerinin üstünde seken Handan, kirpiklerine kadar boyalı yüzü, şık kürk mantosiyle o kadar etrafının alâkasını uyandırıyordu.

Nermin, alnında donan hissiz amca busesiyle avcunda iz bırakmayan yabancı müsafahanın

biygâneliği kalbinin bir köşesinde derinleşirken boğazının ağlamak ihtiyacıyla yandığını hissediyordu.

Kapıyı açan beyaz önlüklü bir rum kızı, sanki bir misafir karşılar gibi merâsimle onları salona götürdü. Salon ve antre, Fransız üslûbiyle Rus zevkinin arasında döşenmişti.

Nermin, aynı sükûtle bir koltuğa yerleşirken içi büsbütün gurbet hissiyle yadırgadı. Eldivenlerini ayakta çıkaran Handan bu yeni ve acemi amcazadeyi şuh ve müstehzi, seyrediyordu. İhtiyar amca:

— Biraz istirahat et kızım, dedi, yengene haber vereyim.

Soyunmak için giden Handandan sonra amcada salonda, onu yalnız bırakarak dışarı çıkmıştı. Şimdi bu loş ve müzeyyen odada kendi kendine kalan Nermin, bu evde birde yengesi olduğunu hatırladı. O, saray erkânından birinin kızı, romanlarda okuduğu büyük ve monden madamlara benzemek isteyen merasimperver bir kadındı. Genç kız, enginleri yararak kendi memleketine yaklaşırken İstanbulda yegâne akrabası olan amcasının evinde bir müddet için kalacağını biliyordu.

Mütevâzi valizinde en kıymetli eşyası olan diplomasının önüne açtığı sâhada kuvvetli bir irade ile kendine ciddî bir proje çizerken o, beraber oturacağı insanları, onların muhitlerini büsbütün başka bir tasavvurla tahayyül etmişti. Şimdi içinde bulunduğu bu apartıman ve bu alarus salon, yeşillikler içinde bir sahilin eski ve kibar bir yalısının geniş sedirli büyük aynalarla tezyin edilmiş aydınlık bir odası olsa idi, kendini hülyasına çok daha yaklaşmış bulacaktı. Ve orada, mühtaç olduğu bir samimiyetle kollarını açacak ihtiyar bir yenge, onun için tekrar bulunmuş bir anne olacaktı. Ruhundaki durgunluk, etvarındaki tereddüt hemen zail olarak onlara kaynaşacak ve sokulacaktı.

Yarım saate yaklaşan bir intizardan sonra amca bey biraz mahçup ve iytizara benzeyen bir tebessümle içeri girdi:

— Yengen seni bekliyor Nermin.

Genç kızın arkasını okşıyarak kapıdan çıkarırken:

— Çok değiştin Nermin. Seni az daha tanıyamiyacaktım?... diyordu.

Amca ve yeğen Ülviye hanım efendinin odasına girdiler. Yenge hanım efendi müzeyyen bir şezlonkta siyest yapıyordu. Girenleri görünce yarım ayağa kalkarak elini uzattı. Nermin bu eli ne yapacağında bir an tereddüt etti. Nihayet azametle uzanan bu eli sıkarak bir kenara ilişti. Fazıl bey, her hareketiyle, ellisine tırmanırken genç kalmak gayretinde olan zevcesine mutavaatkâr idi. Yerine oturmadan, hanım efendinin arkasındaki yastıkları düzeltti. Sonra zevcesinin söz söylemesine intizar ettiğini anlatan bir tavurla bir sigara yakarak karşısındaki koltuğa oturdu.

Nerminin yengesi, boyalı dudaklarını açarak evvelâ yolculuğu hakkında bir iki sual sordu. Sonra bilir bilmez Amerikaya ait fikirler dermeyan etti. Nihayet dâimi rahatsızlığından ve Avrupa kaplıcalarına bir seyahat arzusundan bahsederken Nermin kısa cümleler, bâzen nazik baş hareketleriyle cevap veriyordu.

Bu esnada Handan içeri girdi. Sokak elbisesini değiştirmiş, süslü bir ev robu giymişti. Tırnaklarının cilâsını avucunda parlatarak:

— Nasıl? dedi, İstanbulu nasıl buldunuz?...

Nermin bittabî buna cevap verememekte sıkıldı. Bir an için içinde bulunduğu İstanbulun bu köşesi ruhunda hiç iyi bir tesir bırakmamıştı. Dudaklarını bükerken yengesi onun yerine cevap verdi:

— Amerika gibi büyük ve yüksek bir medeniyet muhitinden sonra İstanbul pek sönük kalır. Değil mi?

Nermin, mânasız bulduğu bu sualin sıkıntısiyle de karşılaşınca Fazıl bey söze karışmak istedi:

— İkinizin de sualine cevap verememekte Nermini haklı buluyorum. Daha İstanbulu görmedi ki nasıl bulduğunu târif edebilsin. İstanbul kendi memleketi olduğu için elbette Amerikadan daha şirindir, değil mi Nermin?

— Tabii efendim...

Yenge atıldı:

— Ne iyi konuşuyorsunuz?... Türkçenizi hiç kaybetmemişsiniz... Hiç bu mümkün mü?

— Kimseyi bulamazsam kendi kendime konuşurdum.

Nermin yabancılık hissettiği bu muhitte maziye ve hislerine âit hiç bir şey söylemek istemiyordu. Annesine ve eski hayatlarına temas edecek bir bahsin açılmasından âdeta korkuyordu.

Akşam yemeği amcasının tahsiline âit sualleri ile geçerken genç kız tasavvuratını, kararlarını pürüzsüz ve ciddî lisaniyle anlattı. Ve istikbaline ait projelerini, ümitlerini söylerken artık açılmış ve nispeten neş'elenmişti... Nerminin kararı, serveti olmıyan her namuslu ve mâlumatlı bir insan gibi çalışmak ve bilgilerinden istifade etmekti.

Ülviye Hanım, genç kızın ciddî kararlarını dinlerken istihfafla gülmekten kendini kurtaramıyor ve:

— İçtimaiyat tahsili burada bir kadın için ne işe yarar? diyordu.

Nermin, fikrinde sabit:

— Hiç bir şey yapamasam bir gazetede çalışamaz mıyım? dedi.

Bu cevap, Handanın dudaklarında gezinen tebessümü bir kahkaha halinde ortaya fırlattı:

— Topu topu beş altı gazetemiz var. Bunların da muharrirleri abonelidir. Muhbirlik mi yapacaksınız? O da kapanın elinde kalıyor. Sizi yaya bırakırlar.

Nermin bu açık istihza karşısında yaralanmış bir iztırapla sarsıldı... Zâten geldiği dakikadan beri her hal ve tavrı ile kendisini alaya almak istiydadında olan bu damdösiyon mahsulü amca zade ile anlaşamıyacağını hissetmişti. Gayriiradî cevap verdi:

— İstanbulun kollej ve damdösyon mezunları nihayet daktilo olmaktan başka ne iş yapabiliyorlar?

— Daktilo olanlardan mâda muallimlik yapanlar da vardır. Fakat en çoğu kibar ve zengin kızları oldukları için evlerinde otururlar...

Ülviye hanım kızının sözünü ikmal etti:

Evlerinde otururlar, ve eyi bir parti çıkınca evlenirler.

— Bari çok eyi bir aile kurmağa muvaffak olabiliyorlar mı?

— Bu, bir şans meselesidir.

— Şansla beraber daha ziyade bir meharet işi de ola bilir...

Ülviye hanım efendi burada gururla başını kaldırarak:

— İşte şu şimdi içinde yaşadığınız aile hayatı, sizin için bir mîyardır. İçtimâi seviyesi yüksek olanlar mes'ut olabiliyorlar.

Nermin, bir kaç saatten beri arasında bulunduğu bu hayatta hakîykî bir saadet şemmesi duyamadığı için bu telakkîyi tastîk edemedi ve sözünü aynı fikir üzerinde dolaştırmağa başladı.

— İstanbuldan ayrıldığım zaman bir çocuktum; mâlumatım ancak okuduğum kitap ve makalelerden ibaret kaldı... On sene zarfında İstanbulun kadın hayatındaki tebeddülü görmek ve anlamak isterdim. Yüksek bir diplomayı hâiz olan bir kadın kendine iş bulmakta müşkülata uğrarsa nevmit olmak lâzım geliyor.

Bahsi açmağa sebep olduğu halde mükâlemeye karışmağa fırsat bulamayan Fazıl bey Nermine cevap verdi:

— Nevmit olmağa lüzum yok, Nermin... İstanbulda şimdi kadınların mühim bir yekûnu çalışıyor. Çalışmak hususunda israr edersen tabii sen de bir iş bulursun. Fakat evelce nüfuzlu zevatla tanışmak lâzımdır. Bu da, bizim muhitimizde pek kolay olur. Haftada bir gün çay toplanmalarımız var... Bu ülfetler esnasında memleketimizin mâruf ve nâfiz şahsiyetleri ile tanışır ve kendine münasip bir iş bulursun... Handanın dediği gibi seni bir gazete muhbiri görmek ailenin şerefine nakîse getirir...

— Demek mâlumatımı ispat eden diplomamdan ziyade tanınmış zevatın tavsiye ve müzaheretleri daha şayânı istinat olacak?

— Tabii, kızım. Bu böyledir. Seni yüksek zevat ile tanıştıracağımı vaat ediyorum.

Nermin, gece kendisine tahsis edilen küçük bir odaya çekildiği zaman irade ve kararlarının bugün uğradığı sademelerle, his ve ruhî sukutu hayalinin iztırabı arasında mağmum ve mahzun idi... Misafir bulunduğu bu akraba ailenin zımnî mutalâası, bir tufeyli olarak yaşamasını terviç ediyordu... Onların tasavvur ettiği saadet gayesi, nihayet yüksek sosyete namını verdikleri çay alemlerinde zenginee birini bularak evlenmekten ibaret kalıyordu. Amca zadesi Handan, kibar ve müstehzi, mağrur ve azemetli tavurlarına rağmen süslenip kendini zengin bir partiye beyendirmekten ve bu zâhiri alâyış ve şâşaa içinde hayatı idame ettirmekten başka bir emeli olmayan mahdut bir zihniyet, hareketsiz bir kalpti. Onun nazarında hayatını kazanmak için namuskâr ve mütevâzi bir işi kabul etmek insanı *monde* zümresinden tart ettirecek şayânıistihfaf bir günahtı... amcası ise, hâlâ Aptülhamit devrinin hayatı inhinalarda arayan müzmin bir talakkînin yadigâriydi.

Nermin, bir kaç saatlik tetkîkatının verdiği nevmidiye kapılmak istemiyordu. Elbette bu inkîlap memleketinin münevver kadın ve aile muhitleri vardı. Kendi gibi gençlikte iradesinin metanetine istinat etmesini öğrenmiş sa'yin mebzül semerelerini iktitaf eden bir muhitte yetişmiş, seciye ve irfan sahibi bir genç kız elbette önünde müsbet bir sâha bulacak ve sa'yine istinat ettirecek yolu keşfedecekti. O, ancak hayatta çok derin ve hakîkî bir kalp rabıtasının hazırlayacağı bir izdivaçla mesut olabilirdi...

Menfaat mukabili, izdivaç namı altında vucudını satmağı fuhuş kadar tevahhüşle düşünen bir kızdı.. Menfaata mukabil kadınlığını satan izdivaçlar, Avrupa ve Amerika da da kesretle vakidi. Ecnebi kadınları, bu türlü izdivaçlarda temamiyle alış veriş yapan maddî bir tüccar lakaydisiyle muhitin serbest telakkîleri ortasında, yine şahsiyetlerine sahip bulunuyorlardı. Fakat bizim zavallı kadınlarımız, uğradıkları felâket ve kalbî iztirabatı, ancak mütevekkilâne, kader ve talî tesellileriyle avutmağa mecbur idiler...

Fazıl Bey, yetişmiş genç kızına zengin ve müreffeh bir izdivaç fırsatı hazırlamak için büdçesinin mütehammil olamıyacağı kadar büyük fedakârlıklara katlanıyordu. Çay dâvetleri ziyafetler, balolar ve bu âlemlerin yegâne tezâhuratı olan şik tuvaletler, muhtelif kıyafetler mütekait sefiri ağır bir yük altında eziyordu. O, ihtiyar amcasının, sun'i bir neş'e ve futursuzlukla gülmeği taklit eden çehresinin altında derin bir meraret ve endişeyi sezmekte güçlük çekmiyordu. Karısı ve kızının yaşadıkları müreffeh muhite kapılmış eeryanları bu ihtiyar başın saçlarını her gün bir az daha ağartırken kendisinden bu yorgun vücuda başka bir hamule olduğunu görmek genç kızı derin bir yêse sürükleyordu. O, bütün bu kûlfetlerden müstağni kalmak istedikçe yaşadığı muhitin iycabatı onu ortaya çekiyordu.

Fazıl Bey gibi ahbapları ve muhiti geniş bir adamın Amerikada tahsil görmüş yeğeni odasında mahpus kalamazdı.

İhtiyar adam ister istemez, evinde yaşayan bu genç kızı ailesi arasında göstermeğe mecburdu.

Nermin ilk hafta içinde ailenin dostlariyle tanışmağa mecbur olunca Handan kendisiyle bir müzakere yaptı.

— Nermin! Yarın için size bir tuvalet lâzım, bir eksiğiniz varmı?

— Elbiselerim var... onları size göstereyim...

İki genç kız Nerminin dolabını karıştırmağa başladılar. Nerminin tuvalet diye gösterdiği bir iki elbise karşısında Handan gülüyor ve:

— Bunları ancak Darülfunun talebelerinin çay ziyafetlerinde giyebilirsiniz. Bu elbiselerle Şişlinin kibar sosyetesine girerseniz ertesi günü müthiş bir dedikodu mevzuu oluruz, diyordu:

Nermin, bu sözler karşısında ebkem bir hayrete düşmüştü. Handan annesine koştu. Merasimperver yaşlı kadın yüzünü ekşiterek hakîykatı teslim etti. Küçük yaşındanberi tuvaletlerine lakırdı getirmekten bir günah gibi kaçınmış olarak tanılan *monde* kadını, zevcinin yeğenini bu kıyafetlerle dostlarına tanıtamazdı....

Nermin bu basit meselenin bir hadise olarak büyümesi karşısında mevcudiyetini bu aile arasında çok lüzumsuz, çok zâit görüyordu. Alelacele Kalivrusiden, değerinden bir kaç kat fazla bir fiyatla alınacak bir rop etrafında verilen kararа katiyen iytiraz etti. Yengesi zâten isyan etmek için bahaneler arıyordu. Nermin, kat'î iytirazını söyleyip odadan çıkınca Ülviye Hanım kaşlarını çatarak kocasına çıkıştı....

— Biraderzadenizin azametine ne buyurusunuz?

— Azamet değil bu, hanım.

— Ya nedir?

— Nermin çok anlayışlı bir kız, bize yük olmak istemiyor... Yoksa her genç kız iyi giyinmek ve süslenmek ister...

— Siz kardeşinizin kızına meziyetler vermek istiyorsunuz ve bizi de tahkîr ediyorsunuz.

— Bunun tahkîr neresinde, a efendim.?

— Rica ederim, tevile kalkmayınız, yakında görürüz bu kızın yüzünden başımıza ne felâketler gelecek.

Genç kız sade tuvaletini ikmâl edip salona girince mâsum ve asil çehresinin cazibesi hemen derin bir tesir uyandırdı. Dürüst ve saf bir lisanla görüşen kalbinin berrak ve temiz lem'alari güzel gözlerini ısıtan bu zarif genç kız, salondaki gençleri birdenbire teshîr edivermişti...

Nermin etrafını ihâta eden bu alâka arasından Handanla annesinin memnun olmadıklarını farketti.., Bir müddet daha beraber bulunmak mecburiyetini hissettiği genç kızla aralarına rekabet hırsının girmesini hiç arzu edemezdi. Bâhusus izdivaca âit henüz bir tasavvuru yoktu.

Böyle cemiyetlerde Nermin müstağni ve müçtenip kaldıkça etrafını saran tecessüs ve alâka halkası daha sıkılaşıyordu... Henüz ümit ettiği gibi bir işin sahibi olamamasıtı. Günler geçtikçe yeis ve nümitsizliği artıyordı. O, herkesin daha çok eğlenmek, zevkîyap olmak için birbiriyle musabaka ettiği bu âlemde cehennemî bir eza içinde kıvranıyordu. Zâhiren parlak ve müdebdep görünen amcasının evi, içi kurt yemiş büyük bir ağaca benziyordu. Kuvetlice bir fırtına, onu bir sarsıntıda yıkabilirdi.

Günden güne daha hat bir incizapla arzu ve emelleri tutuşan Fazıl Beyin karısı ve kızı müthiş hırçınlıklar içinde kudururken aczinin üstüne yıkılan bu iztırap altında ihtiyar adam cinnet buhranlarının mukaddemesi olan ağır ve samut bir yêse düşmüştü. Artık yüzünde o sun'î ve iyreti tebessüm de kalkmış gibiydi. Bu acı futur genç kızı amcasına yaklaştıran yegâne bir anlayış ve kalp yolu oluyordu.

Fazıl Bey de, hodbin ve haris insanların lakaydisi arasında ilk defa acıyan saf bir kalbin kendisi için çarptığını hissetmişti. Fakat genç yeğen ihtiyar amcaya yaklaşıp onu teselli etmekten çekiniyordu. Nermin, kudreti tükenen bu zavallı akrabaya yardım edebilmek için basit işlere bile razı oldukça teşebbüsleri sert ve yalçın bir kaya gibi kafasına ve iradesine çarpıyordu. Fakat genç kız bütün bu gayretler ve teşebbüsler arasında bâzı mecmualara yazdığı bir kaç mekale ile hemen şöhret bulmuştu.

Matbuat ve ilim mahafili kendisinden hörmet ve takdirle bahsediyorlardı. Bu ânî iştihar, genç kızın etrafında gözleri kamaştıran bir hale oldu.... Evvelce flört yapmağa yeltenenler onun mütevâzî vekarı önünde hemen ciddileşerek cesaretsiz izdivaç teklifleri şekline girmeğe başlayordu...

Gönlü ezâlı bir çenberle sıkışmış olan Nermin, gençliğin kan damarlarına ve âsaba hitabını işitmek istemiyordu... Onun ruhunda, gizli, içli bir emel vardı... Kalbi derin ve takdis edilerek sevilmeğe mühtaçtı. Yüksek, maddi menfaatsiz bir aşk, hayatının bütün boşluğunu doldurabilirdi. Fakat böyle bir hakîykî rabıtayı bu gördüğü insanlar arasında bulamayacağını anlayordu.

(Bitmedi)

GÖTHE

Veladetinden İştiharına Kadar

Yazan : NAHİT SIRRI

Dünyaya gelmiş şair ve ediplerin en büyüklerinden biri olan Yohann-Wolfgang Goethe (Göte), 1749 senesi ağustosunun 28 inde Almanyada, Mayn nehri üzerindeki Frankfort şehrinde doğmuştur. Babası Gaspard Goethe, vasatî Almanyada bir köylünün, şu kadar ki terzilikten otelciliğe geçmiş ve bu işten servet kazanmış bir köylünün oğlu idi. Gaspard, bu servet sayesinde hukuk tahsil ettikten sonra, İtalyada dolaşmış ve (Imparatorluk müşaviri) diye bir de unvan yakalamıştı. Valdesi Elisabeth Textor, şehrin belediye reisinin kızı idi, ve babasından çok daha gençti. Izdivacının senesinde, istîkbalin büyük şair ve edibi dünyaya gelince, bu, genç kadın için çok büyük bir saadet olmuştu.

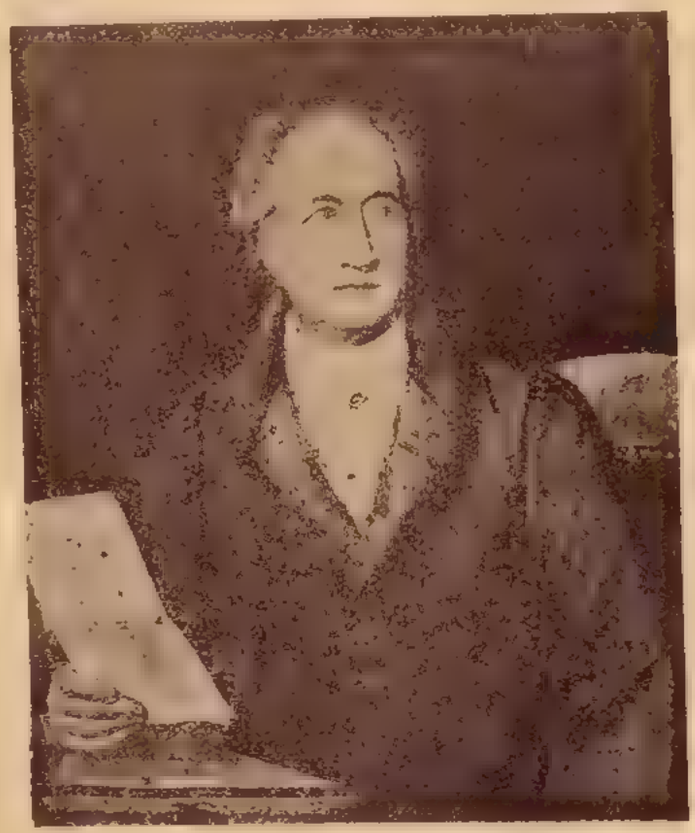

Goethenin beş kardeşi daha olacak, fakat ancak kendinden bir yaş küçük bir hemşiresi yaşıyacaktır. Hariçte hiç bir işi bulunmadığı için mütemâdiyen evine ve evindekilere nizam vermekle meşgul zevcine ve seksenlik kaynanasına, genç zevce bir türlü ısınamamıştır. Bu sebeple, oğlu ile kızı bir az büyüyünce, onların âdeta arkadaşları olmuştu. Bir az başı boş büyütülmüş fakat serâpa nezâket, rıkkat ve neş'e olan bu genç kadının en büyük hüneri çocuklarının ağzını hayret ve takdirle açık bırakan masallarıdır, ve bu masalları, çok defa, nihayete varmadan keserek hatimeyi tâyin etmeği onlara bırakır.

İşte okadar lâyemut varlıkları yaratacak olan hayalinin ilk kanatlarını belki de bu masallardan almış olan Göte, az sonra dımağının faaliyetine daha zengin bir sâha bulacaktır. Kendisine hediye edilen bir kukla takımını oynatırken, ilk piyeslerini düşünüp yazardı, oynattıktan sonra da unuturdu.

Frankfort, eski, dar ve capraşık sokaklarında asırlar uyuyan, cumhuriyet şeklinde idare olunduğu halde Almanya imparatorlarına merbut ve her yeni imparatorun taç giydiği, bir şehirdi. Bu san'at dolu sokaklar arasında küçük Göte —babasının azarlarına kulak asmayarak— uzun cevelanlar yapar ve topladığı intibâlarla hayal ve hissini zenginleştirirdi. On yaşına geldiği zaman, Frankfortun hayatında, kendine çok daha canlı ve heyecanlı intibâlar verecek bir devir açıldı : yedi bin fransız askeri tarafından şehir işgal edilmişti. Büyük Frederikin Prusyası ile Almanya imparatoriçası unvanını taşıyan Marie-Theresenin Avusturyası arasında çıkan harbe, Fransa da karışıyor, ve cihan tarihinde (Yedi sene harbi) denilen

bu harp, Frankfortu, Fransızların eline düşürüyordu. İşgal kuvvetlerinin kumandanı, Gaspard Götenin yeni tâmir ve tezyin ettirdiği konağı kendine ikametgâh olarak aldı. Şu kadarki, ev sahipleri de evlerinden çıkarılmamışlardı. Ve aile reisinin nizam ve intizamı altında daimi bir sessizlik içinde bulunan bu evde, kumandanın kalabalık maiyyetiyle sonu hiç gelmeyen ricacılar ve şikâyetciler zinciri, küçük Götenin hafızasını her gün zenginleştiriyordu.

Bir az sonra da, şehre Paristen bir fransız trupu geliyor, ve çocuk, evlerinde kumandan oturduğu cihetle, zaten ordu için gelmiş olan bu tiyatronun dâimi dâvetlisi oluyordu. Bu aralık fransızcayı iyi öğrenmişti. Bu tiyatro heyeti sayesinde Fransanın bütün temaşa edebiyatına aşina olmuşdu. Yavaş yavaş, seyirci saflarından ayrılarak kulislere girmisti; san'atkârların nasıl yaşadıklarını tetkik ediyor, sonra yazacağı bir romanın menbâlarını toplayordu.

On beş yaşına geldiği zaman, Göte babasının bir az ifrat ile tâkîp ettirdiği programın bütün zenginliklerini hazmetmiş ve pek çok şey bilir bir genç olmuştu. O zaman tedris edilen fenlerden başka, latince, yunanca, ibranîce, fransızca, ingilizce, italyanca öğrenmişti. Ve emsalsız, dimağı bu bin bir şeyi hazmettikten sonra, şehirde bir az fazla gezerek, babasının zâten kolayca taşan hiddetini haklı olarak tahrik edecek şeyler yapmağa da zaman ve imkân buluyordu. Nihayet kendisini, hukuk tahsil etmesi için, 1765 de Leipziğe gönderdiler.

Leipzig o zaman yepyeni bir tüccar şehriydi. Yedi sene harbinin harabelerinden kendisine hiç hisse düşmemiş, pürservet ve pürneş'e bir şehir. Burada üç sene kalacak olan Goethe, zemanın mâruf ediplerinden Gottsched ve Gellert ile tanıştı. Daha Frankfortta iken edebiyatla iştiğal ederek hattâ başkaları hesabına şiirler yazacak kadar nazımda meleke peyda etmış, ve bütün eşhası başka bir lisanla konuşan bir roman da vücuda getirmişti. Fakat, burada yazdığı şarkılarla (Aşıkın havesi) isminde bir komediyi ilk eserleri saymak lâzımdır. Goethe, 1768 senesinin temmuzunda ciddî surette hasta duştü, ve bir az iyileşir iyileşmez Frankforta dönerek bir sene kadar orada kaldı. Lâkin yaşlandıkça huysuz olan babasiyle geçinmek kolay değildi ve zâten her halde tahsili bitirmek lâzımdı. 1770 martında, Strasburg darülfünununa girmek üzere genç adam Frankforttan ve Almanyadan ayrıldı. Strasburg o zamanda Fransaya aitti.

Goethe, Strasburgta Herderle tanıştı. Almanyanın fikir hayatında sonra büyük bir mevkîi olacak olan Herder, henüz, pek genç olmakla beraber, çok gezip görmüş, çok okuyup düşünmüş bir adamdı. Ve her öğrendiğine dimağında şahsî bir kıyafet giydirmiş olan Herderin arkadaşlığı, Goethe üzerinde büyük bir tesîr icra etti ve ona hem Yunan klasiklerini hem de Shakespeari tanıttırdı. Bir buçuk sene Strasburgta kaldıktan sonra, Goethe imtihan verip Frankforta döndü. Artık doktor unvanını taşımakta idi ve unvanları çok seven babası memnun olmuştu.

Frankfortta, Goethe baroya girdi, ve bir kaç dâvada vekâlet de etti. Fakat asıl meşguliyeti, ilk mühim eseri olan (Goetz de Berlihingen, yahut Demirelli şövalye) isimli manzum tiyatrosunu yazmak olmuştur. On altıncı asır Almanyasındaki dahilî harpleri, bir eli bu harplerin birinde kesilerek yerine demirden bir el takılmış köylüler ve zaifler müdafii Goetz'ü, çetin ve fırtınalı hayatında safha safha tâkîp edip gösteren bu piyes, teknik iytibariyle Shakespearin piyeslerine çok benzer. Bu eser Goethenin şöhretinin muazzam ve ebedî temel taşı sayılır.

1772 de kendisini Vetzlar da buluruz. Babası onu bu küçük şehirde bulunan imparatorluk mahakimi maiyetinde bir mêmûriyete tâyin ettirmişti. Almanya imparatorluğunu teşkil eden, adetleri gayet kesir ve bâzısı tasavvura sığmaz derecede ufak hükûmetlerin dâvalarını tetkîk ve temyiz ile mükellef olan bu teşkilât, içinden çıkılmaz bir tezepzüp içindedir. Göthenin Vetzlardaki çok sürmeyen ikameti, Alman edebiyatı için çok mühimdir, çünkü (Genç

Wertherin ıztırapları) romanını kendisine ilham eden Charlotteyi (Şarlot), orada tanıdı. Charlotte, başka biriyle evlenmek üzere olan bir genç kızdır, ve Goethe kendisiyle nişanlısı arasında bir müddet yaşadıktan sonra, kalbine yavaş yavaş sokulmuş aşkının têsiriyle Frankforta kaçar. Avdetinden bir müddet sonra da, Vetzlarda, kendi macerasına benzeyen bir aşkın, aşıkın intihariyle neticelendiğini öğrenir. Kendisini bu intihar edenin yerine koyarak, dört hafta süren bir hümma içinde Werther'i yazar. Rousseaunun (Ruso) (La nouvelle Heloise)i gibi mektup şeklinde yazılmış olan bu roman sanki yanan ve yakan bir nehirdir. Goethe onu yazınca sükûna kavuştuğu halde, neşredilir edilmez, seven kalplerin üzerinde tutuşturan bir yelpaze gibi geçmiş, bütün Alman havasını bir kasırga gibi gezmiştir. Ve yirmi beş yaşında iken, Goethe Almanyanın en meşhur edibi olur. Bütün Alman gençleri, Wertherin romanda târif olunan kıyafetini moda haline getirirler.

***

Vaymarda ilk seneler

ve İtalya seyahatı

Goethe, 1775 senesi son baharında, Saxe-Vaymar dükasının dâvetine icabetle Vaymara gider. 1922 senesi son baharında, onun ve bir iki arkadaşının hatıralarını aramak üzere ziyaretle bir ay kaldığım zamanda bile küçük bir şehir olarak bulduğum Vaymar, Goethe ayak attığı zamanda ise 6000 kişilik bir kasabadır. Charles-Auguste henüz on sekiz yasında idi. Goethe, onun üzerinde pek büyük bir nüfuz kazanmıştır. Gördüğü israr karşısında Vaymara yerleşen şair, ilk önce sade tiyatronun müdürüdür, fakat, aradan bir kaç sene geçince, bütün işlerin hâkim ve âmiri olur. Diğer taraftan, dâima fazla çarpan kalbinin uzun hayatında duyacağı aşklardan en şedidini gene bu seneler içinde duyar. Bir çok eserindeki en temiz ve yüksek hisleri aşkının ilham edeceği bir kadın sever ki, ismi baronne Charlotte de Stein dır. Bir saray mêmurunun zevcesi olan bu kadın, şairden yedi yaş büyüktür, ve aşkları, kadının necabetiyle en küçük bir leke bile sürülmeyerek devam edecektir. Şimdi Goethe esalet unvanı ve ekselans payesi almıştır; başvekildir. Şu kadar ki, ancak elli bin nüfusu olan küçücük hükûmetin bütün hasis ve girift mesalihiyle iştigal, ulvî mahlûkâtıhayaliyesiyle kâfi derecede meşgul olmasına imkân bırakmadığı için, kendisini iz'aç etmeğe başlamıştır. Fazla olarak da, düka, Vaymara onun ilk geldiği zamanlardan daha ağır başlı olmamıştır. Ve gûnagûn heveslerine karşı küçük hukûmetin butcesini müdafaa şair nazırı pek yormaktadır. Üstelik, Charlotte Stein'ın neticesiz aşkı gün geçtikce kendisini yakıp kavurur. 1786 eylülünde, tedavi için Karlsbat kaplıcalarında bulunurken, Goethe dayanamaz, ve dükaya da kimseye de haber vermeden İtalyaya gider. Fazla coşkun kalbi çok coşunca, o her yerden böyle uzaklaşmış, Laypziğe, Strasburga böyle gitmiş, Vetzlardan böyle ayrılmıştır. Ve gene aynı haletiruhiye içinde olarak, İtalyaya gider. Bu, âdeta bir fırardır, ve şimalden Romaya, Napoliye, Siçilyaya kadar, yudum yudum içilerek mestane tadılan bir şurup gibi her yerde mest gezerek dolaşır. Mavisi hic değişmeyen bir sema altında, asırlarca san'atkârların bedialar yığdıkları bu memlekette, Vaymardaki hiddetlere lâkayt, Goethe iki sene kalacak, ancak 1788 senesi haziranının sonlarında dönecektir. Ve bu iki İtalya senesi, feyyaz ve heyecan dolu hayatının en feyyaz, en heyecanlı ve en velut seneleridir. San'atın bedayii karşısında ruhu, hemen hiç bir faninin duyamıyacağı ürpermelerle ürpermiş, ve Vaymardaki hasis meşguliyetleri arasında bir türlü kat'î şeklini alamayan ve hatimeye irişemeyen bir çok büyük eserlerini, orada bitirmiştir. Flandrın İspanyol hakimiyetine karşı isyanını tasvir eden Egmont, eski yunan âlemini yaşatan ve üslubunda eski yunan heykellerinin ulvî hüsün ve huzuru bulunan Iphigenie, mecnun ve mahpus ölen büyük İtalyan şairini yaşatan Torquato Tasso facialarını bütün İtalyada bitirir.

Ve tâ 1832 martının 22 sinde, öyle vakti, « Bir az daha ziya! » diyerek ölünceye kadar, İtalyanın güneşi ruhunu ısıtacak, cenubun renklerindeki revnak ve hararet, şimalin esmer ve bulutlu seması altında da büyük siyah gözlerinden gitmeyecek, kalbinden kalemine ve eserlerine dökülecektir.

O. HENRİ den

Nakleden : SEMİHA VAMIK

Son senelerde Tophane semti yeni bir ehemmiyet edindi: Güzel San'atlar Akademisi oraya nakledeli Tophanenin merdivenli sokaklarından yalnız mahalle hanımlariyle çenber sakallı efendiler değil, Güzel San'atlar mektebinin ilham peşinde koşan mensupları da o kaldırımları yamru yumru sokaklardan inip çıkmağa başladılar.

Bu sokaklardan birinde, eskiden «müşrifi harap» terkibiyle târif edilen yüksek bir konağın en üst katında bu akademi talebelerinden Nazlı ile Behice hanımlar ihtiyar halalariyle otururlardı. «Mektebe yakın olur da tramvay parası vermeyiz» diye Aksaraydan buraya taşınmışlardı. Bu iki üstat namzedinin içtihatları modernist san'at tarzının geçici bir hareket olduğunda, erkek artistler için yağlı uzun saç ve püskürme lekeli parlak siyah elbise, san'atın kat'î emirlerinden olmadığında ve bu seneki mendil eşarpların gayet zarif olduğunda müşterekti.

Bu dediklerim Ağustosta idi. Teşrini-Sanide doktorların *zatürrie* dedikleri bir ezrail mahalleyi kırıp geçirdi. Ne zengin ve nahif tanıyor, ne fakir ve zayıf gözetiyor, nefesinin deydiği yer ölümle nalan oluyordu. Onun gözünden zavallı Nazlıcık da kaçamadı, onu da yatağa düşürdü. Günlerce, ateşler içinde, yalnız bitişik evle aralarındaki yangın duvarını seyretti durdu.

Bir sabah, doktorun bıyıkları dudaklarının kenarlarından büsbütün sarktı, ak düşmüş fırçık kaşları biribirine karıştı. Giderken merdiven başında hem boyun atkısiyle başını, kulaklarını, boynunu sarıyor, hem de Behicenin gözlerinden kaçınarak, «hastamız ağır —diyordu— ancak onda bir kurtulmak ihtimali var. O ihtimal de kendisinin yaşamak istemesine bağlı... Yok, tutup da beni bırakıp Ezraile sığınırsa tababet ne halt etsin —afedersin kızım, ne söylediğimi ben de bilmiyorum. Benim de bir kızım...» belli etmemeğe çalışarak elinin tersiyle gözlerini sildikten sonra: «ne ise, biz elimizden gelene bakalım. Kardeşin «Ben iyileşmiyeceğim» diye iyice hükmümü vermiş; bunun sebebini keşf edemiyorum... bir arzusu, bir emeli varmı, bir üzüntüsü, derdi olmasın, sen elbet bilirsin?

— Şey efendim, Çamlimanının resmini yapmak isterdi.

— İlâhi kızım, *men çi güyem, tanburem çi zened*! ha sahi, siz şimdiki gençler bu dilden anlamazsınız; *ben ne diyorum, tamburam ne çalıyor*, yâni üzülmeğe değer bir şey, meselâ bir aşk...

— Aşk mı!

Behicenin sesinde bütün erkek cinsini birden iptal eden bir hal vardı.

Doktor, feleğin çenberinden geçmiş baba bir adamdı; bıyık altından güldü ve Behicenin mehtapta parlayan sular gibi hem karanlık hem parlak gözlerinin tecrübesizliği ve iffeti önünde baş eğdi.

— Haydi, senin dediğin gibi olsun, evlâdım. Demek ki ümitsizliği zâfiyetten. Evel Allah, ben elimden geleni yapacağım, yapacağım ama hasta kendi cenaze alayına kendi hazırlanırsa tababetin eli kolu bağlanır. Dünya ile alâkasını uyandırabilseniz, meselâ bu seneki manto biçimleri hakkında bir sual sordurabilseniz iyileşmek ihtimali onda birden hemen onda ikiye çıkar.

Doktor gittikten sonra Behice, mutfak gibi kullandıkları odaya girdi, ağladı ağladı sonra dudaklarının titiremesini yenerek ıslık çala çala Nazlının yanına girdi.

Nazlının yüzü pencereye dönmüş, hiç kıpırdanmadan yatıyordu. Uyuyor zannederek Behice ıslığını kesti.

Takımlarını çıkararak bir mecmua hikâyesi için resim yapmağa koyuldu. Ne çare, genç edipler edebiyata erişmek için yollarını mecmua hikâyeleriyle döşedikleri gibi genç san'atkârlar san'at yolunu o hikâyelerin resimlerini yapmakla döşerler.

Behice, hikâyenin kahramanı Şişlide «etabli» olmuş Konyalı bir Don Juanın acemi frakının arka yakasıyle oğraşırken, kulağına hafif bir ses çalındı; sanki tespih çekiliyormuş gibi bir ses; hemen yatağın yanına fırladı.

Nazlı, gözlerini pencereye dikmiş sayı sayıyor, fakat ileriye doğru değil geri geri sayıyor.

— On iki; (bir az sonra) on bir; (bir az daha geçtikten sonra) on,... dokuz; (sonra bir ağızda) sekiz, yedi...

Bütün dikkati pencereye dikilmiş. Orada sayılacak ne var ki... kirli yüzlü upuzun bir yangın duvarı, bir de yarısına kadar tırmanabilmiş kart bir sarmaşık fidanından başka bir şey yoktu ki... Sarmaşık da sarmaşıktan başka her şeye benziyordu. Son baharın deli rüzgârları üzerine çarpa çarpa kup kuru kalmış. Yalnız düğüm düğüm çıplak dallar tuğlalara tutunuyordu.

— Neyin var, Neneciğim?

— ... Altı...

İşidilmeyecek kadar zaif bir sesle, «şimdi daha çabuk düşüyorlar. Üç gün evel belki yüz tane vardı. Sayarken gözüm kararıyordu. Şimdi öyle kolay ki. Bak, bir tane daha düştü. Şimdi beş tanecik kaldı.

— Beş tanecik ne kaldı, Nazlıcığım? Bana da söyle, ne olursun.

— Yaprak, canım! sarmaşığın üzerinde son yaprak düşünce ben de yolcuyum. Üç günden beri benim haberim var, doktor sana söylemedi mi?

Yarı hiddet, yarı hayret takınarak:

— Çıldırdın mı kuzum sen, yoksa beni üzmek için mi yapıyorsun? İyileşmekle kart sarmaşık yapraklarının ne alâkası olabilir. Halbuki hastalanmadan evel o sarmaşığa bayılırdın. Oh, benim güzel kardeşim, artık böyle münasebetsiz fikirlerle kendini de üzme beni de. Daha bu sabah doktor têminat verdi. Kardeşinin iyileşmek ihtimali... — dur bakayım nasıl demişti, ha buldum — bire karşı on! demişti. Ayakta olsan da tramvaya binsen veya sokağın bir tarafından öbür tarafına geçecek olsan sağ selâmet eve gelmek ihtimali daha azdır. Haydi benim şeker kızım, bir parçacık süt iç de ben de yerleşeyim, şu resmi bitireyim de parasiyle et alalım, halam sana çorba bize yemek yapacak.

— Artık çorbaya lüzum yok.

Gözünü pencereden ayırmadan, «bak bir tane daha düştü, hayır süt de istemem, şimdi dört tane kaldı. Bir hava kararmadan son yaprağın da düştüğünü görsem de ben de öyle gitsem.

Behice yatağın üzerine eğilerek, «Nazlıcığım, benim hatırım için, şu resmi bitirinceye kadar gözlerini kapalı tutarmısın. Perdeyi indiririm ama biliyorsun ya, resim yapmak için ziya lâzım. Bütün bu resimleri bu akşam teslim etmeğe mecburum.

— Bitişik odada niçin çalışmıyorsun.?

— Senin yanında olmak daha iyi, bir de o münasebetsiz sarmaşık yapraklarına baktığını istemiyorum da.

— Peki, dediğin gibi olsun; gözlerini kapatarak, devrilmiş bir heykel gibi beyaz ve sakin, fakat işin biter bitmez haber ver, son yaprağın düştüğünü görmek istiyorum. Bekleye bekleye, düşüne düşüne bıktım usandım, kendimi gevşetmek, her şeyle alâkamı keserek o zavallı yorgun yapraklar gibi kopup gitmek istiyorum.

— Bir az uyumağa gayret et, Neneceğim. Ben de gidip Beybabayı bulayım da dervişin resmi için bana modellik etsin. Ben hemen gelirim, sen sakın kıpırdama, emi!

Beybaba denilen adam alt katta bir odada otururdu. Altmışını geçkin, sakalı Mişel Anjın «Musa»sının taklidi, muvaffak olamamış bir artistti. Kırk senedir, fırça eskittiği halde San'at gölgesinin vurduğu yere alnını sürememişti. Ömrünü bir şaheser yapmak hazırlığiyle geçirmiş. Eserine başladığını gören yoktu, Hele bu son senelerde nâdiren ve bin müşkilâtla bulabildiği iylân ressamlığından başka hiç bir şey yapamıyordu. Zavallı ihtiyar ekmek parasını hakîkî model tutacak kadar paraları olmayan genç ressamlara modellik ederek çıkarıyordu. Ömrü, cigarasını püfürdiyerek yapacağı şaheserden bahset-

mekle geçerdi. Hassasiyetin ve her türlü yumuşak hislerin, alevin düşmanı idi. Kendini üst katta oturan Nazlı ve Behice Hanımların çoban köpeği naspetmişti.

Behice aşağıya inince Beybabayı karanlık odasında buldu. Yirmi beş senedir şaheserin ilk fırçasını bekleyen boş tuvali, sehpası üzerinde, bir köşede duruyordu. Behice, Nazlının evhamını, son yaprakla beraber kendinin de göçüp gideceğini, dünya ile hiç alâkadar olmadığını ağlaya ağlaya anlattı.

İhtiyar Bey babanın sakalında gözyaşları koşuşmağa başladı, fakat işin ehmiyetini sahte ve şakrak bir sertlikle bastırmağa çalışarak:

— Boş lâf efendim, boş lâf! Sarmaşık yaprağının Allah belasını versin. Yaprak düşüyorsa şeye ne oluyor. Yok ben de öleceğimi diye tutturmak, şımarıklık, özenti, efendim; başka hiç bir şey değil. Git işine Allahını seversen, ne derviş olurum ne bir şey!... Böyle kuruntular kurmasına sen bari mâni olmağa çalışsana. Vah zavallı Nazlıcık, benim mini mini Nazlı kızım.

— Hastalığı ağır, hiç hali yok, günlerle ateşler içinde yana yana her hali değişti, her kese küskün, dünyaya dargın... Peki, Beybaba, öyle olsun, bana modellik etmeyişinize çok gücendim. Siz zâten taş yüreklisiniz.

— Bakın hele, durup dururken neler icat ediyor. Sana modellik etmem diyen oldu mu? Haydi sen git, ben de geliyorum; deminden beri söylemeğe uğraştığın hep o değil mi?. Gönlüm razı olmuyor vesselâm. Göreceksin bir gün gelecek ben öyle bir resim yapacağım ki... o zaman hep beraber buradan çıkar gideriz. Sizin gibi güzel, temiz, küçük bir köşk tutarız... yoksa böyle elim ermez, gücüm yetmez. Beybabalığın Allah belasını versin.

Beybaba

Yukarıya çıktıkları zaman Nazlıyı uyur buldular. Behice fırsattan istifade ederek perdeyi hemen indirdi. Beybabayı da eliyle işaret ederek bitişik odaya çağırdı. Orada pencereye yaklaşarak korka korka sarmaşığa sonra hiç bir söz söylemeden biri birlerinin yüzüne bakıştılar. Dışarıda karla karışık soğuk bir yağmur durmadan dinlenmeden yağıyordu. Beybaba, çıplak tahtaların üstüne serilmiş, Hala Hanımın eski yeldirmesi üzerinde postnişin olarak vaziyet aldı.

Behice çoğu uykusuz geçen uzun bir geceden uyandığı zaman Nazlıyı gözlerini perdesi inik pencereye dikmiş bakıyor buldu. Hasta kız nefes nefese çıkan bir fısıltı ile hırçın hırçın emretti:

— Aç, aç göreceğim!

Behice perdeyi açtı.

Bir de ne görsün! Uzun gecenin fırtınasına, kamçılaya, kamçılaya yağan yağmurlarına bir tek

sarmaşık yaprağı karşı koyabilmiş, fidanın üzerinde yalnız başına kalmış. Sapı halâ yeşil yaprağın kenarları hırpalanmaktan yıpranmış, sararmış, sebat ile dalına tutunmuş, halâ yaşıyordu.

Nazlı:

— Bak, son yaprak! dün gece düşer tahmin etmiştim, rüzgârı duydukça bu gün mutlak kopar. O zaman artık ben de...

Üzüntü, uykusuzluk, para sıkıntısı Behicenin tahammülümü yıkmış, hıçkıra hıçkıra yastığa başını dayayarak, «Nazlıcığım, güzel kardeşim, kendine acımıyorsun, bari bize aç, beni artık hiç mi sevmiyorsun sensiz ben ne olurum diye ağladı, ağladı.

Fakat Nazlı cevap bile vermedi.

Ölüme, o uzun ve esrarlı yolculuğa kendini hazırlayan ruhtur. Nazlıcığın dünyaya ve insanlara karşı olan rabıtası gevşedikçe, büsbütün evhamın hükmü altına giriyordu.

Uzun bir gün geçti, akşam oldu, halâ alaca karanlığın aydınlığında sarmaşık yaprağı bir başına fidanına tutunmuş duruyordu. Gece ile beraber fırtına da tekrar başladı, yağmur oluklardan taşıyor, rüzgâr kiremitleri savuruyordu. Uzun bir gece geçti.

Sabah olup göz gözü görecek gibi olunca Nazlı henüz hayatta olduğunu «Perdeyi aç!» istibdadiyle belli etti.

Sarmaşık yaprağı halâ düşmemişti!

Nazlı uzun zaman bir şey söylemeden baktı baktı, sonra gaz sobasında sütünü kaynatan Behiceye seslenerek: «Meğer ne nankör şeymişim. Günahını yüzüme carpmak için Allah o yaprağı düşürmedi, gördün mü. Ölmeği istemem isyandır, değil mi. Getir kardeşim, ver sütümü. Hani halam et suyu kaynatacaktı, hiç kaldı mı acaba. Yok dur, dur.... evelâ bizim küçük el aynasını verir misin. Sana zahmet ama şu yastıkları da arkama doldur da iş görürken seni göreyim.

Bir saat sonra.

—Behice, iyileşeyim de, inşallah Bebek sırtlarının resmini yapayım.

Öğleden sonra, doktor geldi, gene merdiven başında boyun atkısını sararken, Behicenin kemikli omuzunu okşayarak, «metin ol, kızım metin ol, hastamızı daha iyi gördüm, şimdi kurtulmak ümidi ona karsı beşe çıktı. Senin gibi hastabakıcıya hiç hastalık mı dayanır. Eh, Allaha ısmarladık, şimdi de aşağıda bir hastayı göreceğim. Adını bilmiyorum, her kes Beybaba diyor, artist bozması bir şey. O da zatürrie. Yaşı ilerilemiş, hastalık kötü, ümitsiz, fakat ne de olsa bakılmak lâzım. Telefon ettim, bugün hastahaneye kaldıracaklar.

Ertesi sabah doktor giderken, «Artık gözümüz aydın, tehlikeyi atlattı. Senin sebatın, cesaretin kardeşini kurtardı: Şimdiden sonra benim gelmeme ihtiyaç kalmadı. Yalnız, istirahat, gıda ve üşümemek lâzım. Hala Hanımın ellerinden öperim.

Behice akşam eve dönünce Nazlıyı üstü modernist şekilli, bej, turuncu ve kahverengi bir şal örüyor buldu. Yatağın kenarına oturarak, «Haberin var mı, demiş, Beybaba bugün hastahanede öldü. Zatürrieden. Evelkigün hastalanmış. O sabah ev sahibi odasına girmiş, zavallıcığı yerde, sancı içinde bîtap bulmuş. Ustü başı ayakkapları sırıl sıklam ve buz gibi imiş. Bilmem sen o geceyi hatırlıyormusun; dışarda kıyamet kopuyordu. Öyle bir gecede Beybabanın nerelerden geldiğine akıl erdirememişler. Odanın içinde halâ yanan bir fener, orta yerde bir el merdiveni, boya fırçaları her tarafa dağılmış, üzerinde yeşil ve sarı boya karışmış paleti yanı başında... Pencereden bak, yangın duvarının üzerine tırmanan son sarmaşık yaprağını görüyor musun? O azgın rüzgârlar eserken bile düşmek değil kıpırdamadığının farkına varmadık. (Ağlayarak) Gördün mü, Nazlı, gördün mü, Beybabanın şaheserini? Onu son yaprağın düştüğü gece yapmış! »

İKİ MUM KARŞILIKLI

Her ışık bir ademin önünde üflenirken
Cihana birinci mum gözünü açtı gamla,
İkinci mum uyandı ağlıyarak içinden...

Doğduğum gündenberi, bu tâlisiz kafamla,
Yanarak duruyorum bir mumun önünde ben,
İki mum karşılıklı eriyor damla damla...

CEVDET KUDRET

Siz Yaşta Bir Kimse

Sıhhatını Nasıl Muhafaza Etmeli?

Yazan :

Dr. William S. Sadler. Amerikada sıhhî mevzular hakkında yazı yazan en mâruf muharrirlerden biridir. Chicagoda bir çok mühim hastahanelerde vazifedardır.

Bir çok kimseler ihtiyarlıktan tevahhüş ederler, "Hem kendi başıma, hem de başkalarının başına belâ olmaktansa vakît ve zemaniyle ölüp gitmek daha iyi!„ derler.

Halbuki insan ne kendi başına, ne de başkalarının başına belâ olmadan yüz yaşına kadar pek âlâ yaşıyabilir. İşte bu makalede biz bu imkândan bahsedeceğiz. Bunun için evelemirde insan ömrünü yedi kısma taksim edelim:

1— Çocukluk (13 yaşına kadar).

2— Gençlik (13 yaşından 21 yaşına kadar).

3— Fecri hayat (21 den 35 yaşına kadar).

4— Orta yaş (35 den 50 yaşına kadar).

5— Müterekkî yaş (50 den 65 yaşına kadar).

6— İhtiyarlık (65 den 80 yaşına kadar).

7— İlerlemiş yaş (80 den yukarısı).

Biz bu mekalede ilk iki yaştan, yâni çocuklukla, gençlikten bahsetmiyeceğiz. Şayet anababanızdan sağlam bir bünye tevarüs etmiş iseniz, çocukluğunuzda bol hava ve iyi gıda almışsanız, sinirlerinize ve heyecanlarınıza hakim olmağı öğrenmiş iseniz, fecri hayata lâzım geldiği gibi yetişmiş sayılırsınız.

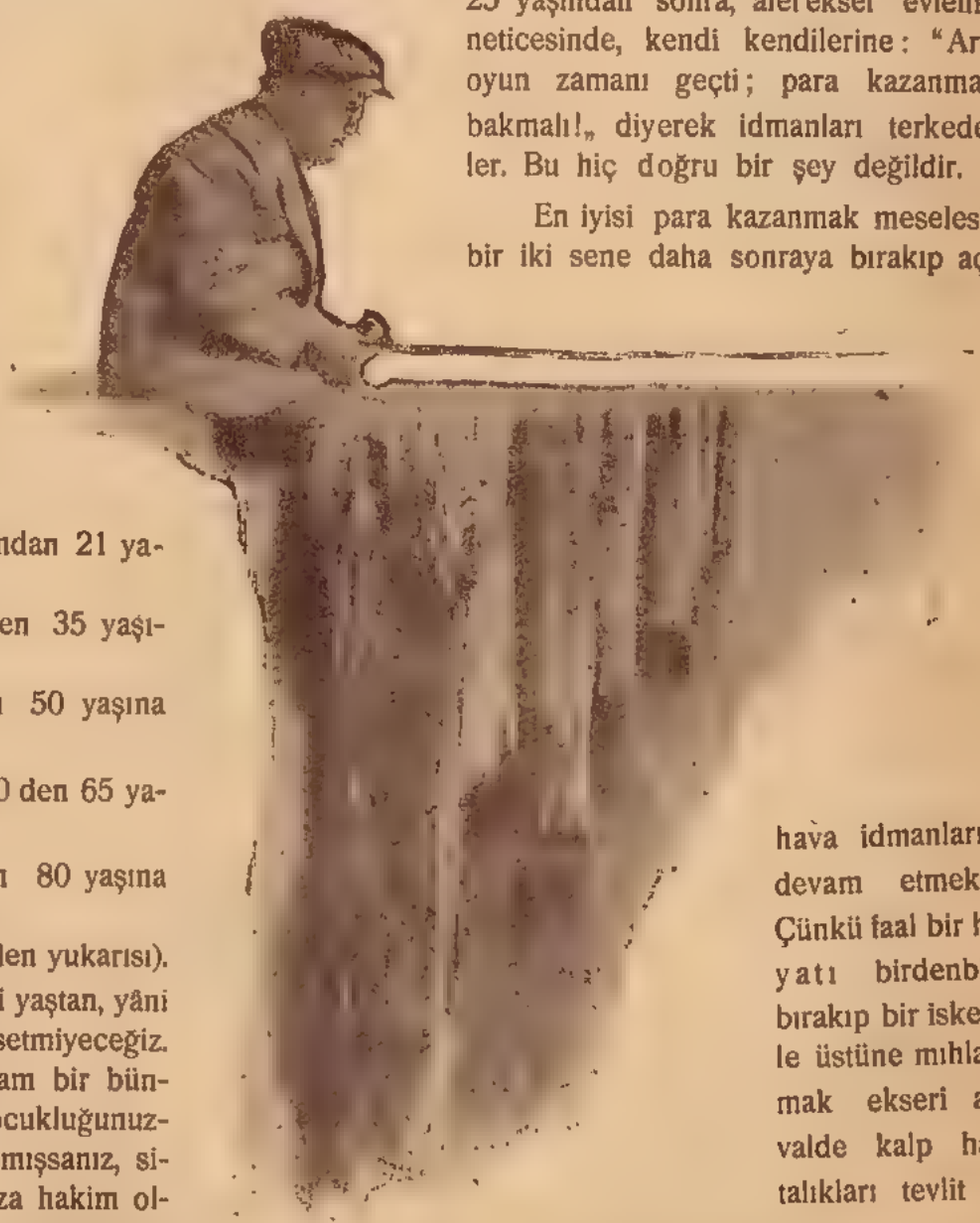

Bu devrede size verilecek ilk nasihat ince eleyip sık dokumadan 25 yaşında evlenmenizdir. Pek çok gençler tahsil devreleri esnasında kâfi derecede açık hava idmanları yaptıkları halde 25 yaşından sonra, alel'ekser evlenme neticesinde, kendi kendilerine: "Artık oyun zamanı geçti; para kazanmağa bakmalı!„ diyerek idmanları terkederler. Bu hiç doğru bir şey değildir.

En iyisi para kazanmak meselesini bir iki sene daha sonraya bırakıp açık hava idmanlarına devam etmektir. Çünkü faal bir hayatı birdenbire bırakıp bir iskemle üstüne mıhlanmak ekseri ahvalde kalp hastalıkları tevlit eder.

Bu yaşta ihmal edilmemesi lâzım gelen bir şey varsa o da bademciklerdir. Gençlikte aldırıl-

ması ihmal edilmiş olan bademcikler bu yaşta behemhal aldırılmalıdır. Çünkü bu yüzden ileride rumatizme, böbrek ve kalp hastalıkları baş gösterebilir.

Altı ayda bir diş muayenesi de keza ihmal edilmemelidir. Bundan başka müzmin inkibazlardan tevakkî etmek, bol su içip böbrekleri faaliyette bulundurmak, haddinden fazla yemek yememek şayanı tavsiyedir.

Otuzbeşten sonra insanda alel'ekser şişmanlik başlar. Bunu tevlit eden muhtelif sebepler meyanında çok yemek ve az idman yapmak zikrolunabilir.

Otuzbeşe kadar biraz toplu olmak vereme karşı iyi ise de, ondan sonra şişmanlık temayülünün önüne geçmek faydalı olur. Her ne cepheden bakılırsa bakılsın orta yaştan sonra şişmanlık arzu edilecek bir şey değildir.

Kırk yaşına geldiğiniz zaman vücudunuzu esaslı bir surette muayene ettirmenizi tavsiye ederim. Bu muayene tabii ahvalde yapılan tahliller vs. den maada mîde ifrazatının tahlilini, dişler de dahil olduğu halde vücudun bütün aksamının Röntgenle muayenesini, Wassermann tecrübeleri, sıhhî vaz'iyetinizi gösteren bütün bu tahlil raporları, diyagramlar, resimler, doktorunuzun işini son derece kolaylaştıracaktır. Aynı muayeneler 55 ve bir kere de 60 yaşında tekrar edilmelidir.

Orta yaşta kan tazyikının artması bazı ahvalde tütün istiymalinin azaltılmasını veya terkini iycap ettirir. Bu yaşta çay ve kahve istiymalinin de fazla kaçıp kaçmadığını araştırmak faydalıdır.

Evelce bazı "tipik" hastalıklar ve ya her hangi mühim ve intanî bir hastalık çekmiş iseniz safra kesesinde taş aramak lâzımdır. Aynı zamanda kırktan sonra kanserin ilk alâmetlerine mukayyet olmak iycap eder. Birçok ahvalde, vaktinde teşhis ve usulü dairesinde tedavi edilmek şartıyle kanserin kabili tedavi olduğu unutulmamalıdır.

Elli yaşında bedenî idmanların azaltılması lâzımdır. Maamafi yaş nisbi bir şeydir; kat'i hudutlarla ayrılamaz. Onun için 45 yaşından sonra fazla yorulmaktan içtinap edilmelidir. Böyle olmakla beraber, golf oyunu, tenis vs. gibi rekabeti istilzam eden bir oyun olmadığı için yaşlılara bilhassa tavsiye olunabilir. Ayni zamanda her gün yürüme de ihmal edilmemelidir.

İstiycali iytiyat haline getirmek, sabahtan geceye kadar dinlenmeden çalışmak sıhhat için muzırdır. Kırktan sonra gece işleri terkedilmeli, akşamları sadece istirahat ve eğlence ile zaman geçirilmelidir. Her sene bir müddet istirahat etmek şarttır.

Biraz da ortayaşlı evlilerle hasbıhal edelim. Şayet iş ve aile gailesine dalıp içtimaî münasebetlerinizi ihmal etmişseniz, bu ihmalinizi telafi ediniz. Artık çocuklarınız büyümüş, hayatınızda refah esbabı artmıştır. Çocuklariyle fazla uğraşmış kadınlar da bu yaştan sonra içtimaî hayatın eğlencelerinde kocalarına refakat etmelidirler. Bu suretle hayatın en çetin bir devrı olan orta yaş selâmetle atlalılmış olur.

50 ile 65 arasındaki devre "müterakkî yaş" dedim. Çünkü hayatlarının en feyizli ve müsmir bir devresinde bulunan bu kimselere "ihtiyar" demek reva değildir. Bizzat ben de bu devrede bulunuyorum; "ihtiyar" tâbirini terkedişimde belki bunun da dahli yok değildir.

Filvakî şunu açıkça iytiraf etmeliyiz ki artık eskisi gibi de "genç" değiliz. Bu yaştan sonra sıhhî rehberliğe her zamandan fazla ihtiyacımız vardır. Hangi noktada zaif, hangi noktada el'an kuvvetli olduğumuzu iyice bilmeli ve gidişimizi ona göre ayar etmeliyiz.

Müterakkî yaştakı kimselerin her gün öğle vaktı bir saat mutlak surette tstirahate ihtiyaçları vardır. Bir saat uyuyun demiyorum, sadece istirahat edin, işlerinizi düşünmeyin, bilhassa işten bahsetmeyin.

İşten *aslâ aslâ* çekilmeyin. Gençler teferrüatla meşğul olsunlar, fakat siz işin başında bulununuz. Aklen ve bedenen faal bir halde iken işten çekilirseniz kuruntuya uğrarsınız.

50 den sonra kan tazyikını, böbreklerin vaz'iyetini yakından takip etmek ve her sene muayene olunmak iycap eder.

50 den sonra sikletin azalması *farzdır.*

Yalnız ne kadar zaiflemek lâzım geldiğini tâyin hususunda şahsî ve ailevî istiydadın çok dahli vardır. Bu hususta müşkilata uğrarsanız aile hekiminize danışınız.

"Halkiyat,, Tetkiklerinden :

Sinop ve Muhitinde Aya Dair Telakkîler (1)

Yazan : MEHMET ŞAKİR

Ay tutulması islamların [güneş tutulması hristiyanların] allaha karşı olan isyanından münbais imiş ; şu kadar ki, husuf hadisesi umumiyetle iki suretle iyzah edilmektedir:

(A): Semada bulunan büyük bir yılan —bu yılan, aynı zamanda aynı bir katili olarak telâkkî edilmektedir — kameri boğup yutmak için ona hücum eder ve bir noktasından dişlerini geçirir, yavâş yavaş muhitten merkeze doğru çöreklenerek ayı tamamiyle ihata eder, tutar.

(B): Kamer, seyri esnasında yüksek bir yokuşa tesadüf eder. O yokuşu çok zahmetle çıkabildiği için yüzünü kaplar, tutar.

Ay tutulduğu zaman halk, ayın ejderha tarafından yutulmak tehlikesine mâruz kaldığına hükmederek minarelerde esselat vermeğe, ezan okumağa başlar, namaz kılınır, kamere karşı silah atılır, evlerde dolu silah varsa herhalde, atılmak suretiyle, boşaltılır. Okuma bilenler ayın çabuk kurtulması, açılması için kurandan «İnna fetahnaleke» veya diğer bir sureyi okurlar. Bilmeyenler de bildikleri dualarla beraber üç

[1] Birinci kısmı "9" ncu sayıdadır.

Âni hava cereyanlarından sakınınız. Zatürrie tehlikelidir.

50 den sonra yemek hususu da nizama sokulmalıdır. Çok yeyip hazım cihazınızı yormayın. Baharlı yemek yemeyin. Hangi yemeklerin tabiatınıza muvafık geldiğini anlamışsınızdır.

Gözlerinizi her sene muayene ettiriniz. Az uyursanız merak etmeyiniz. Mümkünse senede iki defa tâtil yapınız.

Bir az da ihtiyarlıktan bahsedelim. Şayet mes'ut bir ihtiyar olmak isterseniz orta yaşta kendinize bir hayat felsefesi kabul etmeniz iycap eder.

Bu yaşta öğle istirahatlerine ehemmiyeti mahsusa atfedilmeli ve fazla yorgunluktan içtinap olunmalıdır. Sertyemekler yemekten vazgeçilmelidir. 65 ile 80 yaş arasında bir kimsenin bünyesi dinçliğini biraz kaybetmiş bir çocuk bünyesine benzer.

Bu müddet zarfında böbreklere ve kalbe daha fazla iytina edilmek iycap eder. Şayet kan tazyikî artmış ise, buna da ayrıca dikkat edilmelidir; fakat bu hususta merak ve endişeye mahal yoktur. Bu yaşta tavakkî edilecek hastalıklar, zatürrie, böbrek rahatsızlıkları, kalp zâfiyeti ve fazla kan tazyikînden mütevellit rahatsızlıklardır

Seksen den sonra, bundan evelki devre için verdiğim nasihatlara riayet lüzumu bir kat daha fazlalaşır.

İnsanın tabiî ömrü 70 olduğuna nazaren seksen yaşına kadar yaşamış olmak oldukça mühim bir şeydir. Maamafi asrî fennin terakkîsi sayesinde ömrütabiînin yüze doğru yükselmesine çalışılmaktadır.

İhtiyar hastalar alel'ekser ölümden korkmazlar. Hayat yolunda ilerlemek onlarda ölüme karşı bir ünsiyet peyda etmiştir. Ölürken başında bulunduğum insanların istikbale daima ümitle baktıklarına ve beka âlemine telâfi edici bir iymanla bağlandıklarına şahit oldum.

defa «yarap! sen bunu bunaltma, bizi de bunaltma» diyerek münacatta bulunurlar.

Kamerin açılması da gene iki tarzda iyzah olunmaktadır.

(A): Aya doğrü atılan kurşunlar yekdiğerine yardım eder. Bir birinin yardımiyle kuvvet alan bu kurşunlardan biri yılana isabetle yılan, kameri koyverir kaçar, veyahut ölür.

(B): Tutulan ay evvela kıp kırmızıdır, sonra üstüne karaltı gelir, belli olmaz. İşte atılan bu silahlar dolayisiyle ayın üstündeki karaltı gider, fakat kırmızılık kalır. Kızıllık da mütemadiyen okunan ezan ve dualarla tedrici bir surette zail olur, ve dualar müstecap olunca ay da açılırmış.

Kamerin tutulmasını iyzaheden ikinci tarzı telâkkiye göre de, atılan bu silahlar aynı zamanda aya kuvvet vererek bir an evel yokuşu çıkıp düzlüğe ulaşmasına ve şu suretle açılmasına hizmet edermiş.

Halk, ayın «insan» ile sıkı bir alâkasına kanîdir. Onun bunalması, insanların da bunalmasını intaç ettiği şeklinde iyzah olunmaktadır.

Ayın büyüyüp küçülmesi hakkında bir tarzı iyzaha tesadüf edilemedi. Yalnız, yeni bir ayın kaç günlük olduğunu anlamak için gözlere beyaz bir ince bez örtülerek Kamere bakılır ve bezde bir biri içinde kaç adet hilal görülürse ayın o kadar günlük olduğu tâyin edilir.

Yeni ay —bir, iki günlük —görüldüğü zaman evvela «ayı gördüm Allah, amentü billah, aylar mübarek olsun, elhamdülillah» denilir. Müteakîben de mûtat duası okunur. Bu duayı bilmiyenler «üç kulhüvallah, bir elhamdü» surelerini okuyarak o ayın hayırlı geçmesi için münacatta bulunurlar.

Kezalik, yeni ayı gören bir insan yanında veya karşısında bulunan adama bakmıyarak civardaki bir dağa veya toprağa veyahut de suya bakar. Eğer, bunlardan birine bakmadan, doğrudan doğruya yanındaki adama bakacak olursa o ay içinde mezkür şahsın öleceği kanaati mevcuttur.

Saniyen, kamerin muhitinde veya üstünde bulut olup olmadığına dikkat edilir. Bulut mevcut veya ayın sathı bir bulut tabakasiyle örtülü ise o ayın kederli, şayet bulutsuz ise hayırlı gideceğine hükmolunur.

Bununla beraber, yeni ayı görenler toprağa, baktıktan sonra güzel bir kız veya erkek çocuğuna ve yahut da altına bakarlar. Bu son bakış, aynı zamanda müteaddit defalar tecrübe ve uğur addedilmiş bir noktainazarla da alâkadardır. Meselâ yeni maharrem ayını ilk gören ve uğrunuda defatla sınamış olan bir insan, evvelki aylarda güzel bir kız çocuğüna bakmışsa bu ve müteakîp aylarda da daima kız çocuğuna bakar veya bakmağa çalışır. Bu âdet, altına veya bir erkek çocuğuna kakmak şekillerinde biriyle de iyzaholunur. Yâni, bu hususta erkek çocuğu veya altin uğur addedilmiş ise yalnız bunlardan birine bakmakla iktifa edilir.

Bunlardan mâda yeni ay görenler yeşil bir renge bakar murat, ekmeğe bakar kısmet dilerler.

Kamerden bâzı tefeüllerde de bulunulur. Bunlar da, muharebe esnasında ay tutulursa harbin şiddet kespedeceğine, ayın yakınında yıldız bulunursa yangın olacağına, hilal halindeki ayın uçları yukarı doğru olursa o ayın kurak ve aşağıya olursa yağmurlu gideceğine, ay harmanlanırsa (ayağılı) havanın bozacağına hükmolunur.

Bir meyva ağacı aşılanırken, ayın ikisinde, üçünde, beşinde aşılanırsa meyvanın okadar sene sonra vereceği kanaati mevcuttur. Bununla beraber, mercimek, fasulye ve nohut gibi hububat ayın ikisinde ekilirse alınan mahsul ateşte geç pişermiş.

Bunlardan mâda halk arasında kamere müteallik bir takım darbımesel ve tâbirat da vardır. Binaenaleyh bunlardan bir kaçının zikriyle makalemize nihayet veriyoruz.

(1) «Ay ışığında ceviz dokunmaz», «Kırk yılda bir hırsızlığa çıktık onda da ay akşamdan doğdu», «Ay doğuşundan, insan yurüyişünden bellidir», «Ayı gördük yıldıza eyvallahımız yok», «Aya ya doğ ya doğayım der», «Ayı gördünse bayram et».

(2) Ay parçası, ayağılı, aydede, ayışığı, aykaranlığı, yeniay, eskiay, yarımay, kalınay, bütünay, aybastı, aydaşık «çocuklarda aybastı neticesi hasıl olan zâf ve tağayyürübedeni», ayyüzlü, ayhali, aybaşı, aydulunmak, dulunay, üçaylar, dokuzay ongün.

Mark Twain

Hellen Keller bu büyük mizah muharriri hakkındaki intibalarını anlatıyor

Hellen Kellerin hem kör hem sağır doğmuş bir âlim ve muharrir kadın olduğunu kari'lerimiz biliyorlar

Mark Twain ortaya daha mükemmel bir eser koyamamaktan mütevellit teessüfünü söylediği zaman:

— Niçin böyle söylüyorsunuz, Mr. Clemens! dedim (Mark Twainin hakîykî ismi Clemenstir). İsminiz daha şimdiden Amerika tarihinin en parlak isimleri arasına karıştı. Bernard Shaw eserlerinizi «Voltaire»in asarına kîyas ediyor; Kipling size «Amerikanın Cervantesi» diyor!

O cevap verdi:

— Ah Helen, senin bal gibi tatlı bir dilin var; fakat anlamıyorsun. Ben halkı eğlendirmekten başka bir şey yapmadım. Onların kahkahası beni suyun yüzünde tuttu...

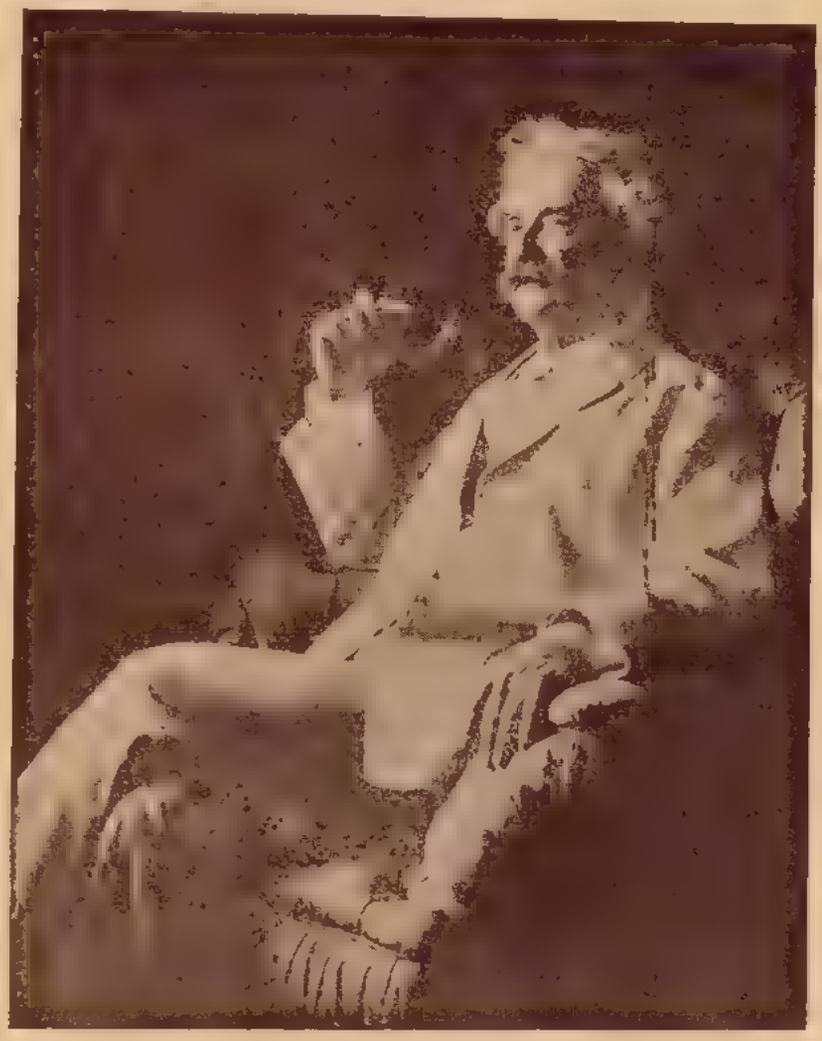

Mensup oldukları milletin edebiyat tarihine mal edilmiş bazı muharrirler vardır. Bügün Amerikalıları düşündüğümüz zaman, hatırımıza onlar gelir. Onlar sanki içinde yaşadıkları devri kendi şahıslarında toplamışlardır. İşte Mark Twain de bunlardan biridir.

İÇİNDE YAŞADIĞIM DÜNYA ismindeki eserimi okuduktan sonra Mark Twain beni birkaç gün için Stormfieldteki köşküne dâvet etmişti. Hatırımda kaldığına göre Şubat içinde idi. Stasyona arabasını göndermişti. Tepenin tam zirvesinde bulunan köşke yaklaştığımız zaman Mr. Clemensin bizi üstü örtülü balkonda beklemekte olduğunu haber verdiler.

... Köşkte bize tahsis edilen odalar kendi dairesine bitişikti. Şöminenin üzerinde, bir şamdana asılmış bir kart görülüyordu. Bu kartta, evdeki kîymetli eşyanın nerede bulunduğu hırsızlara îyzah ediliyordu. Son zamanlarda eve hırsız girmişti. Mr. Clemens bunun, hırsızlar tarafından rahatsız edilmemek için alınmış bir ihtiyat tedbiri olduğunu söyledi!

Mark Twain evinde misafirlerini konuşma külfet ve mecburiyetinden azade kılmıştır. Evinde daima kendi konuşur ve misafirlerini eğlendirir. Ancak kendi de birine misafir gidince o yolda muamele görmek ister.

Yemekten sonra sıcak ocağın etrafına toplanmıştık; Mr. Clemens arkasını ocağa çevirmiş, bizimle konuşuyordu. Mark Twain bana daima Missisipi nehrini hatırlatır, o sanki Amerikanın mücessem

Bir Nezleyi İyi Etmek İçin

MARK TWAIN den *Nakleden : CELALETTİN EKREM*

«Virginie» de «Beyaz-Ev» yanınca ocağımı, saadetimi, sıhhatımı ve bavulumu kaybettim. İlk iki şeyin zıyaı o kadar ehemmiyetli değildi; fakat sıhhatını ve bavulunu kaybetmek talîsizliğin katmerlisidir.

Yangın günü, bir şeyler yapmak için çırpınıp terlerken yakaladığım bir nezle ile sıhhatım muhtel oldu. İlk aksırdığım zaman, bir dost ayaklarımı sıcak su banyosuna koymamı ve yatağa yatmamı tavsiye etti.

Bir az sonra diğer bir dost yataktan kalkıp soğuk duş yapmamı sağlık verdi. Onun da dediğini yaptım. Lâkin üçüncü bir dost en iyi taktiğin «nezleye karşı iyice beslenmek ve hummayı perhizle geçiştirmek» olduğunu têmin etti. Bunun üzerine mükellef bir tarzda tıka basa karnımı doyurdum ve bir müddet, hararete karşı perhiz tutmak üzere yatağa girdim. Şunu da söylemeliyim ki karnımı tıka basa doyurmak için henüz o gün açılmış bir lokanta sahibi, hürmetkâr bir sükût içinde, nezleye karşı nasıl tıkındığıma baktı. Sonra, «Virginie» nin insanları çokluk nezleye tutulur mu? diye sordu. Kendisine: «evet» diye cevap verdim... Bunun üzerine çıktı ve dükkânı kapadı.

Vazıhaneme giderken yolda çocukluk arkadaşlarımdan bir dostuma daha tesadüf ettim. Bir nezleyi tedavi etmenin en iyi tarzı şöyle bir yarım litre kadar ılık ve tuzlu su içmek olduğunu söyledi. Derhal tecrübesini yaptım. Netice şayanı hayret çıktı. Öyle sandım ki... ruhum ebediyete kavuşacak! Şayet başka defa her hangi bir nezleye tutulursam ve ilâç olarak bir zelzele yahut yarım litre ılık ve tuzlu sudan başka ilâç olmasa zelzeleyi kabulden kat'iyen çekinmem.

***

timsalidir. Muazzam Missisipi sanki onun nutkundan, fikirlerinin gölgesiz, beyaz kumsalından akar, akar... Sesi sanki o nehir gibi: «Neden acele etmeli? der. Ebediyat uzundur; umman bizi bekliyebilir.»

Akşama doğru beraber dışarı çıkıp uzun bir gezinti yaptık. Onunla birlikte gezmek bir saadetti. Elinden tutarak yürüyordum; tesadüf ettiğimiz her şayanı dikkat şeyi gösterip ona dair hoş bir fikir dermeyan ediyordu. Bir aralık:

— Arzın kitabı ne şayanıhayret bir şeydir, dedi. Keşke vaktim olsaydı da onu okuyabilseydim. Şayet gençliğimde başlamış olsaydım, şimdi belki de birinci faslını bitirmiş olurdum. Fakat bundan sonra artık hiç bir şey yapmak imkânı yok!

Mr. Clemens gibi bir dostum olmak benim için fevkalâde bir şeydi. Beşerî işlere dair kendisiyle bir çok kereler yaptığımız hasbıhalleri hatırlıyorum. O, bir çok kimseler gibi, fikirlerimin kıymetsiz olduğunu bana asla hissettirmedi. O, gözlerimiz ve kulaklarımızla düşünmediğimizi biliyordu; biliyordu ki havasımız düşünme kabiliyetimizin ölçüsü olamaz. Bana, daima söz söylemeğe selahiyettar bir insan gibi muamele etti. İşte Mark Twaini bunun için severdim.

Onnn bende bıraktığı en kuvvetli intiba, elem intibaıdır. Elimle herne zaman yüzüne dokundu isem, çehresinde hazin bir ifade okudum; hatta tohaf bir hikâye anlattığı zaman bile... Tebessûm ettiği vakît, yüzü ile değil, ruhu ile gülümserdi. Tebessüm onda bir çehre hareketi değil, ruh hareketi idi. Sesi hakîkaten harikulâde idi. Sesini, mânanın en ince nüktelerini ifade edecek surette ayar etmesini bilirdi; o kadar iyi konuşuyordu ki, *dudaklarına parmaklarımla temas etmek* suretiyle bütün söylediklerini anlıyordum. (Hellen Keller karşısındakini bu tarzda da dinliyebilir). Ah, yavaş, yumuşak nutkunun, dinliyen parmakla oynayışı, ne tatlı, ne müessirdi!.: Sözleri parmaklarımın arasında acaîp, sevimli şekiller alıyordu. Bizzat kendi elleri de heyecan tâsiriyle şayanı hayret surette hareket edip şekilden şekle giriyordu.

Hayatın sitemine oğradığımı söyliyenler olmuştur; bir çok beşerî zevklerden mahrum olduğum için kendi kendime hayattan şikâyet ettiğim zamanlar olmuştur; fakat Mark Twainin bana ihsan etmiş olduğu dostluk hazinesini hatırladıkça, hayata karşı olan sitemlerimi derhal geri alırım. Çok şeyden mahrum kalmışsam, buna mukabil çok şeye nail olmuşum. Onun için bazı sevgili dostların hatırası kalbimde yaşadıkça, hayat için «iyidir» diyebiliceğim.

Mizah onun sathında idi; fakat tabiatının içinde hakîkat, ahenk ve güzellik ihtirası vardı. Bir gün güzellikten bahs edilirken:

— Evet, güzellik... dedi. Güzellik ruhta öyle bir tohumdur ki paydar çiçekler açar.

Midemdeki fırtına sahnesi yatıştıktan sonra, — hekimlerin oldukca nadir bulunduğu «FarWest» ovalarından gelen bir hanıma raslayıncaya kadar— boyuna mendil tedarik edip eskitmekte devam ettim. Bu hanım zararsız hastalıkları tedavi sanatında, tabiatiyle, büyük bir meharet kazanmıştı. Hatta şayanıdikkat bir tecrübesi de olmalıydı; zîra ferah ferah yüz elli yaşında vardı sanırım. Bana melas, kezzap, terebentin ve diğer ilâçlardan yapılmış bir şurup hazırladı; ve her çeyrek saatte bir bardak içmemi tenbih etti.

Ancak bir bardak içebildim! Fakat bu, bütün ahlak prensiplerimi elimden almağa ve tabiatımdaki en sûfli sevkitabiilerin uyanmasına kâfi geldi. Bu içkinin habis tesiri altında bir mezar soyguncusu olabilirdim.

İki gün sonra, tesirikat'isi olan yeni ilâçlar denedim ki bunun da neticesi nezlemin burnumdan göğsüme enmesi oldu. Fasılasız öksürmeğe başladım; ve sesim sıfırın altına düştü! Bir lamba şişesinden çıkan kalın bir sesle konuşmağa başladım. Hâlim berbatlaştı. Katıksız «cin» [1] tavsiye ettiler: içtim. Sonra melasla karıştırılmış cin, dediler: onu da aldım. Daha sonra soğanla cin: Artık bir aladoğan gibi nefes alıyordum!

* * *

Bunun üzerine düşündüm ki seyahat iyi olacak. Arkadaşım ve aziz ahbabım «Wilson»la beraber «Bigler» gölüne gittim. Orada tanırımıngünü avlandık, balık tuttuk ve dansettik. Geceleri nezlemi tedavi ediyordum.

Islak çarşaf salık verdiler. O vakta kadar hiç bir ilâcı reddetmediğim için, ıslak çarşaf hakkında hiç bir fikrim olmamakla beraber onu da denemeğe karar verdim.

Gece yarısına doğru bana ıslak bir çarşaf hazırladılar. Dışarda don vardı. Sırtımı ve göğsümü soydular; büyük bir yatak çarşafını buzlu suya sokup ıslattılar, ve beni bu çarşafa güzelce sardılar.

Ah! ne gaddar bir tecrübe! İliklerime kadar dondum, ve kalbim çarpıntısını kesti. Ömrümün son saatini yaşıyorum sandım.

Sakın kendinize «ıslak çarşaf» yaptırmayınız! Kat'iyen! Bu ne kadar nahoş bir şeydir bilir misiniz! Hani insan tanıdıklarından bir Hanımfendiye raslar da, kadın yalnız kendisince mâlûm sebeplerden dolayı size bakar da görmez yahut görür de tanımaz: Bu nasıl nahoş sa ıslak çarşaf ta hemen bunun kadar nahoştur!

Gelelim ıslak çarşafımıza,... bu tecrübe hiç bir netice vermedi. Merhametli bir kadın göğsüne hardal lapası koymamı teklif etti. Eminim ki genç dostum *Wilson*un hatası olmasaydı bu lapa beni iyi edecekti.

O akşam, yatarken hardal lapasını —lapa da kocaman bir şeydi, hiç değilse elli santimetre murabbaı— iycabında kolayca alınabilecek şekilde yerleştirdim. Maalesef genç *Wilson* geceleyin acıktı ve lapayı yedi!

Ömrümde bu genç deli kadar iştahlısına, oburuna rasgelmedim. Eminim ki yenecek ve sıhhatlı bir şey olsam bu aslan beni de yutardı.

Bigler gölünde bir hafta kaldıktan sonra *Steamboat Springs*e gittim: Orada buharlı banyolardan maada tasavvur edilebilecek en müthiş ilâçları tattım.

Şayet «Virginie»ye dönmek mecburiyetinde olmasaydım hiç şüphesiz o ilâçlar beni iyi edecekti. «Virginie» de her gün yuttuğum çeşit çeşit ilâçlara rağmen budalaca ihtiyatsızlıklar yüzünden hâlim gittikçe vahamet peyda ediyordu. Nihayet *San—Françisko* ya gitmeğe karar verdim. İlk günü «Lick House» dan bir Hanım yirmi dört saatta bir litre viski içmemi tavsiye etti; bir başka dost da ayni rejimi ileri sürdü. Her biri birer litre almamı tavsiye etmişlerdi; bu ise cem'an yekûn günde iki litre ediyordu....

Günde iki litreyi içtim ve halâ da yaşıyorum.

İşte ben de, sırf insaniyetkârane bir maksatla, ayni hastalığa tutulan betbahtlara yukardan beri uzun uzadiye iyzah ettiğim tedaviyi arz ediyorum. Bir defa denesinler!... Şayet iyi olmazlarsa, bu tedavinin onlara yapacağı en fena şey, nihayet kendilerini öldürmek olacaktır!

[1] Bir nevi sert İngiliz içkisi.

Tom Şoyer ve Polli Teyze

MARK TWAIN den

— Tom!

Cevap yok.

— Tom Soyer!

Cevap yok.

— Nereye saklandı? Hele bak şuna, meydana çıkacak mısın, çapkın?

Bu sözleri söyliyen ihtiyar kadın gözlüklerini indirdi, üzerinden baktı; sonra kaldırdı, ve altından baktı. Tom çelebi gibi cüssesi küçük bir nesneyi keşfetmek için gözlüklerini başka türlü kullandığı vaki' olmazdı. O sabah kadın bayramlık gözlüklerini takmıştı, onların çerçevesi kendisine meşru' bir gurur veriyordu, fakat camları, iki tencere kapağı kadar görüşüne rahatsızlık veriyordu. Bu faidesi meşkûk ruyet aletinin sahibesi, bir müddet tereddütlü durdu, oda eşyasının işitebilecekleri kadar yüksek sesle ve fazla kızmıyarak tekrar etti:

— Eğer bir elime geçersen, ben.....

Cümlesini bitirmedi. Eğilmis bulunuyordu ve yatağın altına öyle dehşetli süpürge savuruyordu ki her vuruşuna kuvvet vermek için bir kerre nefes alması lâzım geliyordu. Yazık ki, kediyi ürkütmekten başka elinden bir şey gelmedi.

— Her halde, onun buraya girdiğini gördüm, sanıyordum, hay! haylaz, diye mırıldandı.

Kadın süpürgeyi bir köşeye dayayarak, açık kapının eşiğine doğru yürüdü, oradan, bahçeyi teşkil eden yabani otlarla domates yastıklarına baktı.

Tom yok.

Ellerini boru gibi yaparak, uzaktan işittirecek gibi, bir çok kerreler yeniden bağırdı:

— Hey, Tom!

Üçüncü çağırışta, ihtiyar kadının arkasından hafif bir gürültü oldu; on yaşlarında kadar uyanık yüzlü bir genç oğlan çocuğu, eteğinden tutmak için çalışırken, kadın tam zamanında arkaya döndü, onu kaçarken yakaladı.

— Ah! bu odayı aklıma getirmelidim, diye bağırdı. Orada ne yapıyordun, Tom?

— Hiç.

Hiç mi? Bak ağzına.

— Ağzıma bakamam ki.

— Öyle ise ellerine bak. Bu bulaşıklık ne?

— Bilmem, teyze.

— Ya! Sahimi! bir daha reçellerime dokunursan sana ne yapacağımı bilirsin. Buraya gel.

Bir kamış baston havaya kalkmış duruyordu. Tehlike muhakkaktı.

— Ay! Teyze arkana bak! Bu böcekler ısırır mı?

İhtiyar kadın ısırılmak tehlikesine karşı korunmak için eteklerini toplıyarak hemen arkaya döndü. Mücrim sıvışmak için, bu değişiklikten istifade etti; bahçenin çeveresini saran tahta duvarı aştı, ve teyzesi zarar veremeyen kamış bastonu havada sallarken, o gözden kayboldu. İhtiyar kadın kendi kendine:

— Her gün aynı hikâye, dedi. Her gün bana bu biçim oyunlar yaptığı halde yine aldanmalı mıydım? Yalnız oyunlarına değişiklik vermeğe dikkat eder; insan ne olacağını hiç kestiremez. Bir de, yakasını kurtara-

mazsa, beni güldürecek bir iş yapar, o zaman güzelce bir dayak atmağa imkân kalmaz. Vazifemi iyi yapmıyorum, bunu hissediyorum. Kitabımukkaddesin hakkı var: Kim iyi severse tam ceza eder. Onu şımartarak kendisine iyi etmiyorum, bu mahakkak; fakat o benim merhum kız kardeşimin oğludur, ve ekseriya cesaretimi kaybediyorum. Ne vakît kabahatini affetsem, vicdanım beni muahaza eder, ve ne vakît ona ceza etsem ihtiyar yüreğimden kan akar. İşte bugün de öğleden sonra mektepten kaçacak, ve ben de yarın onu evde kapamağa mecburum. Arkadaşları izinli iken onu bir Cumartesi çalışmağa mecbur etmek güce gidiyor; fakat her şeyden ziyade çalışmadan nefret ediyor; ve bundan istifade edeceğini ümit etmeli. Ne yazık ki küçük kardeşi Side daha ziyade benzememiş. İşte bana hiç üzüntü vermiyen bir çocuk!

Filhakiyka, Tom, mektepten kaçtı ve çok eğlendi. Eve döndüğü vakît, zenci çocuğu Cime, odunları testerelemekte ve akşam yemeğini pişirmek için kütükleri yarmakta yardım edecek kadar zaman vardi.

Hiç olmazsa Cim işin dörtte üçünü bitirirken, yaptığı işleri Cime hikâye etmek için oldukça erken geldi. Methiyesini işitmiş olduğumuz Sidney işteki hissesini bitirmiş, büyük bir kısım odunları içeri koymuş bulunuyordu. Bu çok sakin bir çocuktu. İki yetim birbirine benzemiyordu; bunun da sebebi dul Madam Soyerin, Tom doğduktan bir sene sonra tekrar kocaya varmayı münasip görmüş olmasından dolayı, onların süphesiz yarı kardeş olmalarından idi.

Tom akşam yemeğini iştaha ile yiyerek, fırsat düştükçe ceplerine şekerleri doldururken, Polli teyze kendisine, her birinde bir tuzak saklı olan bir sürü sualler soruyordu. Kadın bir çok saf yürekli adamlar gibi, kendisinde birinci derecede diplomat mahareti olduğunu sanırdı; ve en açık şaşırtmalar kendisine birer desise harıkaları gibi görünürdü.

Diplomat sordu:

— Tom, bu gün mektepte sıcak oldu mu?

— Evet teyze.

— Çok sıcak, öylemi?

— Dünkü kadar sıcak değildi, teyze.

— Suya girmek arzulamadın mı, Tom?

Tom bir az korktuğunu hissetti. Polli teyzenin yüzünden bir şey anlamak istedi; fakat muhakkak bildiğine dair yüzünde bir şey okuyamadı ve:

— Elbette suya girmeği çok arzuladım! cevabiyle iktifa etti.

İhtiyar kadın elini uzattı ve Tomun gömleğini yokladı:

— Her halde şimdi hararetin pek çok değil.

Kadın manevrasındaki maksadı kimseye farkettirmeden çamaşırın kup kuru olduğunu keşfetmiş olduğundan dolayı magrur oldu. Rüzgârın ne taraftan esmekte olduğunu gören Tom, yeni bir hücumdan kendisini korumağa müsaraat etti:

— Bâzıları da tulumbanın altında başlarını yıkamakla eğlendiler. Saçlarım hâla bir az ıslak. bak.

Polli teyze hakîykati anlamak icin bu vasıtayı düsünmemiş olmasından dolayi üzüldü, birdenbire kendisine başka bir ilham vâkî' oldu.

— Tom, yalnız başını ışlatmış olduğundan gömleğinin yakasını sökmeğe lüzum kalmadı değil mi? diye sordu.

Tomun yüzü yeniden sakinleşti. Ceketini açtı. Yaka gömleğe kuvvetli surette dikilmişti.

— İyi, iyi, mektepten kaçtın diye düşünüyordum.

Devamı 877 inci sahifede

Bir Tebdilihava

W. K. Maxwell den

Nakleden: M. KEMAL

Harold Bailey muazzam Brighton otelinde akşam yemeğini yerken elyevm insanların ne şayanhayret bir sür'at ve sühuletle muhit değiştirebildiklerini düşünüyordu. Daha birkaç saat evel Londradaki evinin sakin bir odasında, dizlerinde battaniye, sedirin üstüne uzanmış yatıyor, doktor pencerenin önünde ayakta bahçedeki sarı salkımlara bakıyor, zevcesi Alice yanıbaşında diz çökmüş elinden tutarak onu bu seyahate iknaa çalışıyordu.

Halbuki şimdi burada, evinden elli mil uzakta, muntazam akşam kıyafetiyle otelin salonunda göz kamaştırıcı elektrik ziyaları, yaldızlı aynalar, kalınlı inceli muhavere sesleri, cazbant, şık tuvaletler, cazip çıplak enseler, kollar, omuzlar ve güzel çehrelerle muhat bir ziynet ve ihtişam içinde masasında en muntahap yemekleri yemekle meşguldu. Bu ne büyük değişimdi!

***

Cumartesi akşamı olduğu için otel hıncahınç dolu idi. Saat dokuzu geçtiği halde yemek salonuna gelenlerin henüz arkası kesilmemişti. Harold her yeni geleni alâka ile seyrediyor, her şey onu eğlendiriyordu. Bu değişim onu âdeta iyileştirmişti. Zevcesiyle doktorun onu böyle bir tebdilihavaya göndermekte ne kadar haklı olduklarını şimdi takdir ediyordu.

O, otuz beş yaşlarında yakışıklı ve halûk bir adamdı. Fakat son günlerde geçirdiği enfluanzadan sıhhatı sarsılmış, sinirleri bozulmuştu. Hastalığında karısının gösterdiği şefkat ve nüvazişleri hatırlıyor, rikkatinden gözleri yaşarıyordu.

Doktora:

— Mademki lüzum gösteriyorsunuz, üç gün için Brightona kadar giderim!

dediği zaman karısı:

— Hayır, olmaz, hiç olmazsa mutlaka on gün kalmalısın!

demişti.

Karısı onun bu seyahatten, yalnız giderse, daha iyi istifade edeceğini düşünmüş, maişetleri kendisinin de birlikte gitmesine müsait olduğu halde kocasının ısrarlarına mukavemet göstermişti.

Filhakîka Harold burada hiç kimseyle, hattâ en yakından sevdikleriyle de konuşmak mecburiyetinden âzade, yalnız başına kalmakta nihayetsiz bir rahat hissediyordu.

***

Yemekten sonra garson kahvesini getirdi. Bir diğeri de muhtelif şekil ve renkte likör şişeleriyle gelerek:

— Şartröz, benediktin, kümel, kuvantro, granmarnie, krem de mant, brandi,

diye saydı.

Harold:

— Teşekkür ederim, likör istemem! dedi.

Fakat bu aralık garson ötede yuvarlak masada oturanlara dalmış olduğu için onun cevabını işitmiyerek gene tekrar ediyordu:

— Kuvantro, benediktin, şartröz..

Harold naçar:

— Brandi! dedi.

Kahvesini yudum yudum içerken şimdi o da yuvarlak masadaki neş'eli grupu tetkike başlamıştı.

Nazarı oradaki genç kızlardan bir tanesine takıldı. Bu, uzunca burunlu, geniş ağızlı, ince kaşlı, simsiyah saçlı ve başını bir kurdeleyle sarmış işvebaz bir kızdı. Ona Jeanne diye hitap ediyorlardı. Acaba fransız mıydı? Fakat İngilizceyi okadar güzel söyliyordu ki!. Maamafih o şataret, o ateş, o canlılık ancak bir Fransızda olabilirdi. Genç kız onun mustırrane baktığını anlayınca Harold başını başka tarafa çevirdi ve kendinde bir köylü utangaçlığı hissederek kalktı.

***

Vestiyerden paltosiyle şapkasını aldı, otelden çıktı. Dışarda latif bir mayıs mehtabı vardı. Teneffüs ettiği deniz havası ciğerlerine hayat veriyordu. Bambaşka bir adam olmuştu. Biraz dolaştıktan sonra kış bahçesinden gelen muzika sesine doğru yürüdü ve bahçenin kapısında durarak içerde dans edenleri seyre başladı.

Demin yemekte gördüğü kız da dans edenlerin arasında idi. Kızın arkadaşları kapının önünde grup halinde durmuşlardı. Birden bire bunlardan biri Harolda doğru ilerliyerek elini sıktı. Bu, Thomson namında bir ahbabıydi; onunla birkaç defa golf oynamışlardı. Harold bu tesadüften çok memnun oldu; biraz evvelki o sükûnete mutlak ihtiyacını artık hissetmiyordu. Thomson onu arkadaşlarına takdim etmiş, şimdi oda o neş'eli kafilenin arasına karışmıştı.

Bahçeden sonra hep beraber otelin hususî bir salonuna çıktılar. İçki, piyano, şarkı, dans. Herkes şataret içinde yüzüyordu. Belli ki bunlar ancak zevk için yaşayan zengin, gailesiz insanlardı.

Harold kendi kendine düşünüyordu:

«İşte bir tarzıhayat ki şimdiye kadar tecrübe etmemiştim. On gün böyle milyonerler gibi yaşamak çok eğlenceli bir şey olacak!»

***

Başı kordeleli kız:

— Evet, yemek yerken bana dikkatlı dikkatlı baktığınızın farkına vardım!

diyordu.

Harold kızı balkona çıkarmış, orada mehtaba karşı baş başa konuşuyorlardı. İçerde salonda gürültü, cigara dumanı berdevamdı. Biraralık cesaret edip kızı öptü. Kız buna hiç ehemmiyet vermemişti; fakat bu puse Harold için büyük bir hadise idi. Eğer karısı bundan haberdar olsa ne derdi? Hayır, o bunu asla duymamalıydi....

Yatmak için herkes odalarına çekilirken Harold asansörün kapısında:

— Geceniz hayrolsun, miss Jeanne! Sizi yarın görebilecek miyim?

diye sordu. Kız gülerek:

— Eğer yarına kadar sağ kalırsam, dedi ve sonra ilâve etti:

— Güzel rüyalar görünüz!

***

Harold bütün gece onu sayıklamıştı. Ertesi sabah kahve altısını ettikten sonra otelin holünde beklemeğe başladı. Saat ancak on birde iptida Thomson göründü; elinde paltolar ve diz örtüleriyle, otelin kapısındaki otomobillere doğru acele acele gidiyordu. Harold biraz sonra merdivenlerden kızın da indiğini görünce mütebessimane ilerledi; fakat kız onu

tanıyamamıştı ve bunu câli yapmıyordu.. Acaba esvap değiştirmiş olduğu için mi tanıyamamıştı!

Harold kendisini hatırlatmağa mecbur oldu.

Kız:

— Evet, şimdi tanıdım! dün akşam bizimle beraberdiniz, değil mi?

dedi ve sonra telaşla:

— Afedersiniz, geç kaldık.. uzun bir otomobil gezmesi yapacağız..

diyerek arkadaşlarının yanına koştu.

***

Harold onların üç büyük otomobil ile hareketlerinden sonra bütün neş'esini kaybetmisti. Yürümek ihtiyaciyle otelden çıktı. Akşamki hareketinden nihayetsiz bir nedamet duyuyordu. Keşke böyle bir şey yapmasaydı! Eğer karısı başka bir erkekle öpüşmüş olsaydı bu kendisinin hoşuna gider miydi? Bu mülahaza kanını tutuşturdu. Hem yürüyor, hem de izdivaç rabıtasının ne mukaddes bir şey olması lâzım geleceğini muhakeme ediyordu. Evet, izdivaç hayatında daimî bir sadakat şarttı. Yalnız sadakat değil, dürüst olmak da lâzımdı. Bir pusula ibresi nasıl daima kutup noktasını gösterirse bir zevç de zevcesine öyle daimî bir sadakat göstermeliydi. Akşamki hadisede kendisini baştan çıkarılmış vaziyetinde de telakki edemezdi; çünkü bu takdirde aynı mâzereti karısı için de kabul etmesi iktiza ederdi. Şüphesiz kadınlar da erkekler kadar hislerine mağlup olabilirlerdi. Acaba karısı ona karşı böyle bir şey yapıyor miydi? Hayır, bu olamazdı! Bunun tasavvuru bile onu çıldırtıyordu... Maamafi niçin karısı da şimdiye kadar böyle bir vaziyete mâruz kalmış olmıyacaktı? Hem o, kendisinden çok daha genç ve güzeldi. Hattâ biraz uzaktan tıpkı küçük kız kardeşi gibi görünüyordu. Baldızını hatırlayınca fikri başka bir cereyan tâkîbine başladı. Baldızı Gladysi sevmezdi. Ondan zaten hiç bir zaman hoşlanmamıştı; fakat karısının hatırı için onu zahiren seviyor görünüyordu. Gladys fındıkçı bir kızdı. Vakıa akşam tanıdığı kızlar derecesinde açık saçık değildi; saman altından su yürüten takımdandı. Her erkeğin mülazemetine, hattâ evli erkeklere karşı bile, müsaadekâr davranırdı. Gladysin nazarında izdivaç gülünç bir rabıtadan ibaretti. O, doğru yolda giden bir kadını da baştan çıkarabilecek hilkatte bir kızdı... Ve şimdi düşündükçe onun kendi yanlarına gelip beraber otürmağa başladığından beri karısında bazı tebeddüller peyda olduğunu farkediyordu.

Birdenbire bacaklarında dermansızlık hisederek güneşten sımsıcak kesilmiş bir peykenin üstüne çöktü. Fikri perişan bir halde idi. İçinde şüphe uyanmıştı. Bu bedbin düşünceleri atmak için kendini sarstı. Hayır, karısı o türlü kadınlardan olamazdı. Bir kadın yedi senelik izdivaç hayatından sonra kocasına hiyanet edemezdi...

Fakat ya ediyorsa?

Mendili ile alnını sildi, sonra ayağa kalkarak göğsünü gerdi ve böyle mânasız şeyler düşündüğü için kendine güldü.

***

Maamafi. bütün azmine rağmen, fikri işliyordu... Kocalar aldatıldıklarını her kesten sonra duymazlar miydi? Erkek dostlarına karşı körü körüne iytimat göstermek iytiyadında değiller miydi?

Şimdi tekrar yürürken bunları düşünüyor ve karısını baştan çıkarması muhtemel olan ahbaplarına hayalen birer birer resmigeçit yaptırıyordu. Sıra, yakın zamanlarda evlerine sık sık uğrayan Cecil Williamsa geldiği zaman duraladı. Karısiyle baldızı ona kısaca Cis diye hitap ediyorlar, onunla beraber dansa, tiyatroya gidiyorlardı. Hattâ bir defa da sıcak bir ilk bahar günü bir nehir gezmesi yapmışlardı. Harold bu gencin matruş çehresini, parlak beyaz dişlerini, arkaya doğru taranmış siyah saçlarını, parlak kurdeleli şapkasını hatırlıyordu. Beyni öyle bir buhrana tutulmuştu ki, bu gencin konuşurken kullandığı kelimeler bile gözünün önünde dansetmeğe başlamıştı..

Sonra birden bire karısının bu tebdiliheva için ettiği ısrarları, burada mutlaka on gün

Devamı 879 uncu sahifede

HİNT EDE

"Veda" lar.— Buda edebiyatı.— Büyük destanî manzumeler.— Bunları takîp eden pek muhtelif, kısa manzumeler.— Dramatik edebiyat.— Ahlâkî edebiyat.

EMİLE FAGUET (EMİL FAGE) den *Nakleden: KÂMRAN ŞERİF*

Sanskrit dili konuşan eski Hintlilerin çok eski bir edebiyatı vardır; bu edebiyatın başı, belki Miylâttan evel on beşinci asra kadar yükselir. Her millet gibi Hintlilerde de edebiyat mukaddes ve dinle sıkısıkıya alâkadardı. İlk mukaddes edebî kitaplar «Veda»lardır. Bu kitaplar o devirde halkın taptığı mâbutlardan bahisle onları tebcil ederlerdi. Mâbutlar şunlardı: Ateş ilâhı Agni. Bu mâbut, aile ocağı ateşini, semavî ateşi (yâni güneşi), bulut ateşini (yâni yıldırımı) temsil ederdi. Havayınesimî ilâhı olan İndra ki Yunanlıların Zeusüne bedeldi. Ay, Soma ismindeki ilâhtı. Kubbeisemanın geceki halini temsil eden Varuna iyileri mükâfatlandırır, fenaları da cezaya çarpardı. Daha bunlar gibi bir çok mâbutlar vardı.

«Veda»larda üslup mütemadiyen şairane ve mecazlı olarak devam edip gider; üslup âdeta mütemadi bir mecaz ve istiare silsilesidir.

Budha

Budhizm, Budha (âlim) unvanı ile yadedilen Sakiamuni tarafından Miylâttan 550 sene evel Hindistanda neşir ve tâmim edilmiş, Hıristiyanlığa benzer, felsefî bir dindir. Bundan yepyeni bir edebiyat doğmuştur. Budhizm, din karşısında her sınıf halkın müsavi olduğunu söyler, ruhun bir cisme intikalini (metempsychose), fikaraperverliği, her türlü ihtiras ve arzu ferağatı tâlim eder. Bu ferağatın gayesi, mutlaka sükûna (nirvana)ya erişmektir. Budhizmin ilham ettiği edebiyat, bidayette hikemî olmuştur; bu iytibarla Fisagoru hatırlatır; aynı zamanda İncil gibi bir takım ahlakî kıssaları ihtiva eder. Bu edebiyat bil'ahare büyük, hattâ muazzam bir takım dastanî şiirler vermeğe çalışmıştır.

Bunların en meşhurları *Mahabharata* ve *Ramayana* dır.

Muhabharata

Mahabharata yâni (Harataların büyük hikâyesi) bir efsane veyahut manzum bir romandır; arada bir ahlâkî mutalâalar, mevzu ile müphem surette alâkadar menkîbeler, nutuklar, dualar v. s. görülür: Rakîk bir hassasiyet, muessir bir şefkat ve muhabbet, hasılı Homerin Hektorla Andromakın vedaına kıyas edilebilir insanî bir güzellik arzeden hoş parçaları vardır; itnaplar, yeknesaklıklar içinde, kuvvetli ve pek taşkın bir muhayyile mevcuttur.

Ramayana — ki müellifi olan Valmikinin ismi bize kadar gelmiştir — daha vâsi ve daha az mütecanis bir manzumedir. Eserin bâzı kısımları vardır ki okuyamayız; buna mukabil bâzı kısımları da vardır ki, destanî şiirin en azametli ve heyecanlı nümunelerine kıyas edilebilir: *Mahabharata* nın mevzuu, asıl esasına irca edilecek olursa, pek basittir: eser Prens Ramanın hikâyesidir. Taç ve tahtından edilen Prens Rama, karısı Sitanın, korkunç ve müstekreh şeytan Ravana tarafından gaspedildiğine şahit olması üzerine iyi kalpli maymunlarla ittifak etti, onlarla beraber denizin üstüne köprü kurup Sitanın hapsedildiği adaya vardı; Ravanayı maglup edip öldürdü, Sitaya tekrar kavuştu, tekrar ele geçirdiği krallığına dönüp orada mesut oldu.

Mahabharata nın haricen en bâriz vasfı mümeyyizi insanlarla hayvanların mütemadiyen birbirine karışmış olmasıdır; bu ihtilâtın *metempsychose* (yâni ruhun bir cisimden diğer bir cisme intikali akîdesine pek uyğun olduğu hissediliyor. Esere karışan yalnız maymunlar değildir, akbabalar, kartallar, ceylanlar v. s. eserin muhim şahısları meyanındadır. Hayvanların konuştukları bir devirdeyiz. Muharebeler çok olduğu gibi aynı zamanda pek mufassal olarak tasvir edilmiştir; *Ramayana* Hintlilerin *İlyadı*dır; muessir sahneler, aşk, dostluk, ka-

BİYATI

dirşinaslık sahneleri nadir olmadığı gibi bâzen de pek nefistir. Bütün manzume büyük bir insaniyet fikri, kahramanlık ve adalet fikri ile meşbûdur. Galip gelen iyilerdir, Zafer onlarda kalır; mâbutlar halkın eziyet çekmesine, mucadeleye mecbur olmasına müsâde ederler; fakat bu hal ancak muvakkat bir zaman içnidir; hepsinin encâmı hakkedilen saadettir.

Bu iki muazzam dastanî eseri bir sürü hikâyemsi manzumeler tâkîp etmiştir; daha kısa ve çok mütenevvi olan bu manzumelerin tarz ve edâsı, adeden çok ve gayet uyanık bir takım edebî mekteplerin, fasılasız bir silsile halinde tevâli edip gittiği fikrini verir, — Bize daha yakın zamanlarda, yâni Miylâttan sonra V nci ve VI nci asra doğru, lirik ve dramatik şiir sanki dastan (*épopée*) nevinden ayrılıp kendi hususî hayatlarını yaşadılar. Aşk neşideleri elem veya hüzün besteleri, zafer şarkıları meydan aldılar. Bunlar alelekser kederli olmaktan ziyade melankoliktirler; çünkü Hindistan nikbinliğin, yahut hiç değilse tevekkülün vatanıdır.

Dramatik Şiir

Dramatik şiire gelince, o pek meraklı ve gariptir; dramatik şiire, kelimenin sarih mânasiyle, dastan karışmamıştır; fakat bu nev'e bilhassa tabiat tasvirleri, tabiat levhaları, tabiata karşı yapılan hitap ve münacatlar karışmıştır. Hindin dramatik şiiri, insanı teneffüs ettiği havadan, etrafını kuşatan âlemden ayırt etmez; gündüzün veya geceleyin sahnenin cereyan ettiği saati, «hangi saat olduğunu», hatırlatmakla şiir, hiç şüphesiz, hitap ettiği halkın kendine kabul ettirdiği bir kanuna itaat ediyor; toprakla, sema ile, tasvir ettiği şafakla, öyle zamanı ile, gösterdiği akşamla biytap veya uyanık olmak üzere târif ettiği nebatlarla, kuşlarla eserinin eşhasını temas ve münasebette bulundurur.

Sırf dramatik noktainazarından bu piyesler ekseriya dokunaklı veya meraklı olup vukuflu ve nüfuzlu bir psikoloji ile yazılmışlardır. Hint tiyatrosundan kalma piyeslerin en meşhurları: *Tuğladan araba* ile hint edebiyatının incisi addolunan müessir ve rakîk *Sakuntala* dır. Müellifi diğer eserlerinde mümtaz bir lirik şair olan Kalidasa dır.

Hikemî (gnomique) şiir

Ta ilk zamanlardan beri Hintliler nazarında mergup olduğunu işaret ettiğimiz gnomik, yâni hikemî şiir, halkın teveccühünü muhafazada uzun müddet devam etti. Bu şiir daima yüksek bir akluhikmetle meşbu' ve alelekser de gayet nüktelidir. Miylâttan sonra VI ncı ve VII nci asra ait olan Bartrahrinin mecmuası en iyi ahlakçılara şeref vereck fikirleri ihtiva eder: «Hâlikin alnına yazdığı az veya çok rızkı muhakkak elde edeceksin; ister çölde ol, ister Meru altın mâdenlerinde ol, rızkından fazlasına nail olamazsın. Öyle olduktan sonra üzülüp kavilerin önünde kendini tezliletmede ne mâna var? Bir testinin kuyudan çıkaracağı su da bir dir, denizden çıkaracağı su da...»

Şayet muasır bir edip tarafından yazılmış olsaydı, bu da la Roşfuko aleyhine tevcih edilmiş gibi görünürdü: "Mütevazi bir insan aklı kıt bir kimsedir, abit bir riyakârdır, namuslu mahir bir insandır, kahraman bir barba-dır, muhtekir bir ahmaktır, açık konuşan kimse bir gevezedir, ihtiyatkâr kararsız bir adamdır. Söyle bana faziletler içinde hangi fazilet vardır ki insanın muzipliği kirletmeğe muvaffak olmasın?"

Nihayet şu da hükmü her devirde câri olan bir hakîkattır: "Cahil kolay ikna' edilir, çok bilgili adamsa cahilden de kolay ikna' edilir; fakat ancak iptidai mâlumata malik bir adamı, bizzat Brahma bile yola getiremez."

Hint edebiyatı, veludiyetinden çok kaybetmekle beraber, Miylâdın XVnci ve XVInci asırlarına kadar mahsul vermekte devam etti. O surette ki hint edebiyatının yirmi beş asır, bilâfasıla devam ettiğini söylemek ihtiyatsızlık olmaz. Bu edebiyat için bilhassa şeref ve iftiharı mucip olan cihet varsa o da, hint edebiyatının hiç bir menbâdan istiane etmemiş ve tam mânasiyle "autochtone" yâni yerli ve bulunmuş yegâne edebiyat olmasıdır.

Bulutlar

Tayyare ile

On iki sene evel garip addedilen bu vak'a yarın belki o kadar umumî olacak ki biraz paraya mütevakkif bir şey hükmüne girecek.

On iki sene evel bunu Madam Davis isminde bir kadın, top ve ateş dümanlarının örttüğü kanlı bir mahşer içinde yüzen Avrupanın üstünde uçarak tecrübe etmiş.

Bu kadın vaktiyle, çocukken, dadısına fal açtırırmış. Bir gün dadısı, elindeki fincana tuhaf tuhaf bakarak demiş ki:

— Hanımcım, acaip şeyler görüyorum. Sen evleniyorsun, hanımcım; evleniyorsun, yakışıklı bir delikanlıya varıyorsun, sonra acaip yerlere uçarak gidiyorsun!...

Çocuk falı unutmamış.

Bu çocuk kendini bildi bileli ne zaman tayyare görse, ne zaman tayyare hakkında bir şey okusa, içinde bir şey çırpınır dururmuş. Acaba, dermiş, göklere uçmak, yıldızlara yaklaşmak, bulutlardan geçmek nasıl şeydir? Bunları düşünür sonra rüyada kendisini kanatlanmış görürmüş.

Sonra, bir gün büyük harbin sulh müzakeratına murahhas gönderilen bir adamla evlenmiş, ve gazlı bir kundak gibi tutuşmuş Avrupanın üstünde haftalarca tayyare ile dolaşmış.

Meğer fal yalan söylememiş.

* * *

Madam Davis, senelerden beri taşıdığı arzuya nail olduğu zaman ihtisasatını şöyle anlatıyor:

— Bilmem size de olur mu, — diyor — bazan öyle anlar yaşarım ki, sanki ebediyetten bir zerre kopup zihnimde tahaccür etmiş; sanki etrafımda ne varsa birleşmiş müphem bir hatırayı uyandırmağa çalışıyor zannederim. O zaman kendi kendime derim ki: «Ben sahiden ben miyim? Nasıl oldu da

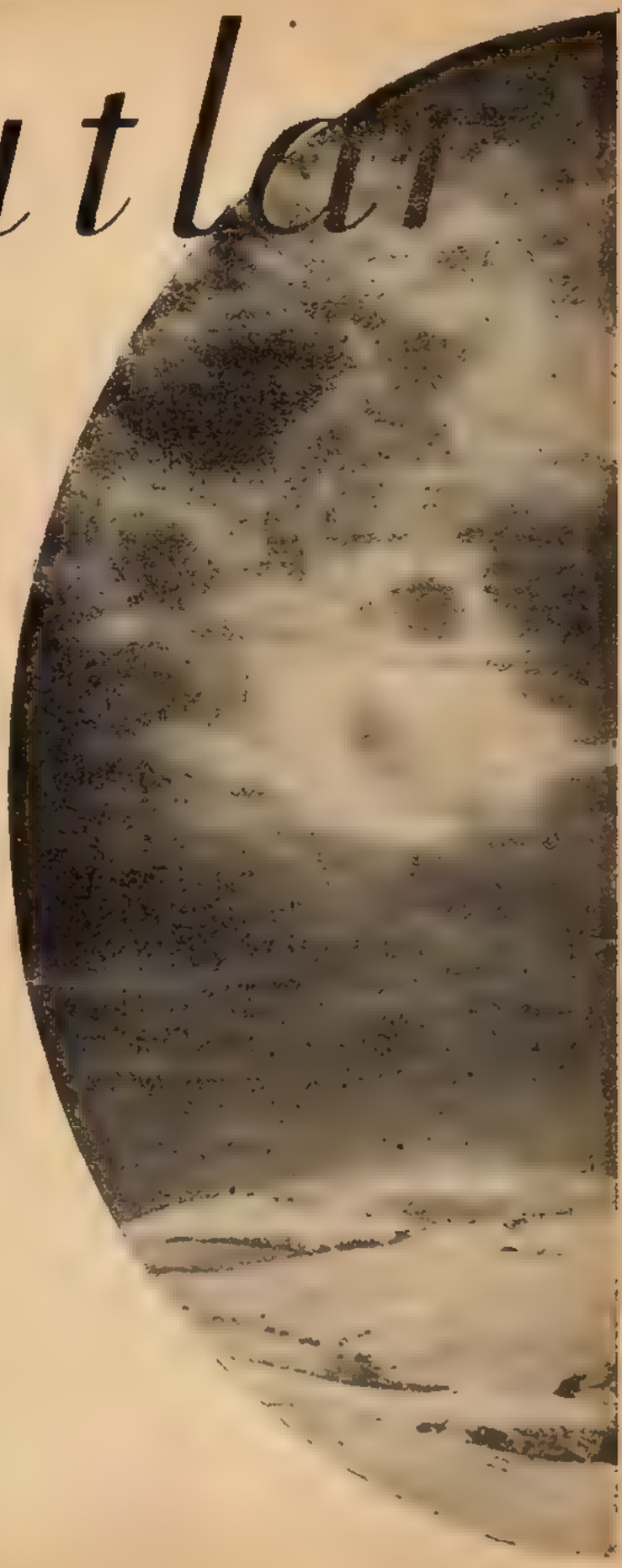

arasında

Bal Ayı

buradayım? Ben bu dakikayı mazide hiç yaşadım mı? Uçtuğunm gün de böyle anlardan birini yaşadım.

Tayarede yedi erkek arasında kadın olarak bir ben vardım. Bitmiyecek gibi uzun gelen hazırlıklardan sonra beklediğimiz dakika geldi. Uçtuk. Tayyare ağır ağır yükseldikçe çocukken ruyamda yaşadığım anı şimdi hakîkatte yaşadığımı anladım. Aşağıda, billur gibi berrak hava uçurumunun dibinde yüzen şehri gördüm, korkum geçti. Büyük tayyare benim için rahat, emin bir yer oldu. Bir toprak sâkini idim, bu bir saat zarfında sadık bir hava aşıkı oldum.

Bu hanımın ihtisasatını okurken insan şaşıyor: Evet, havaya yükselmek insanı bulutlara ve sükûnete kavuşturuyor. Fakat aynı zamanda geride bırakılan toprağı daha geniş ve daha nüfuzlu bir görüş ile görmeğe fırsat vermiyor mu? Yükseldikçe insanların dövüşmesinin çirkinliğini, yanan şehirleri, yıkılan evleri gittikçe büyüyen bir kavrayışla gördüğü zaman, inip toprağın en gizli, en ucra bir köşesine saklanmak istemez mi?

Tayyare ile balayı seyahatı yapmak giptaya şayan bir şey, fakat tutuşmuş bir memleket üstünde olmak şartiyle.

* * *

Evet, hepimize olacak. Elbet hepimizin hayatında bir gün gelecek ki bu hissi *ilk defa* olarak tecrübe edeceğiz. Öyle anlar olacak ki, çok eski ve çok gizli hülyalara can verdikleri için, hayal ile hakîkatin birleştiği hudutta. —iki tarafı da aydınlatan fenerler gibi — göz ile görünen benliğimizi hülyalarımızın yarattığı gizli benliğimize tanıtan, bize bizi olduğumuz gibi gösteren anlar... Ve bizim zamanımızda yetişen çocukların ekserisi böyle anları havada yaşayacaklar.

EŞ İNSANLAR

Günün birinde Amerika siyasî fırkalarından birinin lideri yazıhanesine gidiyorken karşı taraftan gelen bir adamı görmüş. Yanına giderek «Vay, efendim, M. Coolidge cenapları, bu bizim için ne şeref» diye söze başlamış. Fakat bu iltifatları dinleyen adam hiç taaccüp eseri göstermeden, «Boşuna telaş ediyorsunuz efendim, ben reisicumhur M. Coolidge değilim» demiş. Meğer adamcağız o şehirde garsonluk eden «Charles Hotz» isminde biri değil miymiş! Son zamanlarda bir sinema şirketi «Charles Hotz»a sabık reisicumhuru bir filmde temsil etmesini teklif etmiş. Bu adamın, yüzünün sayesinde daha başka kârları da varmış. Çünki reisicumhurun nushaisaniyesinin elinden yemek yedikleri için koltukları kabaran bir çok insanlar Hotza mühimce bahşişler veriyorlarmış.

«İkinci nüshası» veya eşi olmak yalnız büyük adamlara münhasır bir imtiyaz değildir. Sizin, benim, herkesin nüshaisaniyesi vardır. Çünkü insanları çifter çifter hattâ bazen üçer, dörder yaratmak tabiatın bir kaprisidir.

Holandalı profesör Dr. van Bemmeln bu bahsı uzun uzun tetkik ettikten sonra biribirlerinin tıpkısı gibi duran insanların gayet uzaktan bile olsa akrabalıkları olduğunu iddia ediyor. Böyle bir çok misallerin şecerelerini tâkip ederek ecdatlarının aynı insanlar olduğunu keşfetmiştir.

New Yorkta Frank Valentino isminde bir berber Mussoliniye o kadar benzer ki bir «vaudeville» şirketi ile mukavele yaparak sahnede İtalya başvekilini temsil etmiş. Dedikoduya inanmak lâzım ge-

---

Çünkü bizim çocuklarımızın arzuları, en yeni iycat olduğu için, hava ile tayyare ile yoğurulmuş olacak. Her nesil kendi devrindeki en yeni cereyanlara arzularını uydurarak, çocukluk yaşından başlıyan gizli bir ıştiyakı gençlik senelerine naklet-mez mi? Öyle ki, geri dönüp mazide çocuk arzularının aynası olan çocuk masallarını devir devir gözden geçirecek olursak âdeta medeniyetimizin tarihçesini görmüş oluruz.

En eski devirlerde zırh takınıp kılıç kuşanarak düşmana karşı çıkmak. Sonra gemilere binip uzak, meçhul ve korkunç yerler fethetmek... Şimdi de tayyareye binmek...

Tayyarede muhayyeleyi kavrayan o kadar çok hassalar var ki:

Evvelâ, semanın berrak ve engin maviliğinde öyle büyük bir cazibe; namütenahi büyüklüğünde öyle haşyet veren bir kudret var ki hayatlarında güzellik ve şiir aramağı gaye edinen gençler ilhamı onda bulabiliyorlar. Sonra, tayyarenin o harikulâde makinasında beşerî zekâyı oğraşmağa dâvet eden öyle muazzam bir güçlük var ki zekâlarını fennî iycatlara hasreden gençler ona dönüyorlar.

İşte bu nesil, kahramanlığa, cesarete, zekâya, şiir ve güzelliğe ait işittiği şeylerin ekserisini tayyare ile hava ile alâkadar görüyor;

Kim bilir bundan sonra yetişecek şairler «*Ah ey sevda, sen kanatlansan belki bu kadar dilber olmazdın*» dedikleri zaman belki gözleri semanın mavi derinliklerinde bir kuş kadar hafif, bir kuş kadar nazik hareketlerle uçan tayyareye dönecek.

Sevgililerini de dâvet ettikleri zaman:

Bir sefa bahşedelim gel şu dili-naşada.
Uçalım, bâl açalım cevvi ferahefzada
diyecekler.

Yeni evlenen gençler de, belki, bu şiirsiz toprağı, toprağın gürültüsünü, tozunu, çamurunu, toprağa ait keder ve elem ne varsa aşağıda brakarak bulutlara doğru yükselmek ve semanın nihayetsiz sükûnuna karışmak için tayyare ile uçacaklar. Fakat, eminim ki, balayını tayyarede geçiren Madam Davis gibi bir muharebe mahşerinin üstünde uçmak istemiyecekler; onlar istiyecekler ki aşağıda braktıkları toprak, uçarken hissettikleri geniş sükûnetin bir aksi olsun, bilsinler ki kendileri gibi bahtiyar olmıyan insanlar olsa bile, hiç değilse o insanlar birbirlerini öldürmek bedbahtlığına mahkûm değildirler.

lirse, bunu işiden başvekil bu meseleden dolayı igbirarını hissettirmiş. Holandalı profesörün nazariyesi doğru ise acaba o berberle Musolini uzak akraba mı çıkacaklar?

Dr. Van Bemmeln kat'iyetle iddia ettiğine göre sekiz batın geriye gidecek olursak 256 nufusa bir cet ve otuz batında 1,000,000 nufusa müşterek bir tek cet düşüyormuş. Hesap meydanda!

Prof. van Bemmeln meseleye vaz'ıyet etse, İngiltere kıralı beşinci George ile İngilterede bir mensucat fabrikatörü olan «Sir Henry Whitehead» in aile rabıtalarını keşfetmek ihtimal ki pek güç olmaz. Bu Sir Henry, İngiltere kıralına o kadar çok benzer ki geçenlerde seyahat ederken kendisinin mütenekkiren dolaşmakta olan kıral olmadığını gazete muhbirlerine kabul ettirinceye kadar akla karayı seçmiş.

Amerikada bir hâkim olan S. H. King ile İngiltere devlet ricalinden «Lloyd George» un akrabalığını keşfetmek bir az güç olsa bile imkânsız değildir. Bu zat bir kaç zaman evel verilen bir müsamerede hükümdar kıyafetine girerek «Petrol kıralını» temsil etmişti. Bu vesile ile çektirdiği fotograflarından birini «Lloyd George» a göndermiş, o da bu işe kahkahalarla gülmüş.

Yukardan aşağı: 1) Mr. Coolidge, Charles Hotz; 2) Mussolini, berber Frank Valentino; 3) Rudolph Valentino, Tılor Mindszenti.

Daha başka misaller de vardır. Meselâ Viyanalı genç bir aktör olan Tilor Mindszenty ile merhum ve mağfur Rudolph Valentino. Bu müşabehet o kadar şümullu imiş ki günün birinde bu Tilor Mindszenty «Hollywood» ta zuhur edip müteveffa «Şeyh»in boş kalan yerine talip olunca yıldızlar şehrinin bazı hassas sinirli sekenesi heyecan ve helecana düşmüşler.

Bir Alaman fiziyonomisti de müşterek ecdat nazariyesine inanıyor, ve fazla olarak diyor ki: «Yüzleri aynen benzeyen adamlar biribirinden asırlarca uzak zamanlarda da dünyaya gelebilirler. Bu zat mütekait boks şampiyonu «Gene Tunney» in bir resmini almış ve ona uzunca bırakılmış saçlarla on dokuzuncu asrın başlarında moda olan beyaz yakalık tarzını ilâve edince resim mâruf Alman musikişinası «Ludvig Van Beethoven»e benzemiş. «Henry Ford»un fotografına eski zamanlarda Avrupa erkeklerinin taktığı eğreti saçı, üç köşeli bir şapka ve bir üniforma paltosu ilâve edince «Büyük Freperik»in portresinin ayni olur. Alaman profesörü bu misalleri, yüz hatlarının benzemesi karakter müşabehetini de iycap ettirmediğini ispat etmek için gösteriyor.

Uzun asırlarla biribirinden ayrılmış diğer iki eş insan da İngiliz devlet adamlarından «Winston Chur-

chill» ile imperator «Titus» tür. Hatıranızı tazelemek için burada kaydedeyim ki imperator Titus miylâttan 79 sene sonra Roma imperatorluğu etmişti. Büstü şimdi Britanya müzesindedir.

Yüz çizgilerinin eş olması seciye itibariyle de biribirine benzemeği ispat etmediğini gösteren daha bir çok misaller vardır. Rusyada, sabık Çar Nikolaya aynen benzeyen gayet mütevazi' bir mujik vardı. Bir dolandırıcı büyük Rus romancısı Leon Tolstoyun eşiydi. Zaman zaman bir sucukçu, bir dişçi hattâ bir ocak süpürücüsü sabık Alamanya imperatoru Kaiser Wilhelm zannolunmuşlardır. New Yorkta kendi yazıhanesinden bir mahalle ileride «Thomas Edison»un eşi bir hamal vardır.

Yukardakiler : Kral Georges ile Henry Whithead
Aşağıdakiler : Lloyd George ile S. H. King

Romanlar, masallar biribirine benzeyen insanlar ve bu yüzden yanlış tanınmış hüviyetlerin tevlit ettiği çapraşık hadiselerle doludur. Fakat bundan birkaç ay evel bu cins bir vaziyetten beynelmilel sahici bir kargaşalık oldu: Madam Anastasia von Çaykowskaya isminde genç bir kadın şimdi bir Amerikalı ile evli bulunan sabık Rus prensesi «Xenia»ya misafir gelerek, kendisi sabık Rus Çarı Nikolanın kızı Gran Düşes Anastasia Nikolayevna olduğunu iddia etmişti.

Bu kadın Almanyada intihara teşebbüs etmiş fakat polisler kendisini kanallardan birinden çıkarıp kurtarmışlardır. Her ne kadar Sovyet hükûmeti bütün çar ailesinin öldürüldüğüne dair kat'i têminat verdiyse de Madam Çaykowskaya kendisinin ölmediğinde inad ediyordu.

Çarın Amerikan Doktorunun oğlu bulunan ve eski Petrograd sarayında çarın çocuklariyle oynayarak büyüyen Gleb E. Botkin bile bu kadının Romanoff prensesi olduğunu ve kendisini tanıdığını têmin etti. Lâkin Avrupadaki peszinde Romanofflar, başlarında Gran Dük Aleksandr olduğu halde, Madam Çaykowskanın iddiasını reddettiler.

Ruhlarla ziyade alâkadar olan Gran Dük mes'eleyi şu suretle iyzah ediyor ve diyor ki: «Bu esrarengiz yabancı kadın alelade bir türedi değildir. İhtimal ki Gran Düşes Anastasianın ruhu kendi vucuduna pek ziyade benzeyen bu kadının vucuduna girmişiir de kimin kim olduğunu kendileri de karıştırıyorlar.»

Tabiat insanları eş olarak yaratmakta sebat ettiği kadar biz de bu gibi muammalarla karşılaşmakta devam edeceğiz.

Faideli ve Kıymetli Neşriyat

Yunus Emre H. B. D. tarafından.
Halk Şiirleri H. B. D. "
Halk Bilgisi Mecmuası.
İlmî İstilahlar Dr. Kemal Cenap
Duyduğum Gibi Münir Tevfik

Türk Yurdu Mecmuası

Mayıs ve Haziran aylarına ait 17-18 sayısı intişar etti.
Çok kıymetli ve faydalı yazılarla çıkan bu mllli mecmuayı karilermize tavsiye ederiz.

Genç Kız Kahkahası

Yazan : YAŞAR NABİ

Onu her yerde ve her mevsimde dinledim :

Bir bahar sabahı—

İki yanı kıpkızıl karanfillerle çevrili, çubukları fildişinden oyulmuş kafesinden fırlayan âsi bir kuştu sanki..

Bir temmuz öğlesinde —

Vucudumuzun hava yerine güneş teneffüs ettiği âteşin bir kumsalda, köpüklü mini mini dalgacıklar üstünde kanat çırpan bir martı..

Bir sonbahar akşamı —

Kalabalık, göz yaşları ve hıçkırıklarla dolu bir ölü odasında, kederi tanımayan, bir küçük çocuğun gülümseyen yüzünü nekadar andırıyordu..

Bir kış günü—

İnsana, muazzam ve beyaz bir zambağın üstüne konmuş mini mini bir böcek düşündüren, lekesiz karlar üstünde gözleri kamaştıran iri bir pırlantaydı.

Mehtaplı gecelerde —

Çamlarla örtülü uzak bir köşkün penceresinden aksettiği zaman onu rüyada dinlenilen bir keman sesi kadar tatlı buldum.

Bir balo gecesinde—

Ilık rayihalar, dekolte vucutlar ve tangonun yumuşak ahengine kapılarak dönen çiftler arasında dudaktan dudağa dolaşan bir kadeh şampanya.

Durgun bir gölün sathında seken müdevver bir mermer parçasının suda çizdiği müselsel ve mütaaddit halkalar onun boşluğa salıverdiği namer'î ihtizaz helezonlarından daha güzel değildir.

Kahkaha genç kız dudaklarından rüzgâra kapılmış bir papatya tüveyci gibi koptuğu zaman susunuz ve dinleyiniz ; çünkü her şey susmuştur.

Rüzgâr hızını azaltır.

Deniz dalgalarının sesini köpükleri arasına gömer.

Ve ağaçlar teneffüs etmez..

Kahkaha güzeller için, cazibelerini artırmak için yardımına müracaat ettikleri bir süstür.

Ve güzel olmayanlar yine kahkahalarının devam ettiği kısa anlar zarfında yaşamışlardır.

Genç kız gözlerinde yaş, genç kız dudaklarında hıçkırık emsalsiz bir tablo üstündeki iri mürekep lekeleri gibi insana iztırap verir.

Onun içindir ki ben, değil yalnız gözleri nemli Meryem portrelerini, hattâ yüzünün melâlini zoraki bir tebessümle örtmeye çalışan «Jokond»u bile beğenmiyorum.

Ve kim bilir, sevgili, ben seni, belki biraz da, dudaklarının lezzetini ses halinde kulaklarıma içiren genç ve pürüzsüz kahkahan için seviyorum...

Erkekler!

Sevdiğiniz Kadında Hangi Kusurları Görmek İstemezsiniz?

Fransanın mâruf mecmualarından biri yüksek Fransız ilim adamlarına bu suali sormuştur. Aldığı cevapları biz de okuyucularımıza takdim ediyoruz

«Kusurlu kadın, bu kusurlarını örtemeyecek kadar tecrübesiz, kusursuz kadın da bir çok noksanlarını gözlerimizden gizleyecek kadar kurnazdır»

Rolan Dorjeles, Moris Jenevuva, Josef Deltey, Moris de Kobra, Moro Jiyaferi gibi ilim, edebiyat ve hukuk üstatlarının fikirleri

Geçimsizlik, Huysuzluk ve Mızıkcılık

Son yazdığı eser ile Gonkur mükâfatını kazanan Fransız muharrir ve edibi Moris Jenevuva, verdiği cevapta diyor ki:

Mme. Marie Laparcerie

«Kadında aranılan büyük kusur?. Vay, canına! Öyle bir sual soruyorsunuz ki.. insan birden bire cevap verememek aczi içinde kalıyor. Maamafi sizi memnun etmeğe gayret edeceğim. Fikrimce kadının en büyük kusuru huysuzluğu, geçimsizliği ve bir parça da mızıkçılığı dır. Bu kusurlar tıpkı akordu bozuk bir keman telinin, bir orkestranın ahengini bozduğu şekilde ailenin saadet ahengini ihlâl ederler. Kadın huysuzlanmasa, geçimsizlik yapmasa ve mızıkcılığı tamamen terketse dünyanın en mükemmel mahlûku addedilebilir.»

Hiç Kadında Kusur Olur mu?

Parisin kibar muhitinde nezaket ve nezaheti ile tanınmış bir siyma olan M. Josef Deltey pek garip bir fikirdedir:

«Kadında kusur mu diyorsvnuz? Hiç gülmek istemediğim halde beni güldürdünüz. Zannederim!, alay ediyorsunuz! Dünyada acaba hangi aptal adam vardır ki kadında kusur görmüş olsun. Kadın, Allahın yer yüzünde en kusursuz olarak yarattığı bir mahlûktur.

Kadın, haddizatında tamâmen noksansız ve kusursuzdur. Onda ara sıra görülen kusur, emin olunuz, biz erkeklerin yaptığımız tesirler yüzündendir.

Kadın.. kadındır ve biz kadını kadın olduğu için severiz.»

Moris De Kobra ne diyor?

Mâruf Fransız edîbi Moris de Kobranın fikri:

1— Eğer her hangi bir kadında her hangi surette olursa olsun bir kusur bulacak ve görecek olursam bu kusur beni daha ziyade cezbeder.

2 — Eğer her hangi bir kadının bir tek kusuru olursa emin olunuz bu kadın, bu kusurunu saklamak ve size göztermemek için akla hayret verecek çarelere baş vurur ve siz farkında bile olmazsınız.

Mme. Çatulle Mendès

Bence kusurlu kadın bu kusurlarını örtemeyecek kadar tecrübesiz,

Kadınlar!

Sevdiğiniz Erkekte Hangi Kusurları Görmek İstemezsiniz?

Aynı Fransız mecmuası erkeklere sorduğu sualleri aynen kadınlara da sormuştur. Mâruf Fransız kadın edip ve şairlerinin verdikleri cevapları yazıyoruz.

Kadına en büyük hakaret: "sana acıyorum!„ demektir. Kadın, hilkaten zayıf olmakla beraber **teselli** *yi* **merhamet** *e tercih eder. Blanş Montel, İzabel Sandi, Lüsi Delaru, Rejin Vuvanerse, Kolet, Marie Laperserinin, Katül Mendes cevapları.*

En büyük kusur: tecrübesizlik..

Kadın inkılabının alemdarlarından ve Paris kadın birliğinin en nâfiz âzalarından Madam İzabel Sandi nin verdiği cevap oldukça ehemmiyetlidir.

Bu ilim ve inkılap kadını diyor ki:

«Kadın, sevdiği erkekte kusur aramaz. Çünkü sevmek için o erkeğin kusursuz olması ve yahut sevilmeğe mâni' bir kusuru olmaması icap eder.

O halde kadının erkekte görmek istemediği kusur sevgiden evelki kusurdur.

François Duhourcau

Bu sualinizi başka bir şekilde de ifade mümkündür: Bir kadın nasıl bir erkeği sevmelidir?

Kadınlar, his itibariyle yakışıklı, ciddî, intizamı seven, oldukça şik erkekleri nakadar severlerse şarlatan, lâubali, tertipsiz, süflî kimselerden o kadar uzak dururlar. Bu onların tabiî bir haklarıdır. Maamafi nakadar şik, zeki, intizamseven erkekler vardır ki âile hisleri mevcut değildir. Hayatta tecrübe görmemişlerdir. Beraberlerinde sürükledikleri kadınları tecrübesizliklerinin verdiği hayat sademeleri ile yorarlar, bîtap bir hale getirirler.

Hiç şüphesiz şarlatanlık, tertipsizlik, süflîlik birer büyük kusurdur. Kadınlar bu kusurları çabuk görürler ve böyle erkeklerden kaçarlar. Ancak bunlardan daha büyük ve gözle görünmez bir kusur daha vardır ki hayat saadeti için ehemmiyetli bir noksandır. Bu kusur da hayat tecrübesizliği dir.

Eğer kadın kalbi gözü ile değil, kafası kusursuz kadın da bir çok noksanlarını gözlerimizden gizleyecek kadar kurnazdır.

Her Kusur affedilir, fakat...

Anket muharriri, Parisin en namlı avokatıve sabık nazırlardan metr Moro Jiyaferinin de fikrini sormuş. Bu ilim ve hukuk adamına göre:

«Kadının her kusuru affedilir. Kadın, her kusuruna rağmen gene sevilmeğe şâyan bir mahlûktur. Ancak bir kusuru vardır ki yalnız bu kusur onu hem harap hem mahveder. Bu kusur da iffetsizliktir.»

En büyük kusur: yalan!

Fransa kalem adamlarından Fransuva Dühurko verdiği cevapta:

— İnsanın sevdiği kimsede görmek istemediği kusur,. *yalan*dır. diyor. Sevdiğinin yalan söylediğini gören ve bilen bir adam için bundan daha büyük bir azap olamaz.

Hanri Düvernuva diyor ki

Bu ma'ruf Fransız muharriri ankete gayet kısa bir cevap vermiştir. Bu cevap bir kelimeden ibarettir. Muharririn fikrince kadınlarda... sevilen kadınlarda erkeklerin görmek istemedikleri kusur «zekâ» dır. Bu muharrire göre zekâ kadın için bir nakise imiş!..

ile görse ve düşünse tecrübesiz bir erkekle yuvasını kurmağa cesaret edemez.

Çirkin olsun.. Pek şik gezmesin.. o derece intizam seven olmasın.. Bunların o kadar zararı yok. Bunlar bir yuvayı tahrip etmezler. Yeter ki tecrübeli olsun. Bu, diğer bütün nakîseleri tamamlayan mühim bir noktadır.

Çirkin, fakat tecrübeli bir adama zevce olan hemşirelerim şayanıtesellidirler.

Mme. Lucie Delarue-Mardrus

Güzel.. şik, fakat tecrübesiz bir genç ile yuva kuran kadınlar ise teselliye değil, merhamete şayandırlar. Onların hayatları cidden acınacak bir dereceyi bulmağa namzettir.

Kadın ise, hilkaten zayıf olmakla beraber *teselli* yi *merhamet*e tercih eder.

Kadına en büyük hakaret: sana acıyorum!. demektir.

Kıskançlık!...

Fransızların mâruf kadın romancısı Madam Kolet diyor ki:

«Bir kadın, sevdiği erkekte hiç bir kusur görmek istemez. Sevgilisinin en büyük kusuru bile ona bir nakîse değil, bir mumtaz sıfat gibi gözükür. Böyle olmakla beraber öyle kadınlar vardır ki aşıklarında, nişanlılarında, zevçlerinde kusur görmeden rahat edemezler. Bu gibilerin en ziyade korktukları ve ekseriya da başlarına gelen ve bir kusur telakkî edilen şey erkeğin kıskanç olmasıdır.»

Blanş Montel diyor ki

İnceliği, zekâ ve zarâfeti, fevkalâde güzelliği ve san'at kudreti ile Paris semasında nurlu bir yıldız gibi parlayan Fransanın pek mâruf artisti Blanş Montel ankete şu cevabı göndermiştir.

«Seveceğim bir erkekte tahammül edemiyeceğim kusur *ukalalıktır*.

En zekî, en âlim kimseler bu ukalalığa başladılar mı derhal şayanınefret olurlar.

Ukulalık... tâbirimâruf ve amiyanesi ile «tıraşcılık» kadın tarafından olursa hatır için cekilebilir. Fakat erkeklerde tahammül edilmez bir belâ olur.

Züppelik!...

Parisin ince ruhlu hassas bir romancısı var! Madam Katül Mendes!

Bu romancı şöyle söyleyor:

«Sevdiğim bir erkek her hali ile ciddî olmalıdır. Kadın erkeği erkek olduğu için sever. Erkekler eğer kadın kalbini süslenmek, kadına yaklaşmak ve benzemekle kazanacaklarını sanıyorlarsa aldanıyorlar. Şiklik başkadır... Züppelik başkadır. Ben şik adamları, kibar insanları nakadar çok seversem züppe insanlardan, kendilerini «afişe» eden budalalardan o derece nefret ederim.»

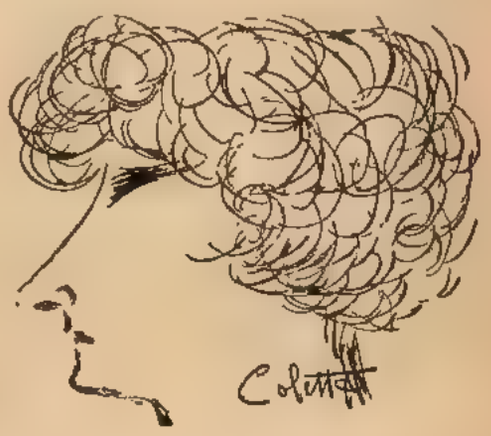

Kendisini Saydırmalı.

Tuvalet ve moda mûcidesi Matmazel Rejin Vuvanersenin fikri:

«Eğer, ben evlenecek olursam seveceğim erkeğin kibar ve nazik olmasını isterim. Çit kırıldım, kukla gibi bir erkekten hiç hoşlanmam. Erkek, kadın işte kocam! derken iftihar hissi duyacak kadar hörmete şayan olmalı ve kendini saydırmasını bilmelidir.»

Miskinlik

Fransanın kadın romancıları arasında iyi bir şöhrete sahip Madam Lüsi Delaro diyor ki:

«Sevdiğim erkekte görmesini istemediğim en büyük kusur aciz ve meskenettir. Âciz bir erkek tabiatı ile misktn olur.

Miskinlik aşkın en büyük düşmanıdır. Esasen miskin olan aşık olamadığı gibi aşk hisseden de miskin değildir. Bu iytibarla ben sevdiğim bir adamda her şeyden evel sevgime layık olup olmadığını anlamak için «âciz midir?», «miskin midir?» bunlara bakarım.

Ruhun Aynası

Sarı jermen tipi bir statü vuzuhiyle temsil edilmiştir: İsveçli sinema artisti Gösta Ekman

Profilde karakteristik bir tipin ifadesi: İspanyol sinema artisti Ramon Novaro

Objektif, fotoğraf aletinin gözüdür derler. Güneşin ziyası o gözün içinden geçerek, hayali olduğu gibi cama aksettirir: Fakat insan, kendi hayalinin aynen çıktığına inanmaz; aynen çıkan fotoğrafın kendine benzemediğine kanîdir. Çünkü herkes kendini olduğu gibi görmek ister. Onun için de fotoğraftan müdahane bekler.

İşte ondan dolayıdır ki fotoğrafçı, rötuş ile cam üzerindeki hayalimizi,

İrade ve teşebbüs sahibi bir insana ait mânidar kafa: Bir Amerikalı çiftçi

bizim idealimize göre ıslah etmeğe ve resmimizi bize beğendirmeğe çalışır. Bugün bu san'at o kadar incelmiş, o kadar umumileşmiştir ki fotoğraf makinesinin artık yalan söylediğini bilâtereddüt iddia edebiliriz.

Halbuki çehremiz, istemiyeceğimiz derecede samimidir. Derunî teessürlerimizi ne kadar gizlemeğe çalışırsak çalışalım, yüzümüz, görmesini bilen gözlere karşı, onları tamamiyle saklıyamaz. Çehremizin her yeri, gözümüz,

Çehresinin başlıca ifadesi facia olan bir siyma: San'atkâr Miss Alma

Çehre teşekkülatında kuvvetli bir tenasüp ve ahenk görünen Blondine Ebinger

ağzımız, burnumuz, hattâ üzerindeki en küçük, en ince çizgiye varıncıya kadar her şey, içimizi bir kitap gibi okutan eserlerdir. Fotoğraf makinesinin objektifi de, bir mikroskop gibi, o çizgileri aynen zapt ve ruhumuzu olduğu gibi ifade eder.

Bizim içimizdeki ruhî halleri karşımızdakinden gizlemek için yaptığımız birçok şeyler vardır. Kalabalık bir yere girerken, yüzümüze istediğimiz mânayı ifade edecek bir şekil vermeğe çalışırız. İçimiz kan ağlarken suratımızı güler gösteririz; fakat yüzden ruhu okumağı bilenler nazarında bütün bu uydurma vaziyetlerin bir kıymeti yoktur.

Ziyanın, çehreyi, ruhun bütün tahassüslerini ve teessürlerini ifade edecek veçhile fotoğraf camına aksettirmesi vazifesindeki sadakatı gösterir. Sinema filimlerinde artistlerin bütün ruhî tahavvüllerini yüzlerinden okuyoruz. San'atkârlar, bugün objektifin bu sadakatinden istifade ediyor ve istilzam ettiği mânayı resimleriyle gösteriyorlar.

Hikmet Kırıntıları:

Hiç bir zevk yoktur ki: hakîkatın önünde durduğumuz zaman duyduğumuz zevk ile mükayese olunabilsin!

Francis Bacon

İntikam bir nevi' vahşiyane adalettir.

Francis Bacon

İyi misalleri tâkîp ettiğin derecede, bizzat iyi misaller ortaya koymağa da çalış.

Francis Bacon

Yabancılara karsı lutufkâr ve nazik olan insan bir «cihan vatandaşı» olduğunu gösterir.

Francis Bacon

Sözde tedbir ve teenni göstermek belağat göstermekten iyidir.

Francis Bacon

Bâzı kitaplar sadece tadına bakılmak, bir takım kitaplarda yutulmak içindir; birkaç kitapta vardır ki: çiğnenip hazmedilmek lâzımdır.

Ağustos içinde İstanbulu ziyaret eden Romen talebeleri

...ve Sırp darulfünunluları

Galata Saray ve Fenerle maç yapmak için şehrimize gelmiş olan Mısır Futbolcuları

Yerli mallar sergisinden bir köşe

Galata Saray ve Fener kulüplerimizle maç yapmak üzere İstanbula gelen İzmir-Altay Takımı

Bir çorap makinesini bizzat memleketimizde yapmaya ilk defa muvaffak olan bir Türk sanâtkârımız

Mösyö Jakın Asri Villası

Asrımızın Miymarisi

Miymar SALİH SAİM

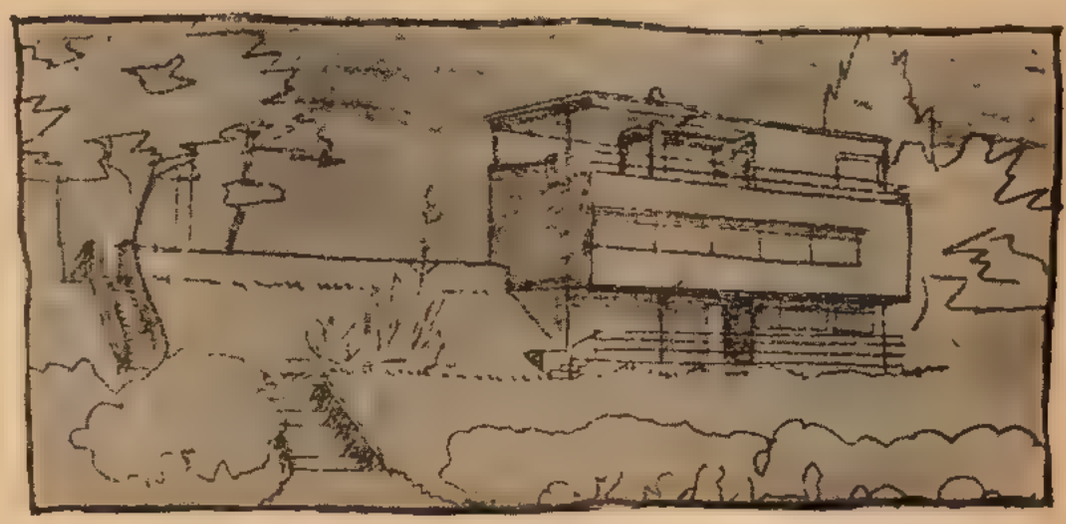

Villanın Cepheden görünüşü

Geçen nushamızda (Almanya) da yapılan bir Kübik eve ait neşrettigimiz proje ile okuyucularımızı bu günün miymarisi ile alakadar etmeğe başlamıştık; ayni yol üzerinde devam ederek, bugün de bir fransız miymarı tarafından Pariste «Mösyö Jak» namına yapılan modern bir ev ile beraber bulunduracağız.

Bu tip de bize çok yabancı geliyor. Zira: «Renesans» dan sonra bir sistem şekline sokulmuş olan, «Antik» miymarisinin bütün kavâit ve nizamları ile gözlerini terbiye etmiş olanlara bu tip büsbütün itiyatlarının haricinde görünmektedir.

Her şeyi bir sitil ve bir tasnif çenberi altında görmek isteyen «Renesans» bedîî terbiyesi bu yeni miymaride muayyen bir nizam sistemi bulamiyor, ve onun için dirki yeni miymarlık sahasında vücuda getirilen bütün mahsulata «Asrî bir üslup yaratmak için yapılan tecrübeler ve cehtî hareketler» gibi bakıyor.

Salonun görünüşü

Bu görüş şüphesiz ki çok hatalıdır. Ziyra; «Renesans» dan bu güne kadar katettiğimiz zaman dahilinde bir çok iytiyatlarımızla beraber telakkilerimiz de değismiştir. Görüş ve anlayış hususundaki şimdiki kabiliyetlerimiz tamâmen bu güne âittir. Bu itibarla bu günkü iytiyatlarımızı rehber tutarak haraket etmemiz lâzım gelir.

Bu günün miymarisini anlamak isteyen, onda usul, kaide, nizam aramağa kalkmadan, inşaî unsurları arasındaki riyazî münasebetleri taharri etmeden evel, onun haricî têsirinden ve mücessem gösterişinden mülhem olabilmeye çalışmalıdır. Medeniyetin inkişafı ferde hurriyetini daha ziyade têmin ettikçe, sanat de daha ziyade ferdileşecek ve daha ziyade muellifinin olacaktir. Bu günün sanatında «sitil» esareti yoktur. Yalnız asrin müşterek karakteri vardır. Ve bu müşterek karakteri vucuda getiren de asrin umûmi tahsil seviyesi ve fikrî kabiliyetidir. Sanat şübeleri içinde bilhassa miymari asrın ilmî ve fennî temayulatını çok yakından tâkip etmeye ve onun neticelerinden âzami derecede istifade etmeye mecburdur. Bundan dolayıdırki bugün miymari, Resim, Musiki ve Helkeltıraşiye nazaran daha az şahsî ve daha az anarşik gibi görünüyor.

Bu günün miymarisi bir anarşi miymarisi değildir. Bunu görenler eseri yalnız artistin ferdî mahsulü olarak tetkik edenlerdir. Bugünün

miymarisi bir sitil miymarisi değildir; çünkü artist arzularını ifadede bugün dünki meslekdaşından daha çok hür ve mesuttur. Bu günün, mahsulatı tebellür etmiş ve taazzuv etmiş bir miymarîsi mevcuttur. Bu miymarîye bir isim vermek lâzım gelirse « asrımızın miymarîsi » demek doğru olur.

Vakıaların müşahede ve tahlili bizde muayyen kanâatlerin husulüne sebebiyet verir; işte misallerle takviye edilen böyle kanâatlara sahip olduktan sonra dirki bugünün miymarisindeki mânayi anlamış bulunacağız.

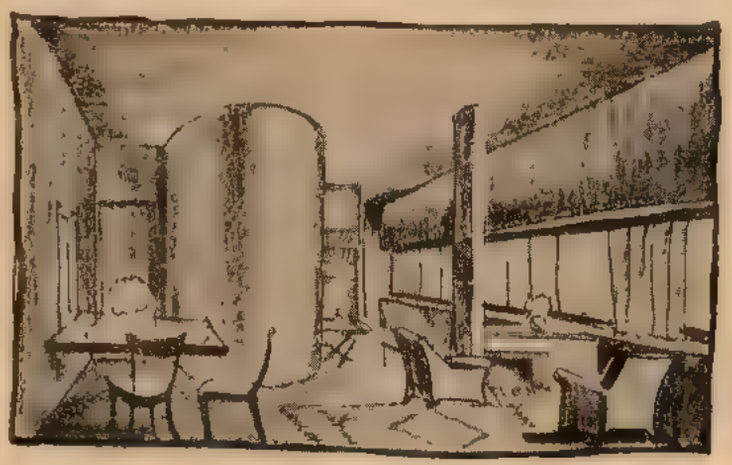

Salonun yatak odasına doğru görünüşü

Şimdi size miymar: «R. Boyergerente» tarafından Pariste Mösyö Jak namına yapılan bir Villayı taktim edeceğiz. Villanın cephesi denize nazır ve yamaç teşkil eden bir erazı üstüne oturmuştur. Civardaki manzaranın letafetinden binanın bütün odalarını istifade ettirmek için plan tulanî olarak tanzim edilmiştir. Ziyra güneş öğle zemanı binanın en muhim aksamını ihata etmiş bulunur. Yaz ve kış için bu vaziyet en münasip bir şekildir. Ziyra cenupta bulunan pencereler garpda bulunan pencerelerden daha az güneş görürler. Binanın tulaniyeti Şark ile Garp arasındadır.

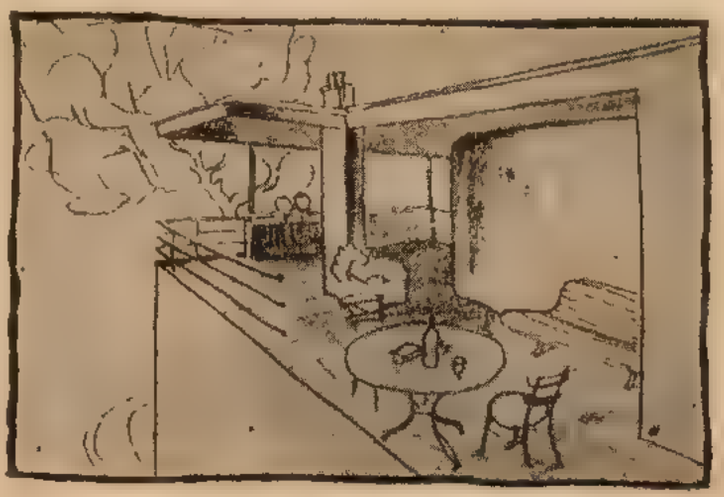

Tarçanin manzarası

Hizmeti kolaylaştırmak için en lüzumlu aksam zemin katında yapılmıştır. Cenup cephesi, bu katın en belli başlı aksamını ihtiva eder. (Banyo. Yatak odası ve Salon). Salon ve yatak odası bodrum katı planından bir çıkma ile ilerlemiştir (12,50) metre tûlinde mütemâdi bir açıklık salona ve yatak odasına ziya verir. Bu geniş pencere vitrin şeklinde cam ile kapanmıştır. Odaların havalanması hiç bir hava ceryanına vücut vermeyecek bir şekilde etüt edilmiştir. Salon manzarası da büyük tenevüler ve tezatlar arzeder kapının olduğu yer hafif bir boşluk yapar, salonun Şimal cephesini kâmilen uzun bir pencere işğal eder. Kapıdan girildiği zeman merdivenin odaya doğrü giren kısmı ile doğan küçük koridordan geçilir, duvarın inhinasını takip ederek gözün önünde salon yavaş yavaş inkişaf etmeğe başlar ve göz bol ziyaya alışır; salon dahilinde yaz ve kış temâmen bir açık hava zevki hakimdir. Şofaj santraldan mâda bir odun şöminesi odayi tezyin eder. Her iki taraftanda görünce iki ocağı ile beraber iki cephesi vardır.

Yatak odası gündüzleri salonun hücra ve mahrem bir köşesidir; salondan yalnız bir kurtile ile ayrılmıştır. Gündüzleri bu perde tamâmen açılarak, yatak odasının nihayetine kadar imtidat eder. Vestiyer, Banyo, Tuvalet yatak odasının etrafındadır ve Vestiyer ayni zamanda çamaşır odasıdır. Pencereye yakın bir ütü masası, ve etrafında da çamaşır dolapları vardır. Çamaşır odası ayni zamanda mutfağa açılır, bu suretle yıkanan çamaşırlar kolayca dolaplara nakledilir.

Büro, yukariki katta ve biraz mütecerrit vaziyettedir, diğer salonlar gibi bolca ziyalandırılmıştır. Biri Cenupta biride Şimalde olmak üzere yapılmış olan iki pencere vasıtasıyle güneşin ziyası tanzim edilmiştir; bu katın mütebaki aksamı kapalı bir taraçadan ibarettir.

İşte bu suretle pratik ve konfortabl bir proje tanzimi mümkün olmuştur.

Küçük Hanımların

Eylül ayı mektep ayı demektir. Şimdi her tarafta küçük hanımlar da anneleri de neler hazırlayacaklarını düşünür, harıl harıl dikiş diker ve diktirirler. Muhit de annelere yardım etmek için, bu ay moda sahifelerini çocuk modellerine, ve bilhassa mektebe elverişli sade ve kullanışlı modellere hasretmiştir.

Bu sahifelerde görülen modeller çocuk elbisesinde ihtisası olan büyük Fransız terzilerinin koleksyonlarından seçilmiştir.

Bu modeller tetkik edilirse görülür ki çocuk elbiselerinin şık olması için çok süslü olmasına lüzum yoktur. Bilakis sade çizgiler daha ziyade cazibe tevlid eder. Terziler çocuk elbiselerine de büyüklerin modasının bâriz hususiyetlerini ithal ediyorlar. Meselâ, eteklere bolluk vermek için kloşlar, pliler, biraz daha resmî elbiselerde hattâ godeler bile kullanıyorlar. Garnitürler için büyüklerin modasında çok bâriz olan hendesî şekillere müracaat ediyorlar; (ensemble)lar yapıyorlar, aynı rengin bir kaç anatımı aynı elbisenin üstünde cemediyorlar. Fakat dâima bu modelleri giyecek olanların çocuk olduğunu, ve çok süsle yüklenmiş bir elbisenin çocuğun cazibesini örteceğini göz önünde tutuyorlar.

Pikeden, basmadan, ketenden kısa etekli sade bir elbise alıyorlar, ufak beyaz yuvarlak bir yaka, bir parça kordele ilâve ediyorlar. Çocuklar üstlerine giydikleri zaman kendilerine mahsus, elbise taşıyabilmek diyeceğimiz o târif edilmez cazibeyi ilâve ediyorlar, ve bu basit, kolay yıkanır elbise zarafet ve güzellikte en süslü elbiseleri geçiyor.

Mektep Hazırlığı

Demek oluyor ki çocuklarımızı biz de iyi ve temiz giydirmek istiyorsak, mektep elbiseleri hazırlarken nispeten sıcak olan son bahar ayları için pike, basma, keten gibi kumaşlar, ve kış için lâstikotin, ince kaşa, jerse dölen gibi hafif kumaslar intihap etmeliyiz; ve unutmamalıyız ki şuarımız daima sadeliktir. Kumaşları kararlaştırdıktan sonra, elbiselerin şekillerini tetkik etmeliyiz. Eğer çocuklarımızın gittiği mektepte siyah göğüslük veya forma usûlü varsa işimiz nisbeten kolaylaşır. Göğüslük altına giyilecek elbise kirlenmiyeceğinden, iki üç ev elbisesi, bir pardösü, bir manto ve bir resmî elbise hazırlamakla küçük hanımın mektep hazırlığı biter.

Fakat eğer çocukların gittiği mektepte forma usulü cari değilse, sol taraftaki sahifenin en üstünde ve en altındaki modeller, sağdaki sahifenin altında ve ortasındaki modeller gibi beş altı gündelik elbise hazırlamalıyız.

Sol taraftaki düğmelerle garnitür yapılmış çocuk (ensemble)ı müsamerelere, cuma gezintilerine, yahut arkadaş evlerine dâvetlere kullanılabilir güzel bir takımdır. Modelde bu takım bej etaminden yapılmıştır ve yeşil beyaz galonla süslenmiştir. Serin son bahar akşamlarında gezilmek için bir pardösü lâzım olacaktır. Sol taraftaki iki pardösü modeli aynı zamanda palto modeli de olabilir. Eğer bir pardösü ve bir palto yapmak külfetini ihtiyar etmek istemiyorsanız, pardösü yerine yumuşak yünden örülmüş kalınca bir «sweater» yapın; bu bir iki bahar aylarında pardösü vazifesini görebilir.

EL İŞLERİ

DESENLİ BATİK

Geçen ay karielerimize «batik» denilen boya usulünün en basit şeklini, «kırıştırmak» dediğimiz şeklini göstermiştik. Bu ay, ikinci ve biraz daha muğlak bir ameliyeyi, şekiller boyayarak batik yapmak usulünü târif edeceğiz.

Bu sahiyfelerde bir kaç yastık, eşarp, tepsi altı ve örtü oyamasını kısaca göstereceğiz. Karielerimizi Ağustos ayında târif edilen ameliyelerle iyice aşına farzettiğimizden burada onları tekrar etmiyeceğiz.

(Şekil 1)

Târif edilen şeylerden mâda, yaptıkça hatıra gelecek pek çok şeyler vardır ki bunları meleke kespettikçe keşfedip tatbik etmek ayrıca bir zevk olacaktır. Meselâ dikişlerden artan küçük ipekli parçalarından insan hem kendisine hem ahbaplarına çok şik mendiller yapabilir; şimdi yatak odası takımlarında pek çok görülen kristal masa üstlerinin altına gerilmek üzere renkli ipekli parçaları yapabilir, mukavva kutu üstüne gerilerek atlas kutular gibi gayet güzel mahfazalar yapabilir, biraz daha alıştıktan sonra bluzlar, çocuk elbiseleri boyayabilir.

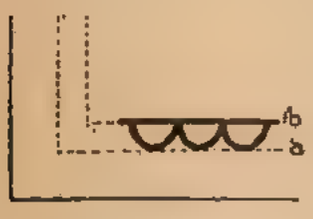

(Şekil 2)

Şekilli batik boyayabilmek için resim bilmek şart değildir. Renkleri iyi seçebilmek ve etrafı dikkatle müşahede edip hangi renklerin hangileriyle uyduğunu bilmek kâfidir.

Geçen ay târif ettiğimiz malzemeden mâda lâzım olacak şeyler bir kaç ince ve bir geniş boya fırçasıdır.

Batik gündüzleri yapılırsa daha iyi neticeler elde edilir; çünki bir çok renkler sun'i ziya altında farklı gözükür. Bir de çok soğuk bir odada çalışılmamalıdır, çünki balmumu fırçanın üstünde donar ve çizmek kabil olmaz.

Geçen ay da söylediğimiz gibi ilk ameliye boyayacağımız parçayı ılık sûda çalkalamaktadır. Parça kururken beş altı kat gazeteyi ütüleyip yayın gergine tutarak köşelerinden tutturun. Kumaşınız nemli iken güzelce ütüleyip gazeteleriu üstüne gergin olarak tutturun.

İlk seferler için şekil 1 de gördüğümüz gibi basit bir desen intihap edin. Evvela deseni yumuşak siyah bir kalemle hafif çizgilerle çizin. Bir taraftan da geçen ay târif ettiğimiz gibi tertibat alarak balmumunu ve reçinayı kaynatmağa başlayın. Balmumu ile işiniz bitinciye kadar altında hafif bir ateş bulundurun.

(Şekil 3)

Şimdi, fırçanızı sıcak balmumuna batırarak boya ile çizer gibi kurşun kalemiyle işaret ettiğiniz şekilleri balmumu ile çizin. Elinizin al-

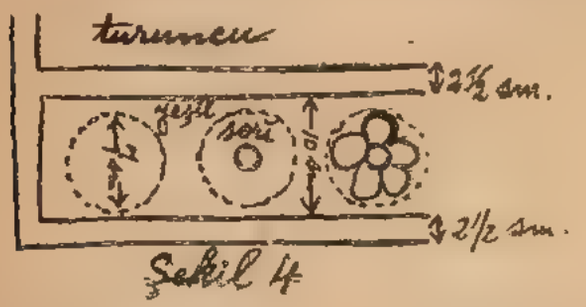

Şekil 4

tında katlanmış bir gazete bulundurur ve fırçanızdaki balmumunu bunun üstünde tecrübe ederseniz iyi olur. Balmumu ile şekil çizerken akılda tutulacak 4 nokta vardır:

1.— Balmumunun fırça üstünde donmasına meydan vermemek.

2.— Her çizgiyi güzelce kapatmak; iki çizgi arasında aralık bırakarak boyaların bir taraftan öbür tarafa geçmesine meydan vermemek.

3.— Fırçayı her batırışta kumaşın üstünde fazla tutup çizgilerin gayrı muntazam olmasına sebebiyet vermemek.

4.— Kumaşın üstüne balmumu damlatmamak.

Bütün deseni balmumu ile çizdikten sonra geniş parçayı boyaya batırıp batiğin üstüne geniş hareketlerle sürün. Meselâ, eğer şekil 1 gibi bir mendil yahut bir örtü boyayorsanız batiğin kenarlarını ve yarım halkaların içini fırça ile boyayın, fakat şekil 2 de gösterilen (b) hattını geçmeyin.

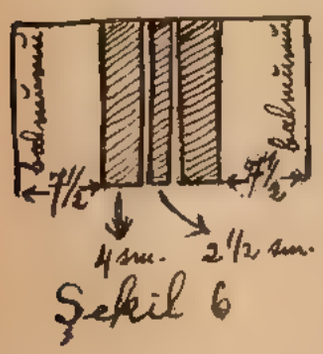

Şekil 6

Batik kuruduktan sonra gazeteden sıyırın, arkasına kâğıt parçalarının yapışmamasına dikkat edin.

Eğer batiğinizdeki hatları bâriz bir surette çizilmiş görmek isterseniz başka bir şey yapmadan geçen ay târif ettiğimiz gibi ütüleyip benzinle yıkayın. Fakat eğer hatların biraz daha yumuşak olmasını arzu ederseniz geçen ay gösterildiği gibi batiği sıcak balmumuna batırdıktan sonra karıştırır başka bir renk boyaya batırırsınız. ondan sonra ütüleyip benzinle yıkarsınız.

Eğer çizdiğiniz desen birkaç renk kullanmanızı icap ettiriyorsa, boyarken geniş fırça değil, ince bir fırça kullanarak muhtelif boyaları istediğiniz yerlere koyabilirsiniz.

Çizmekle oğraşmak isteyorsanız, gayet kolay bir usulle yine gayet güzel bir netice elde edebilirsiniz. Bunun için kumaşınızın üstüne muhtelif cesamette ve gayrı muntazam bir surette dağılmış balmumu damlaları damlatın. Sonra, fırça ile kumaşın üstünü boyayın. Ütüledikten sonra gayet zarif, benekli bir batik elde edersiniz. Bu ameliyeyi birkaç renkle tekrar etmek de kabildir. Meselâ, sıdakor rengi bir kumaş parçasının orasına burasına balmumu damlattıktan sonra kırmızıya boyarsınız; sonra tekrar balmumu damlatıp bu sefer lâciverde boyarsınız. Neticede lâcivert zemin üstüne kırmızı ve bej benekli bir kumaş elde eder-

(Şekil 5)

siniz. Böyle benekli kumaşlar düz renkli elbiselere garnitür olarak. boyunbağı olarak kullanmağa gayet elverişlidir.

Şimdi burada resimlerini gördüğümüz muhtelif eşyayı boyamak için biraz tafsiylât verip her biri için hangi renklerin iyi gideceğini söyliyelim.

Şekil 3 üç örtü gösteriyor. A işaretlisi şekil 1 deki yarım halkaların tersine dönmesinden ibaret bir desendir. Kumaşın üstüne ortadaki koyu kısmın şeklini çizin ve Şekil 2 de gördüğünüz gibi iki çizgi ile halkaların boyunu tâyin ederek içeri doğru yarım halkalar çizin. Bunların içini ve örtünün ortasını meselâ turuncu boya ile, örtünün kenarlarını kırmızıya kaçan kahve rengi ile boyarsınız, en sonunda, arzu ediyorsanız açık kırmızı ile kırıştırırsınız.

Şekil 3.— B. Bunun için kenarlara 5 sm. genişliğinde düz bir kat yapıp balmumu ile dol-

durun. Sonra, aşağıdan başlıyarak balmumu ile sivri ve zigzaglı gayrımuntazam hatlar çizin. Bütün kumaşı bir renge, eğer sadakor kullanıyorsanız, meselâ, maviye, yeşile yahut kahve rengine boyayın.

Şekil 3.— C. Bunu çizmek için Şekil 4e bakınız. Bunun için renkler: sadakor üstüne: çiçekler sarı, uçlar yeşil, zemin turuncu, arzu edilirse kırışık yeşil olabilir. Mavi ipekli üstüne: çiçekler mavi, uçlar eflâtun, zemin mavi, kırışık pembe olabilir.

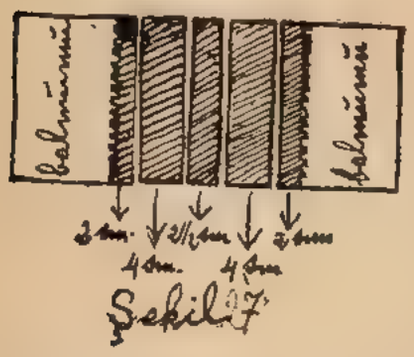

Şekil 5.— A. Bu yastığı yapmak için kurşun kalemiyle 5 sm. aralıkla verev çizgiler çizin. Sonra balmumu ile bunların üstünden giderek gayrımuntazam zigzaglar çizin. Aralarını muhtelif renklere boyayın, meselâ, sadakor üstüne turuncu, yeşil, siyah hatlar güzel durur. Eflâtun krepdöşin üstüne bir mavi bir mor, bir mavi bir mor hatlar tekrar ettirmek gayet güzel bir netice verir.

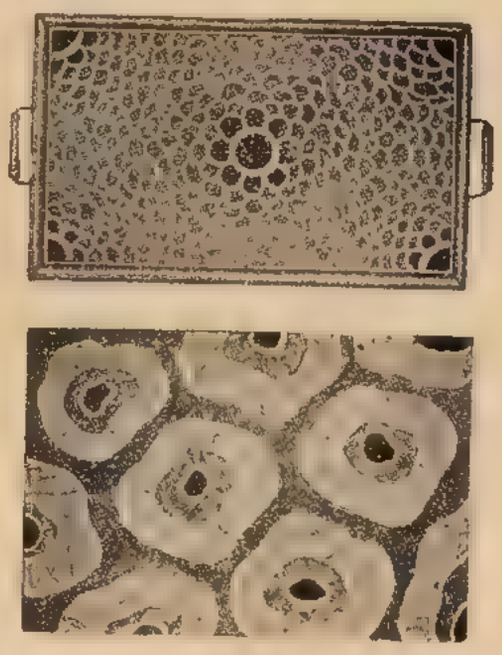
(Şekil 8)

Şekil 5.— B. Kumaşın üstüne verevliğine 5,6 sm. aralıkla çizgiler çizin. Bunların üstüne balmumu ile kalın çizgiler çizin. Bu suretle hasıl olan murabba hanelerin her birini başka bir renge boyayın.

Şekil 5.— C. Bu, iki yuvarlak parçanın etrafına büzülmüş düz bir parçadan ibarettir. Şekil 6 da boyalı kısımların ne nispette çizileceğini görüyorsunuz.

Bu yastık için münasip renkler: Sadakor üstüne: orta çizgiler ve en dar çizgiler mor, 4 smlik çizgiler kırmızı arzu edilirse açık kırmizı kırışık.

Şekil 5.— D. Bunun nispetleri için şekil 7 ye müracaat ediniz.

Renk: Sadakor üstüne — 2 ve $2^1/_2$ sm. lik hatlar yeşil, kırmızı kırışık. Sarı krepdöşin üstüne — 2 ve $2^1/_2$ sm. lik hatlar siyah, 4 sm. lik hatlar turuncu, kurşunî kırışık.

Şekil 5.— E. Karşılıklı iki düz çizgiyi ve sivri müsellesleri kalemle çizdikten sonra balmumu ile çiziniz, aralarını boyayınız. Renk: Sadakor üstüne: müsellesler koyu mavi, ortadaki band turuncu, uçlar açık mavi, turuncu kırışık. Kurşunî krepdöşin üstüne: müselleler koyu kırmızı, ortadaki bant daha açık kırmızı.

Şekil 8.— A. Bu, cam tepsilerin cam tabakalarının altına gerildiği zaman gayet güzel duran bir batiktir. Tuvalet masalarının kristallarının altına da kullanılabilir. Çizmek için Şekil 9 daki gibi daireler çizip aralarını yarım halkalarla doldurun. Sonra, merkezden en koyu renk ile başlıyarak kenarlara doğru açıklaşan bir boya ile içlerini boyayın. Renk kırmızıdan turuncuya, turuncudan sarıya giden anat; yahut maviden eflâtuna kadar açılan anat.

Şekil 8.— B. Balmumu ile gayrımuntazam iç içe üç daire çizin. En küçük daireyi turuncuya, orta daireyi yeşile, en büyük daireyi sarıya boyayın. Zemini mor yapın.

Batik boyun atkısı.— Boyun atkılarında olduğu gibi bir desen mütenazır olarak iki uçta da tekerrür edecekse ve kumaş jorjet gibi, vualdösua, ince krepdöşin gibi ince bir kumaşsa, kumaşı iki kat edip her iki tarafı birden balmumlamak ve boyalamak kabildir. Yalnız balmumunu sürdükten sonra tersine çevirip balmumunun ikinci kata iyice geçip geçmediğine dikkat etmeli ve geçirmeyen yerleri arkasından eklemeli. Boyun atkılarına kırışık yakışmaz.

Kumaşı iki kat ettikten sonra gayrımuntazam sivri uçları balmumu ile çiziniz. İçlerini muhtelif anatta renklerle boyayınız. Meselâ, en aşağıdan kırmızı ile başlayıp yukarı doğru daha açık kırmızı ile, sonra pembe ile, en üstleri de sarı ile boyayınız.

Elbise Kalıbının Târifi

Eylûl ayı girer girmez çocuk anneleri mektep kazırlıklarını düşünmeğe başlarlar. Çocukların giyeceklerine ait en mühim meselelerden biri de yakınlaşan kış günlerinde sıcak tutacak ve güzel duracak bir manto ihzarıdır.

Bunu düşünerek, Muhit bu ay karielerine taktim etmek üzere güzel ve sade bir çocuk mantosu kalıbı intihap etmiştir.

Bu manto, arzu edilirse ince bir yünlüden yapılır ve serin sonbahar günlerinde mektebe gidip gelirken kullanılabilir; arzu edilirse kalın bir kumaştan yapılıp kışın kullanılabilir.

Modelde manto düz lâcivert dradan yapılmış ve yan dikişlerin etrafı ve kemerin üstü lâcivert galonlarla süslenmiştir. Arkada lâcivert floşla dikilen üç uzun dikiş mantoya zarif bir şıklık ilâve etmektedir. Cepler ve kolların üstündeki dört köşe garnitürler işlenmiştir.

Bu biraz resmî bir manto olur. Fakat aynı kalıp kullanılarak kir kaldıran dayanıklı İngiliz kumaşlariyle daha kullanışlı bir manto yapmak da kabildir.

Kalıp, altı yaşında bir çocuğa göre biçilmiştir. Kalıp parçalarının ortalarından enine ve boyuna kıvırarak küçültmek kabil olduğu gibi, yine enine ve boyuna arzu edilen genişlikte kâğıt parçaları ilâve edilerek büyültmek de kabildir.

Mantoyu asıl kumaşının üstüne biçmezden evel fena salaşpur üstüne biçip prova ediniz ve lâzım gelen tâdilâtı yapınız.

Kalıplarda dikiş payı yoktur.

Bu manto için 130 sm. eninde kumaştan $1^1/_2$ m., astarı için 80 sm. lik satenden $1^1/_2$ m. lâzım olacaktır.

Kalıp beş parçadan ibarettir. 1— kol, 2— arka, 3— ön, 4— cep, 5— yaka parçalarıdır. 6 ve 7 işaretli parçalar kol garnitürü ve kemer kalıplarının resmidir, fakat biçkileri fazla basit olduğu için kalıp verilmemiştir.

Kol garnitürünü biçmek için $5^1/_2$ sm. genişliğinde baklava biçiminde iki parça biçiniz. Kemer için de $5^1/_2$ sm. genişliğinde ve 40 sm. boyunda bir parça biçiniz.

ÇOCUK BAKIMI

Çocuklar için arkadaşlariyle serbestçe oynamak gida kadar mühim bir ihtiyaçtır.

Çocuk ile anne arasındaki rabıta

Geçen gün, hiç evlenmemiş bir bey, üç çocuk annesi genç bir hanıma gıpta ile dedi ki:

— Ne iyi!. Çocuklarınız var, yâni sırf sizin olan mahluklar. Onlarla ne isterseniz yapabilirsiniz.

Genç hanım da cevaben:

— Hayır, öyle düşünmemeğe çalışıyorum. Eğer bu çocukları sırf benim, her istediğimi yapapileceğim şeyler diye addetsem muhakkak surette betbaht edeceğimi biliyorum. Ben onların her birine benden ayrı, başlı başına birer hüviyet, birer adam nazariyle bakmağa çalışıyorum, dedi.

Bence bu bey bu günki içtimai hayatımızda anne baba ve çocuklar arasındaki münasebetin en acıklı yarasına temas etmişti. Genç annenin verdiği cevap da bu acıklı yarayı nasıl tedavi edebileceğimizi gösteren en müessir cevaptı.

Evet, ekserimiz, hotbin bir hissle çocuklarımıza tamâmen sahip olmak istiyoruz. Çocuk doğmazdan evel bile hayalimizde nasıl olacaklarını kararlaştırıyor, hayalî bir çocuk modeli kazırlıyoruz.

Kendimiz nasılsak, neleri seversek öyle, onları seven, onları isteyen bir çocuk tasavvur ediyoruz. Sonra, çocuk doğduktan sonra, onu tasavvur ettiğimiz modele uydurmağa çalışıyoruz. Tabii muvaffak olamıyoruz fakat onu aklımızdaki şekle sokmağa çalışırken kendi fıtrî kabiliyetlerinin neşvü nümasına mâni oluyoruz, tabiî meylini kırıyoruz, o çocuğa hayattan edinmeğe hakkı olan âzamî istifadeyi edinmesine yardım ediyoruz. Unutuyoruz ki bu bir insandır, bizden farklı, başka kabiliyetlere, başka hususlara, başka meziyetlere sahip bir insan.

Bütün bunları sui niyetle yapmıyoruz. Zengin olsun, fakir olsun, bir kaç anormal insandan mâda çocuğunun iyiliğini istemiyen anne, baba yoktur. Fakat bizi bu yanlış hareketlere sevkeden bir çok sebepler var.

Bunlardan başlıcası demin söylediğimiz gibi çocuklarımızı bizden tamâmen ayrı, maddî ve manevî hüriyete hakkı olan birer şahsiyet olarak telakki etmeyişimiz; ikincisi de çocuklarımıza karşı beslediğimiz muhabetin çoğu hotgâm bir muhabbet oluşudur.

Küçük yaştan başlayarak, dâima karşımızdaki çocuğa sahiden «adam gibi» muamele etmeğe alışır ve alıştırırsak, vâd ettiğimiz şeyleri muhakkak yapar yapamadığımız zaman tıpkı bir büyüğe olduğu gibi özür diler, neden yapamadığımızı anlatır sak, çocuklarımıza da büyüklere gösterdiğimiz

nezaket ve terbiyeyi gösterirsek, haksız görünebilecek bir şey yapmalarını istediğimiz zaman bunu isteyişimizin sebepleri ne olduğunu onlara anlatırsak, çocuğun da bizden örnek alarak küçük yaştan terbiyeli ve nâzik, harekâtının mesuliyetini kabul eden, sebeplerini araştıran, iyiyi doğruyu tefrik edebilen, iradeli bir insan olarak yetişmesine yardım etmiş oluruz.

Yetişen nesli anlamak ihtiyaçlarını taktir etmek ancak annelerin mânen genç kalmalariyle kabildir

Çocuklarımızın bize müşkil zamanlarında muavenet için güvenebilecekleri, kendilerinden çok daha fazla tecrübeli, kendilerini pek çok seven, iyiliklerini ve muvaffakıyetlerini isteyen en yakın bir ahbap nazariyle bakmalarını têmin etmeliyiz. Biz bu rehberlik vazifesinin hududunu aşarak kendi arzularımızı ve fikirlerimizi onlara cebren kabul ettirmeğe çalışırsak, o zaman hem iytimat ve muhabbetlerini kaybeder, hem de binnetice onları hayatta en kıymetli bir istinatgâhtan mahrum etmiş oluruz.

Bu noktadan bakarsak görürüz ki çocuklarımızın hayatlarının en mühim safhalarında, meselâ, meslek intihap edecekleri yahut evlenecekleri zamanlarda, bizim tecrübe ve muhabbetimize en çok mühtaç oldukları anlarda kendi hayatları hakkında son sözü söylemeğe hakkı olan, hür birer şahsiyet olarak telâkki edersek, ve ancak bizim daha sakin ve daha tecrübeli görüşümüzü sebepleri ile onlara iyzah edersek, muhakkak ki onlara iyilik etmek ihtimalimiz fazlalaşır; bize hörmet ve iytimat ettikleri için fikirlerimizden istifadeye kendileri arzu gösterir.

Sonra, beşerî rabıtaların arasında mütekabil fedakârlığa en çok müsait olan rabıta hiç şüphesiz ki evlat ile anne baba arasındaki rabıtadır. Böyle olduğu halde, ekserimiz muhabetimizi çocuklarımıza ağır bir yük gibi taşıtıyoruz. Muhabbetimizin büyüklüğüne dayanarak onlardan fedakârlık bekliyoruz. Meselâ, ne çok anneler babalar, çocuklarını *fazla sevdiklerinden* yanlarından uzaklaştırmamıştır, bâzen tahsilini ikmal etmesine, ekseriya da evlendikten sonra ayrı bir ev kurup rahat yaşamasına mâni olmuştur. Neticede kendileri de çocukları da çekmiştir.

Bir anne çocuğuna karşı beslediği muhabbete mukabil çocuğunun hüriyetini istememeli. Bu hem haksızlık hem hakiykî muhabetin mânasını anlamamak, onu âdi bir pazarlık mertebesine indirmektir. Anne baba muhabbetini çocuğunun küçüklüğünde inkişafına, büyüklüğünde serbestiysine engel olarak değil bilakis çocuğunun her gizli kabiliyetinin ve hassalarının takviyesine yardım edecek bir âmil olarak telâkki etmelidir.

Nasıl? diyeceksiniz. Bütün bunlar nasıl olacak? Bence bunun için başlıca çare anne ve babaların ve bilhassa annelerin (çünkü onların hayatı daha mahdut bir daire içinde geçtiği için görüşlerinin daralması ihtimali daha çoktur) kendilerini kabil olduğu kadar uzun zaman mânen genç ve zinde

bulundurmalıdır. Çocuğun üstüne fazla düşüp diğer bütün kabiliyetlerini kör etmek hem çocuk için hem annesi iein pek muzirdir.

İnsan mütenevvi alâkalarını ne kadar uzun zaman muhafaza edebilirse, mânen o kadar genç kalır, yeni netişen nesli anlar, onların farklarını idrak eder, düşünüşlerinin tarzını takip edebilir. Biz annelerin en çok korkacağımız şey, vücutça değil, mânen ihtiyarladığımız, çocuklarımızı anlamadığımız, onlarla olan derin münasebetimizin arasına yaş farkının zarurî noktai nazar değişikliği girdiğini gördüğümüz zaman olmalıdır. Çünkü bir anneyi evladından ayıran asıl sebep yaş farkı değil —çünkü o fark doğduğu günden beri var— fakat işte bu mânevî ihtiyarlıktır.

Bu, çocuklarımıza karşı lâkayt kalmalıyız demek değildir. Bil'akis onlarla alâkamızı en yüksek ve en nâfi bir şekle sokmak, onların kendi yaşlarında arkadaşlara, serbest ve temiz oyunlara ihtiyaçları olduğunu idrak etmek; kendi hayatlarına dair hüküm ve kararlarda kendilerinin fikirlerine hörmet etmek demektir.

Kimyager
Hasan Behçet B·in
İymâl ettiği
Perçin
Mürekkebi
Bütün dünya mürekkeplerinin
En Ucuzu ve
En Nefisidir.

Abdülhak Hâmit

(819 uncu sahiyfeden devam)

Biz, en makbul ve en ilmi salahiyeti hâiz edebiyat tarihimizin Abdülhak Hâmit hakkındaki hükümlerini sütunlarımıza geçirmekten başka bir şey yapmadık, ve yapamazdık, çünkü *Şairi Âzam* artık tarihin mali olmuştur.

Bu büyük şair olmasaydı Türk milleti yine aynı millet olmıyacak mıydı? diye soruluyor. Fikrimizce bu noksan his olunacaktı: *"Nedimden beri Türkler hiç bir şair yetiştirememişler"* denebilecekti. Milli mevcudiyetimizde Hâmit kabiliihmal bir kemiyet değildir.

Mehmed Emin ve Yakup Kadri bey efendiler hakkındaki fikirlerimizi de geçen nüshamızda söylemiştik.

İşte Türk darülfünun gençliğine «Kırınız!» diye gösterilen putlar bu zatlardır.

Fakat darülfünun gençliği her şeyden evel bu efendilere şunu demez mi:

— Putlar, diyorsunuz, fakat bizim tapındığımız hiç bir put yoktur. Bu zatlara hürmet ve nazikâne muamele bizim milli borcumuzdur. Bizim aramızda yetişmişler, milletimiz için çalışmışlar, milletimiz için eserler vücuda getirmişler. Hatta başka bir milletin şair ve edipleri de olsaydılar yine hürmet ve nezaketle muamele türk nezaketinin iycabı idi. Siz ne demek isteyorsunuz, ve bize hangi putları kırdırmak isteyorsunuz? Üç asırda bir yetişen bir şaire, milletimize benlik hissi üfürmüğe çalışmış diğer bir şaire, bize asrî tekniği haiz dört beş cilt nesir ve roman hediye eden bir edibe hürmet etmek putlara tapmak mıdır? Fakat sizin yazılarımızın satırları arasından aşikâr surette başka mânalar okunuyor. Siz diyorsunuz ki «Bize yol açmak için eskileri kırıp atmak lâzım!» Hayır, efendiler, meydan herkesin çalışmasına açıktır. Sizde çalışınız, eserler vücuda getiriniz, siz de takdir olunursunuz, siz de hizmetiniz ve kıymetiniz kaderince hürmet görürsünüz. Türk milleti necip ve kadirşinastır!

Tom Soyer ve Polli Teyze

(848 inci sahifeden devam)

Kadın dirayetinin işe yaramadığından dolayı yarı dargındı, Tomun hiç olmazsa tesadüfen bir kerre olsun hiç bir tektire müstahak olmadığına da yarı memnun oluyordu. Sidney her şeyi bozuverdi.

— Bak, bu sabah onun yakasını beyaz iplikle dikmiş olduğunu zannediyordum, bak bu akşam ise iplik siyah! dedi.

— Sahi, ben onu beyaz iplikle dikmiştim.... Tom!

Tom alt tarafını beklemedi:

— Sid, bunu bana ödeyeceksin! diye bağırarak kapıya fırladı. Her türlü tâkîpten kurtulmuş olduğunu gördüğü zaman, kahramanımız, ceketinin içine iliştirilmiş, birine beyaz ötekine siyah iplik geçirilmiş iki iğneyi muayene için durdu.

— Sid olmasaydı ruhu duymiyacaktı, dedi; bâzen beyaz bâzen siyah iplik kullandığımdan şaşırıyorum. Sid hakkettiği dayağı yiyecek.

Tom numune bir talebe değildi. Köyün numunesi bir kardeşi olduğundan dolayı da mağrur olmuyordu; kendine örnek edineceğine ondan nefret ederdi. Bir kaç dakîka sonra cefalarını unutmuş oldu, bu da onların bir adamınkinden daha az acı daha az ağır olmalarından değildi; fakat o anda kuvvetli bir alâka bunları zihninden koğmağa müsaade ediyordu. Daha o sabah bir zenci kendisine yeni biçim bir ıslık çalmağı öğretmişti, ve halkı hayrete düşürmeden önce, usulü gizlice öğrenmek istiyordu. Mesele bir çeşit kuş ötüşünü, dili sık aralıklarla damağına dokundurarak çıkarılan bir nevi' cıvıltıyı taklit etmekti. Sanatkârımız tâlim ede ede ustasiyle rekabet edecek dereceye vardı. Issız patikaların boyunca ileriliyerek, elleri ceplerinde, ağzı ahenkle, ruhu minnetle dolu, bir seyyare keşfetmiş münecciminin hissedeceği sevinci duyuyordu.

Mevsim yazdı, ve henüz gece basmamıştı. Tom birdenbire cıvıldamağı kesti. Kendisininkinden bir az daha uzunca boylu bir yabancı karşısında bulunuyordu. Küçük Sen-Peters burg şehirinde, genç ve ya buruşuk olsun, yeni bir çehrenin meydana çıkması derin bir tesir yapardı. Bundan başka, bu oğlan iyi giyinmiş, hele hafta içi bir günde iyi giyinmişti! Gerçek, en azı şaşılacak bir şeydi. Başında zarif bir kasket vardı; gövdesini sıkan mavi çuhadan ceketinin içinde salınıyordu; üzerinde eski, yeni hiç bir yırtık izi görülmiyordu. Pantolunu ne uzun ne kısa idi. Pazar günü olmadığı halde ayaklarında kunduralar vardı. Hattâ bir kıravatı, boynunun etrafına dolanan parlak bir kurdelesi vardı. Hülasa, onun şehirlilere mahsus giyinişi, kıyafetinin perişanlığından dolayı, belki hayatında ilk dafa olarak yüzü kızarmış olan Tomun gıptasını tahrik etti. İki gezici birbirlerine yaklaştılar, bir söz söylemeden bir kaç adım mesafede durdular, sonra daima yüz yüze olmak üzere birbirlerinin etrafında dönmeğe başladılar. Nihayet Tom:

— Sen benden daha büyüksün, fakat istersem seni döverim, dedi.

Öteki — Hele bir dene, diye cevap verdi.

— Bu benim için güç değil.

— Yalnız denemeğe cesaret etmiyorsun.

— Oylemi sanıyorsun?

— Ondan eminim.

Bir müddet sükût ettiler. Bu Tom tarafından ihlal olundu:

— Görülüyor ki sen Tom Soyeri tanımıyorsun. Senin adın ne?

— Sen ona karışamazsın.

— Eğer bir kelime söylersen sana gösteririm.

— Bir kelime, bir kelime, bir kelime!

— Kendini pek kurnaz sanıyorsun, değilmi?.... korkak!

— Korkak sensin.

— Ben senden korkmam.

— Evet, korkarsın!

— Hayır korkmam!

Konuşma yeniden kesildi. İki muhasım karşılıklı gözleriyle ölçüşmekte ve yan yan yanaşmakta devam ettiler. Pek az sonra omuzları birbirine değdi.

Tom: —İtme, diye bağırdı.

— Sen itme.

Bu tavsiyeye rağmen, tek ayak üzerinde birbiriyle tokuşmuş olarak, bütün kuvvetleriyle itiştiler; her ikisi de hasmını geri atamadı. Yüzlerinin rengi kırmızıdan kızıla dönünciye kadar itiştikten sonra, düşmana bir galebe bırakmıyacak surette ihtiyatlı bir ağırlıkla çabalamaktan vaz geçtiler. O zaman Tom ayağının parmağiyle yere bir çizgi çekti, ve dedi:

— Hele şu çizgiyi bir geç, seni öyle bir döverim ki bir daha ayakta duramazsın. Bu meydan okumiya aldırmıyan bir koyun çalmış olsun!

Meydan okuma çok şiddettli idi; öteki hemen çizgiyi geçti.

— İşte! diye cevap verdi. Sen beni dövmekle tehdit ettin, haydi döv bakayım!

— Ben onu kırk paraya yaparım.

Genç yabancı cebinden parayı çıkardı ve nezaketle Toma verdi. Tom onu havaya fırlattı.

Bir az sonra iki yaramaz, birbirinin saçlarını çekerek, elbiselerini yırtarak, yüzlerini tırmalıyorlar, yumruklaşarak esvaplarını yırtıyorlar, ve yolun üzerinde yuvarlanıyorlardı. Hülasa toz toprak, ve şan kazandılar. Muharebe ancak bir dakîka devam etti. Bir az sonra bulut dağıldı, ve Tom, devrilmiş olan hasmının üzerine binmiş olarak göründü. Dayağı ondan esirgemiyordu.

— Fazlasını istemediğin zaman, yeter, diye bağır!

Öteki hâlâ kendini kurtarmağa çalışıyor ve kızgınlığından ağlıyordu.

— Yeter, diye bağır!

Ve yumruklar yağmakta devam ediyordu.

Nihayet mağlubun ağzından, hezimetini tastık etmekte olduğunu bildiren, boğuk sesle bir, "yeter" çıktı ve Tom onun ayağa kalkmasına yardım etti.

Hakkında bir taktir celbetmiyen bir âlicenaplıkla:

— Sana kızmadım, dedi. Yalnız başka defa herkese takılmadan, kime sataştığını öğrenmeğe çalış babalık.

Babalık nasihatten istifadeye hiç yanaşmadı. Ağzını açmadan, üstündeki tozları silkerek, böğürlerini oğuşturdu; ara sıra ardına bakarak uzaklaştı. Bir az açıldıktan sonra dürdü ve ilk tesadüflerinde öcünü alacağını söyliyerek tehdit etti. Tom şövaliyeliğe layık olmıyan istihzalarla cevap verdi; ve muzafferiyetinden mahzuz olarak, o da uzaklaştı.

Arkasını döner dönmez, dayağını yiyen, bir taş kavradı ve öyle bir maharetle attı ki Tomun iki küreğinin ortasına vurdu, sonra alabildiğine kaçtı. Tom yakalanmadan evine iltica edebilen haini, boş yere kovaladı. Kahramanımız, mütecavizin melce bulmuş olduğu evin önünde boşuna bekledi, ve çıkması için boş yere düşmana meydan okudu; yüzünü cama dayamış olan düşman, kendisine suratını kırıştırmakla iktifa etti. Nihayet düşmanın anası göründü ve Tomu işidilmesi çirkin okadar lağaplarla ezdi ki, öcünü almaktaki arzusuna rağmen muhasarayı kaldırmağa karar verdi.

O akşam evine geç döndü, ve her ne kadar pencereden girmek tetbirini almakla beraber yene bir pusuya düştü. Polli teyze yeğeninin yüzü ve esvapları ne halde olduğunu görünce, onu ertesi günkü izinden mahrum etmeğe karar verdi.

Bir Tebdilihava

(851 inci sahifeden devam)

kalmasını tavsiye edişlerini düşündü. Acaba bunu kendisi serbest kalmak için mi yapmıştı?. O şimdi şu ande acaba ne yapıyordu? Neredeydi? Kiminle beraberdi?.

Öyle yemeği için otele döndüğü zaman hiç bir şey yiyemedi. Hararetinin yükseldiğini hissediyor, bu hal devam ederse hastalanacağına şüphe etmiyordu.

Şimdi karısının Cis hakkındaki şu sözlerini de hatırlıyordu: «Ne güzel dans ediyor!»

Evet, karısı ona aynen bu sözleri söylemişti..

Harold kendi kendine:

— Hiç şüphe yok, hastayım! Bu düşünceler hasta bir adam düşünceleri!

diyordu.

***

Çay saatine kadar azap içinde vakit geçirdi. Fakat çaydan sonra artık tahammülü kalmamıştı. Evine dönmekten başka çaresi olmadığını anlıyordu. Nasıl olursa olsun, beynini kemiren şüphelere bir nihayet vermek lâzımdı.

Otelin hesabını tesviye etti, çantasını hazırladı ve akşam trenine atladı.

Londrada çantasını istasyonda bırakarak evinin yolunu tuttuğu zaman akşam karanlığı çökmüştü. Yanında bulunan anahtarla kapıyı açtı ve ilk gözüne çarpan şey Cisin şapkası oldu.

Hizmetçi kız onun böyle apansızın gelişine şaşırmıştı:

— Ah, beni korkuttunuz, efendim!

— Madam nerede?

— Zannedersem bahçededir. Mister Williams da burada. Gidip haber vereyim.

—Hayır, hiç kimseye bir şey söylemeyiniz!

***

Bahçenin çimenleri üzerinden sessiz adımlarla büyük çınar ağacına doğru ilerledi. Sarı salkımlar akşamın karanlığında solgun bir renk almış, sıcak havaya leylak kokuları yayılmıştı. Ortada hiç kimse göremiyor, ses de işitmiyordu.. Fakat birdenbire onları uzaktan farketti. Yanyana, ağır ağır aşağı taraftan onun bulunduğu istikamette geliyorlardı.

Cis kolunu kadının omuzuna atmıştı. Kadın âdeta onun kucağında gibi yürüyor ve bu manzara tamamiyle tiyatroda seyredilen muaşaka sahnelerini hatırlatıyordu; yalnız aradaki fark bunun hakîkî bir facia olmasıydi!

Bir an durdular. Genç adam kadını yavaşca kendine doğru çevirdi ve uzun uzun öpüştüler.

Haroldun kanı donmuştu.

Gene yürümeğe başladılar. Yaklaştıkları zaman birdenbire kadın onu tanıyarak bir hayret nidası çıkardı. Bu, baldızı Gladysti!

Harold geniş bir nefes alarak:

— Evet, benim.. Şimdi geldim. Alice nerede?

— Kiliseye gitti.

— Öyleyse gidip alayım!

***

Karısı onu kilisenin kapısında kendisini bekliyor görünce şaşıra kaldı, hattâ biraz da ürktü.

— Ne var? Niçin geldin? Yolladığım mektubu henüz almış olamazsın. Pazartesinden evel eline varamazdı..

Dedi ve mektupta kız kardeşinin nihayet Cis ile nişanlandığı müjdesini vermiş olduğunu ilaveten iyzah etti. Sonra gene sordu:

— Ne var? Niçin geldin?

Harold cevaben:

— Geldim, çünkü.. çünkü senin yanında bulunmak istedim, yavrum! sensiz edemedim! dedi ve kolkola, bahtiyarane evlerine döndüler.

ABONE ŞERAİTİ
(Posta ücreti dahil)
Türkiye için:
Seneliği 6 lira
Altı aylığı 3 lira
Ecnebi Memleketler
Seneliği 4 dolar

MUHİT

Resimli Aylık Aile Mecmuası

Adres : *Dilsizzade Hanı, No. 1—2*

Telefon : İstanbul, 4118

Her nüshada : bir elbise kalıbı veya metin hariçi renkli bir tablo bulunacaktır.

Fihrist

	Muharriri	Sahifesi
Memlekete Dair :		
Türkcülük	*Ahmet Cevat*	801
Büyük Türk İnkilabına Dair	» »	802
Büyük bir Yıl Dönümü		806
Yerli Mallar Sergisi		812
«Abdülhak Hâmit» e Dair		817
Putları Kırmak Meselesi		819
Terbiye :		
Sanderson	*Kâzım Nami*	820
Folklor :		
Arzuhal (Hikâye)	*Celâlettin Ekrem*	815
Hikâyeler :		
Bir Genç Kız	*Nezihe Muhittin*	827
Son Yaprak	*Semiha Vamık*	836
Bir Nezleyi iyi etmek	*Mark Twain*	845
Tom Şoyer ve Polli Teyze	*Mark Twain*	847
Bir Teptilihava	*W. K. Maxwell*	849
Şiir :		
Pancurlar	*Cevdet Kudret*	811
Saksımın Gülü	» »	811
İki Mum Karşılıklı	» »	839
Mesut Yurt		823
Genç Kız Kahkahası (nesir)	*Yaşar Nabi*	859
Edebiyat Bahisleri :		
Hint Edebiyatı	*"Emil Faguet„*	852
Meşhur Adamlar :		
Göthe	*Nahit Sırrı*	833
Mark Twain	*Hellen Keller*	844
Fen Âlemi :		
Bulutlar Arasında (1)		854
Hâlkıyat :		
Sinop ve Muhitinde Aya Dair Tetkikler		842
Sıhhî Yazılar :		
Sıhhatı Nasıl Muhafaza etmeli (3)		840
Spor ve Açık hava hayatı :		
Kilyos Kampında on gün	*Selim Sırrı*	824
Müteferrik :		
Eş İnsanlar		856
Erkeklerin Kadınlarda Aradıkları Kusur (Anket)		859
Kadınların Erkeklerde Aradıkları Kusur (Anket)		860
Ruhun Aynası		863
Asrımızın Mimarisi :		
Mösyö Jakın Villası	*Mimar Samih*	866
Çocuk Bakımı :		
Çocuk ile Anne Arasındaki Rabıta		874
Ev Hanımının Sahifesi :		
Modalar		868
El İşleri (2)		870
Elbise Kalıbının Târifi		873

(1) Popular Science (2) Woman's Home Companion (3) American Magazin
Mecmuamızın kapağı Good Housekeepingden alınmıştır.

İmtiyaz Sahibi ve Mes'ul Müdür: AHMET CEVAT

Selâmet Matbaası